

***Strategia Zintegrowanych Inwestycji
Terytorialnych Miejskiego Obszaru
Funkcjonalnego Buska-Zdroju
na lata 2022–2030***

(Projekt 1.0)

Maj 2022

INICJATYWAŁOKALNA.PL
SP. Z O.O.

Opracowano przy współpracy
Urzędu Miasta i Gminy w Busku-Zdroju oraz Urzędu Miasta i Gminy Stopnica z firmą

InicjatywaLokalna.pl sp. z o.o.
ul. Sienkiewicza 78, piętro IV, 25–501 Kielce
tel./fax 41 3430124 lub 507 048 678
www.inicjatywalokalna.eu

Spis treści

Wstęp.....	5
1. Część wprowadzająca	9
1.1. Strategia jako instrument kreowania polityki rozwoju	9
1.2. Metodologia prac nad Strategią	10
2. Wnioski z diagnozy sytuacji społecznej, gospodarczej i przestrzennej.....	12
2.1. Analiza SWOT.....	12
2.2. Wnioski	15
2.3. Drzewo problemów.....	21
2.4. Drzewo celów	22
3. Część programowa.....	23
3.1. Wizja, misja, cele.....	23
3.2. Plan operacyjny rozwoju	25
3.2.1. Projekty strategiczne	33
3.2.2. Szacunkowe ramy finansowe i potencjalne źródła finansowania	56
3.3. Ocena spójności celów strategicznych z dokumentami wyższego rzędu	70
4. Wymiar przestrzenny polityki rozwoju – podejście zintegrowane w strategii rozwoju ...	89
4.1. Model struktury przestrzenno-funkcjonalnej oraz ustalenia i rekomendacje w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej	90
4.2. Obszary strategicznej interwencji wraz z zakresem planowanych działań	105
4.2.1 Obszary strategicznej interwencji określone w strategii rozwoju województwa i inne ponadlokalne	105
4.2.2 Obszary strategicznej interwencji kluczowe dla obszaru, jeżeli takie zidentyfikowano	108
5. System realizacji Strategii	111
5.1. Wdrażanie i monitoring Strategii Rozwoju	112
5.2. Ewaluacja i aktualizacja Strategii Rozwoju	122
5.3. Wytyczne do sporządzania dokumentów wykonawczych	123

6. Opis procesu zaangażowania partnerów społeczno-gospodarczych i innych podmiotów.....	127
6.1 Podsumowanie konsultacji społecznych i procesu opiniowania dokumentu przez Zarząd Województwa	128
6.2 Mechanizmy włączenia mieszkańców w proces przygotowania, realizacji i oceny Strategii – partycypacja społeczna.....	131
6.3 Podsumowanie strategicznej oceny oddziaływania na środowisko – wpływ zadań na środowisko i udział podmiotów działających na rzecz ochrony środowiska w opracowaniu Strategii	136
Spis schematów	137
Spis tabel	137
Spis map	138

Wstęp

Zarządzanie danym obszarem wiąże się z podejmowaniem szeregu działań i decyzji ważnych dla lokalnej i ponadlokalnej społeczności. Aby efektywnie nim zarządzać potrzebny jest wieloletni plan, który będzie wskazywać kierunki jego dalszego rozwoju. Działania właściwe ze strategicznego punktu widzenia mają większe znaczenie niż działania nastawione na przynoszenie natychmiastowych efektów. Zarządzanie strategiczne jest procesem zarządzania nastawionym na formułowanie i wdrażanie Strategii, które ma na celu sprzyjanie wyższemu stopniowi zgodności organizacji, w tym wypadku Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego, z jego otoczeniem zewnętrznym oraz zachowaniem spójności wewnętrznej, a co za tym idzie – osiągnięciem przyjętych celów strategicznych. Zmieniające się nowe uwarunkowania zewnętrzne, wynikające m.in. z celów i kierunków wsparcia jakie zaproponowała Komisja Europejska w ramach perspektywy finansowej 2021–2027, oraz zmieniające się podejście do finansowania i współpracy z samorządami, wynikające z polityk krajowych, wpłynęły na zmiany dokumentów strategicznych na wszystkich szczeblach administracji publicznej w kraju.

Niniejszy dokument stanowi strategię rozwoju ponadlokalnego Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Buska-Zdroju (MOF Buska-Zdroju) w rozumieniu *Ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym* (Dz. U. z 2022 r. poz. 559 z późn. zm.). W dniu 13 listopada 2020 r. wszedł w życie nowy pakiet przepisów dotyczących polityki rozwoju – *Ustawa z dnia 15 lipca 2020 r. o zmianie ustawy o zasadach prowadzenia polityki rozwoju oraz niektórych innych ustaw* (Dz. U. z 2020 r. poz. 1378), której celem jest realizacja postanowień *Strategii na Rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030)* w zakresie konsolidacji systemu zarządzania rozwojem Polski i etapowego wprowadzania systemu zintegrowanych strategii (krajowej, wojewódzkiej, gminnej i ewentualnie ponadlokalnej, sporządzanej dla grupy sąsiadujących lub powiązanych ze sobą funkcjonalnie gmin). Poza integracją strategii rozwoju na różnych poziomach administracji, celem nowelizacji przepisów była także integracja w dokumentach strategicznych wymiaru społecznego i gospodarczego z przestrzennym. Niniejsza strategia spełnia również funkcję strategii terytorialnej zgodnie z art. 29 Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/1060¹, w tym Strategii

¹ *Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/1060 z dnia 24 czerwca 2021 r. ustanawiające wspólne przepisy dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego Plus, Funduszu Spójności, Funduszu na rzecz Sprawiedliwej Transformacji i Europejskiego Funduszu Morskiego, Rybackiego i Akwakultury, a także przepisy finansowe na potrzeby tych funduszy oraz na*

ZIT zgodnie z wymogami projektu *Umowy Partnerstwa dla realizacji Polityki Spójności 2021–2027 w Polsce*. Zgodnie z tym dokumentem samorzady tworzące ZIT nie muszą przygotowywać dwóch odrębnych dokumentów, tj. strategii rozwoju ponadlokalnego i strategii ZIT, jeśli jedna z wybranych form zawiera elementy wymagane dla drugiej.

Strategia terytorialna ZIT zawiera następujące elementy:

- syntezę diagnozy obszaru realizacji ZIT wraz z analizą problemów, potrzeb i potencjałów rozwojowych;
- cele, jakie mają być zrealizowane w ramach ZIT, ze wskazaniem podejścia zintegrowanego, oczekiwanych wskaźników rezultatu i produktu, powiązania z właściwym programem;
- listę projektów wraz z informacją na temat sposobu ich wyboru oraz powiązania z innymi projektami;
- źródła finansowania;
- warunki i procedury obowiązujące w realizacji Strategii ZIT;
- opis procesu zaangażowania partnerów społecznych i gospodarczych oraz właściwych podmiotów reprezentujących społeczeństwo obywatelskie, podmiotów działających na rzecz ochrony środowiska oraz podmiotów odpowiedzialnych za promowanie włączenia społecznego, praw podstawowych, praw osób ze specjalnymi potrzebami, równości płci i niedyskryminacji w pracach nad przygotowaniem i wdrażaniem Strategii ZIT oraz sprawozdanie z jego konsultacji społecznych.

Rada Miejska w Busku-Zdroju przyjęła Uchwałę Nr XXXIV/406/2021 z dnia 27 maja 2021 r. oraz Rada Miejska w Stopnicy przyjęła Uchwałę Nr XVII/25/2021 z dnia 15 czerwca 2021 r. na podstawie których Gmina Busko-Zdrój i Gmina Stopnica podjęły współpracę i przystąpiły do opracowania Strategii Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Buska-Zdroju na lata 2022–2030. Uchwały te stanowiły podstawę do zawartego w Busku-Zdroju w dniu 16 czerwca 2021 r. Porozumienia pomiędzy Gminą Busko-Zdrój (Lider Partnerstwa) i Gminą Stopnica (Partner Partnerstwa). Strony Porozumienia zadeklarowały wolę współpracy i podejmowania partnerskich inicjatyw na rzecz zrównoważonego rozwoju społeczno-gospodarczego i przestrzennego gmin, przy wykorzystaniu kierunków i instrumentów wsparcia dostępnych na poziomie lokalnym,

potrzeby Funduszu Azylu, Migracji i Integracji, Funduszu Bezpieczeństwa Wewnętrznego i Instrumentu Wsparcia Finansowego na rzecz Zarządzania Granicami i Polityki Wizowej.

regionalnym, krajowym i europejskim, a także zaangażowanie w działania integrujące samorządy w celu identyfikacji, przygotowania i realizacji wspólnych przedsięwzięć odpowiadających kompleksowo na potrzeby i problemy gmin, w formule partnerskiego modelu współpracy zainteresowanych podmiotów publicznych, pozarządowych i gospodarczych oraz mieszkańców. Partnerzy postanowili o opracowaniu niniejszej Ponadlokalnej Strategii Rozwoju i realizacji wspólnych przedsięwzięć. W celu przygotowania i realizacji strategii rozwoju ponadlokalnego gminy mogą tworzyć w szczególności związek międzygminny, stowarzyszenie lub zawierać, porozumienie międzygminne. Również w zakresie wymagań dotyczących Strategii ZIT² projekt *Ustawy o zasadach realizacji zadań finansowanych ze środków europejskich w perspektywie finansowej 2021–2027*³ stanowi, że: *ZIT są zarządzane przez związek ZIT utworzony w jednej z form współpracy jednostek samorządu terytorialnego, o których mowa w art. 64 (związek międzygminny), art. 74 (porozumienie międzygminne) i art. 84 (stowarzyszenie) ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2022 r. poz. 559 z późn. zm.) albo, w ustawie z dnia 9 marca 2017 r. o związku metropolitalnym w województwie śląskim (Dz. U. z 2021 r. poz. 1277)*⁴.

Strategia Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Buska-Zdroju na lata 2022–2030 (Strategia ZIT MOF Buska-Zdroju) określa główne cele i kierunki polityki rozwoju MOF Buska-Zdroju, oczekiwane rezultaty planowanych działań, model struktury funkcjonalno-przestrzennej wraz z ustaleniami i rekomendacjami w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej na obszarze. Dodatkowo, zgodnie z wymogami ustawy o samorządzie gminnym, określa obszary strategicznej interwencji określone w strategii rozwoju województwa i obszary strategicznej interwencji kluczowe dla MOF Buska-Zdroju, a także zintegrowane inwestycje terytorialne. W dokumencie zawarto również system realizacji strategii oraz ramy finansowe i źródła finansowania zaplanowanych zadań i projektów.

² ZIT – Zintegrowane Inwestycje Terytorialne, są instrumentem rozwoju terytorialnego, o którym mowa w art. 28–30 rozporządzenia ogólnego oraz w art. 9 i art. 11 rozporządzenia EFRR i Funduszu Spójności. ZIT są realizowane w miejskich obszarach funkcjonalnych wskazanych jako obszary strategicznej interwencji w strategii rozwoju województwa.

³ Portal Funduszy Europejskich, funduszeuropejskie.gov.pl/strony/o-funduszach/fundusze-na-lata-2021-2027/zapoznaj-sie-z-projektem-ustawy-wdrozeniowej/o-ustawie-wdrozeniowej, inf. z dn. 24.02.2022 r., projekt ustawy z dnia 8 września 2021 r.

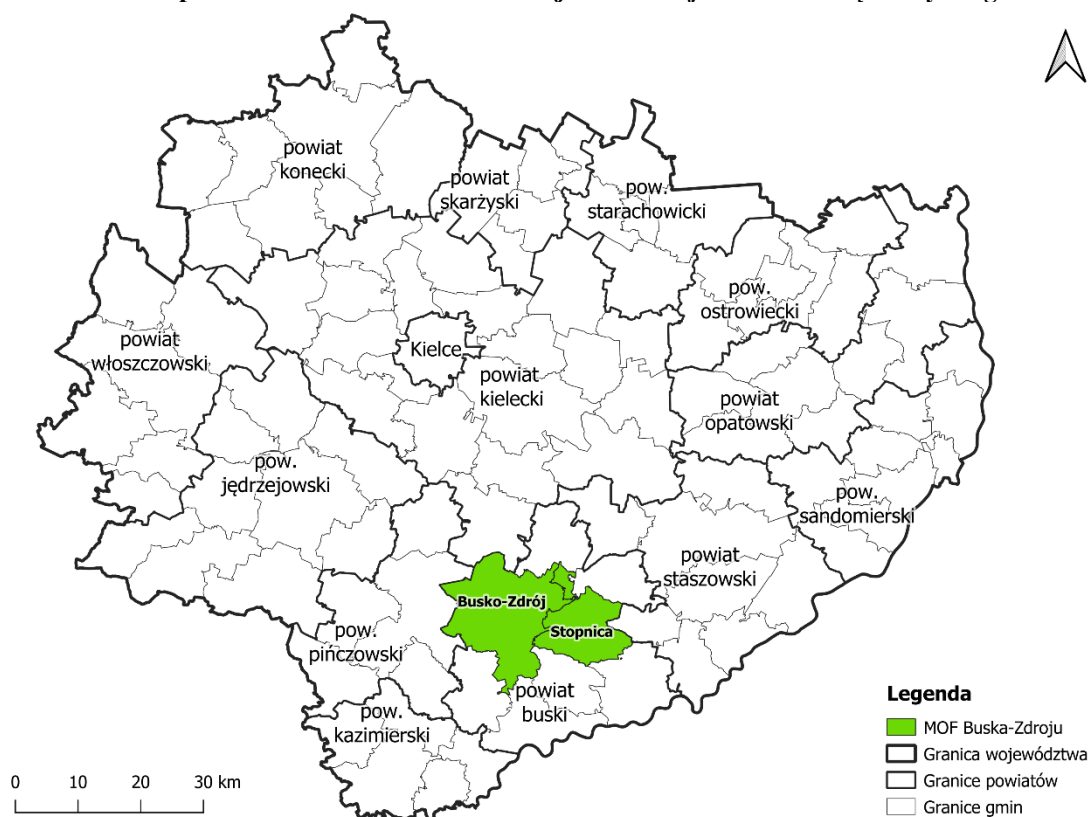
⁴ jw., rozdział 12, art. 34 ust 5.

Obszary Strategicznej Interwencji (OSI) to terytoria, do których adresowana ma być polityka rozwoju, ukierunkowana na wywołanie określonych zmian. Wyróżnić można dwa rodzaje OSI:

- obszary charakteryzujące się niekorzystnymi zjawiskami w sferze społecznej, ekonomicznej lub/i przyrodniczej, wymagające interwencji nakierowanej na przełamanie barier rozwojowych;
- obszary wzrostu, wyróżniające się szczególnymi potencjałami (tj. bieguny wzrostu, obszary tematyczne lub klastry zaawansowanych technologii), które w wyniku interwencji mogą kształtować przewagi konkurencyjne.

Miejski Obszar Funkcjonalny Buska-Zdroju został zaproponowany w Strategii Rozwoju Województwa Świętokrzyskiego 2030+ jako miasta średnie tracące funkcje społeczno-gospodarcze. W granicach MOF znalazły się gminy: Busko-Zdrój oraz Stopnica⁵.

Mapa 1 Położenie MOF Buska-Zdroju na tle województwa świętokrzyskiego

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych państwowego rejestru granic i powierzchni jednostek podziałów terytorialnych kraju – PRG, z wykorzystaniem programu QGIS 3.16.6 – Hannover

⁵ Strategia Rozwoju Województwa Świętokrzyskiego 2030+. Załącznik do uchwały nr XXX/406/21 Sejmiku Województwa Świętokrzyskiego z dnia 29 marca 2021 r.

1. Część wprowadzająca

1.1. Strategia jako instrument kreowania polityki rozwoju

Strategia Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Buska-Zdroju na lata 2022–2030 (Strategia) stanowi odpowiedź samorządów gminnych na zmieniającą się sytuację społeczno-gospodarczą wymagającą nowego spojrzenia na posiadane aspiracje, zasoby i perspektywy rozwoju obszaru. Dokument ten pozwoli zmierzyć się ze wspólnymi problemami i wyzwaniem oraz zdefiniować cele rozwoju wykorzystujące wspólne szanse i potencjały samorządów tworzących MOF Buska-Zdroju.

W Strategii zaprezentowana została wizja, misja oraz cele strategiczne i szczegółowe przewidziane do realizacji we wskazanym okresie jej obowiązywania, wraz ze wskaźnikami ich osiągnięcia. Wyróżniono również działania priorytetowe, które należy podjąć, aby osiągnąć wyznaczone cele. W ramach działań przedstawiono konkretne zadania, a po przeprowadzeniu hierarchizacji planowanych przedsięwzięć, wskazano konkretne i uszczegółowione projekty strategiczne, najważniejsze i najpilniejsze do realizacji w Miejskim Obszarze Funkcjonalnym we wskazanym okresie – przedstawiono dla nich ramy finansowe oraz plan finansowania. Projekty te mają charakter zintegrowany – obejmują różne sektory (społeczny, gospodarczy, środowiskowy), integrują kilka rodzajów interesariuszy (władze publiczne, podmioty prywatne, inne) i obejmują różne terytoria administracyjne (dwie gminy). Projekty strategiczne są ze sobą powiązane i komplementarne nie tylko względem siebie, ale też w stosunku do już zrealizowanych inwestycji na obszarze, dzięki czemu ich realizacja przyczyni się do osiągnięcia efektu synergii. Proces tworzenia Strategii umożliwił partycypację mieszkańców i innych interesariuszy w „grze o rozwój” i zaangażowanie partnerów społeczno-gospodarczych już od etapu analiz i diagnozy stanu sytuacji społecznej, gospodarczej i przestrzennej obszaru. Strategia zawiera również obligatoryjne elementy, zdefiniowane nowelizacją przepisów (model struktury funkcjonalno-przestrzennej gmin, ustalenia i rekomendacje w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej w gminach, obszary strategicznej interwencji określone w strategii rozwoju województwa oraz fakultatywnie obszary strategicznej interwencji dla obszaru).

Ponadlokalna Strategia MOF Buska-Zdroju, spełniająca wymogi dla strategii ZIT, jest instrumentem pozyskiwania środków zewnętrznych, a jednocześnie pełnoprawną strategią rozwoju, stanowiącą element zintegrowanego systemu zarządzania rozwojem kraju.

1.2. Metodologia prac nad Strategią

Opracowanie *Strategii Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Buska-Zdroju na lata 2022–2030* było okazją do przeprowadzenia otwartych rozmów z przedstawicielami różnych środowisk gminnych. Dyskusje obejmowały analizę obecnej sytuacji społeczno-gospodarczej gmin Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego oraz możliwości ich dalszego rozwoju. Efektem prowadzonych rozmów było uzyskanie odpowiedzi na pytania: „dokąd zmierzamy?”, „co chcemy osiągnąć?” oraz „w jaki sposób chcemy to osiągnąć?”. Dało to podstawy do skonstruowania dokumentu, który ma służyć wszystkim mieszkańcom obszaru.

Proces prac związanych z przygotowaniem, opracowaniem i wdrożeniem Strategii rozpoczęto w II kwartale 2021 r. Duże znaczenie i wpływ na ostateczny kształt dokumentu miały działania partycypacyjne i udział interesariuszy w pracach nad dokumentem.

Prace nad dokumentem Strategii opierały się na wykorzystaniu szeregu wzajemnie uzupełniających się metod prac analitycznych i partycypacyjnych, do których należały:

- analiza danych zastanych (w tym analiza trendów / tendencji społeczno-gospodarczych i przestrzennych zachodzących na obszarze i jego otoczeniu w ostatnich latach wraz z określeniem konsekwencji i wyzwań rozwojowych);
- badania ankietowe wśród mieszkańców;
- analizy strategiczne;
- spotkania warsztatowe władz i przedstawicieli Urzędu Miasta i Gminy w Busku-Zdroju oraz Urzędu Miasta i Gminy Stopnica;
- spotkania informacyjne, warsztatowe i konsultacyjne z przedstawicielami samorządu lokalnego, mieszkańcami, przedsiębiorcami.

Podstawą założeń Strategii jest *Diagnoza sytuacji społecznej, gospodarczej i przestrzennej Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Busko-Zdrój* (Diagnoza), w której przedstawiono pogłębioną analizę społeczno-gospodarczą i przestrzenno-środowiskową samorządów. Strategia powstała w oparciu o Diagnozę, a także na podstawie wniosków zgłoszonych podczas konsultacji społecznych oraz spotkań organizowanych w trakcie procesu jej tworzenia. Po zebraniu i przeanalizowaniu wszystkich danych opracowano Projekt 1.0 *Strategii Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Buska-Zdroju na lata 2022–2030*, który został poddany konsultacjom społecznym.

Do głównych materiałów źródłowych, stanowiących materiał analityczny i podstawę opracowania Strategii (a wcześniej również Diagnozy), należą:

- dane Głównego Urzędu Statystycznego;
- dane i informacje pozyskane z samorządów gmin oraz jednostek im podległych;
- treści udostępniane na oficjalnych stronach internetowych instytucji i podmiotów cytowanych w Diagnozie i Strategii;
- dane publikowane na serwisach Związku Miast Polskich (Monitor Rozwoju Lokalnego, System Analiz Samorządowych);
- wnioski z badań ankietowych;
- wnioski zebrane na podstawie przekazanych przez podmioty fiszek projektowych;
- wnioski z dyskusji podczas spotkań informacyjnych i warsztatów grupowych;
- inne dokumenty strategiczne gmin i ponadlokalne, a także publikowane raporty i opracowania eksperckie.

Proces prac związanych z przygotowaniem, opracowaniem i wdrożeniem Strategii ma charakter partycypacyjny.

2. Wnioski z diagnozy sytuacji społecznej, gospodarczej i przestrzennej

2.1. Analiza SWOT

Analiza SWOT to jedno z najpopularniejszych i najskuteczniejszych narzędzi analitycznych wykorzystywanych we wszystkich obszarach planowania strategicznego. Jej nazwa pochodzi od akronimów angielskich słów *Strengths* (mocne strony), *Weaknesses* (słabe strony), *Opportunities* (szanse) i *Threats* (zagrożenia). Polega ona na zidentyfikowaniu wymienionych wyżej czterech grup czynników, dzięki czemu można je odpowiednio wykorzystać w procesie zaplanowanego rozwoju lub zniwelować skutki ich negatywnego wpływu. Dzięki tej metodzie można również pogrupować czynniki na pozytywne (mocne strony i szanse) oraz negatywne (słabe strony i zagrożenia). Często dzieli się je również na czynniki wewnętrzne (opisujące mocne i słabe strony danej jednostki) oraz czynniki zewnętrzne (czyli szanse i zagrożenia wynikające z jej mikro- i makrootoczenia). Czynniki wewnętrzne (mocne i słabe strony) są zależne m.in. od władz lokalnych i lokalnej społeczności, natomiast czynniki zewnętrzne (szanse i zagrożenia) należące do otoczenia bliższego i dalszego są niezależne od władz danej jednostki, a także jej mieszkańców.

Tabela 1 Schemat analizy SWOT

S	<i>Strengths</i>	Silne strony, atuty, zalety	ZASOBY
W	<i>Weaknesses</i>	Słabe strony, słabości, wady	
O	<i>Opportunities</i>	Szanse, możliwości, okazje	OTOCZENIE
T	<i>Threats</i>	Zagrożenia, trudności	

Źródło: Opracowanie własne

Tabela 2 Analiza SWOT MOF Buska-Zdroju

MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
1. Wieloletnia tradycja i ugruntowana pozycja uzdrowiskowa Gminy Busko-Zdrój.	1. Malejąca liczba ludności wynikająca z ujemnego przyrostu naturalnego oraz ujemnego salda migracji.
2. Korzystne warunki glebowe do rozwoju rolnictwa.	2. Struktura demograficzna ze znacznym udziałem osób w wieku poprodukcyjnym – niedostosowane usługi i przestrzenie do potrzeb osób starszych.
3. Uzdrowisko Busko-Zdrój S.A. wraz z największą w Polsce tężnią solankową w Busku-Zdroju.	3. Liczba ludności w wieku przedprodukcyjnym i produkcyjnym malejąca i niższa niż w województwie i kraju.
4. Położenie – blisko popularnych atrakcji turystycznych w sąsiednich gminach (Baseny Mineralne w Solcu-Zdroju, Muzeum Regionalne w Wiślicy, Europejskie Centrum Bajki w Pacanowie) – dobra "baza wypadowa".	4. Niedostatecznie rozwinięta infrastruktura turystyczna i okołoturystyczna.
5. Sezonowy basen z mobilnym zadaszeniem w Stopnicy.	5. Mała liczba obiektów noclegowych zlokalizowanych na terenie Gminy Stopnica.
6. Mikroklimat oraz endogeniczny potencjał w postaci zasobów wód leczniczych o wysokich parametrach prozdrowotnych zlokalizowany w Gminie Busko-Zdrój.	6. Niezadawalająca liczba istniejących i nowo powstających podmiotów gospodarczych.
	7. Słabo rozwinięta infrastruktura kanalizacyjna na obszarach wiejskich w MOF Busko-Zdrój.

<ol style="list-style-type: none"> 7. Duża atrakcyjność inwestycyjna. 8. Dobrze rozwinięta sieć placówek opieki zdrowotnej. 9. Rozwinięta baza obiektów noclegowych w Gminie Busko-Zdrój. 10. Ponadregionalne i rozpoznawalne wydarzenia kulturalne organizowane na terenie MOF Busko-Zdroju. 11. Prężnie działające podmioty i instytucje w zakresie kultury, turystyki i aktywności społecznej na terenie MOF Busko-Zdrój. 12. Pozywane wartości wskaźników wskazujących na osiedlanie się i powstawanie nowych budynków mieszkalnych. 13. Stosunkowo wysoki udział mieszkańców korzystających z instalacji wodociągowej, kanalizacyjnej oraz gazowej. 14. Wskaźnik gospodarstw korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej na 10 tys. mieszkańców niższy niż w porównywanych MOF, województwie i kraju. 15. Praktycznie cały teren zaklasyfikowany do obszaru prawnie chronionego. 16. Dodatni ogólny wskaźnik rozwoju gmin wchodzących w skład MOF Busko-Zdrój w MRL. 17. Brak uciążliwego przemysłu. 18. Położenie między dwoma ośrodkami wojewódzkimi – Kraków i Kielce. 19. Bogata historia, dziedzictwo kulturowe i naturalne. 20. Duża ilość kuracjuszy i turystów. 	<ol style="list-style-type: none"> 8. Brak dostępu do opieki żłobkowej w Gminie Stopnica. 9. Niedostateczna liczba ścieżek rowerowych na terenie MOF Busko-Zdrój. 10. Niski udział powierzchni objętej miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego. 11. Niska dostępność komunikacyjna zewnętrzna oraz między miastami obszaru, w tym słabe skomunikowanie publicznymi środkami transportu. 12. Nadmierny ruch samochodowy w centrum miasta Busko-Zdrój. 13. Brak wystarczającego dostosowania infrastruktury i przestrzeni do potrzeb starszych i niepełnosprawnych. 14. Niedostateczna świadomość ekologiczna mieszkańców. 15. Niedostosowany system organizacji oraz zbyt mała liczba miejsc parkingowych.
SZANSE	ZAGROŻENIA
<ol style="list-style-type: none"> 1. Wyznaczenie gmin Busko-Zdrój i Stopnica w <i>Strategii Rozwoju Województwa Świętokrzyskiego 2030+</i>, jako MOF Busko-Zdroju. 2. Wskazanie turystyki zdrowotnej jako inteligentnej specjalizacji województwa w <i>Regionalnej Strategii Innowacji Województwa Świętokrzyskiego 2030+</i>. 3. Moda na zdrowy styl życia. 4. Wzrost średniej długości życia mieszkańców. 5. Wzrost świadomości obywatelskiej. 6. Wzrost mobilności społeczeństwa. 7. Rosnące zainteresowanie spędzaniem czasu wolnego i odpoczynkiem poza dużymi miastami. 8. Cyfryzacja życia codziennego. 9. Wzrost świadomości i potrzeby wykorzystania odnawialnych źródeł energii. 10. Członkostwo Polski w UE. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Niska atrakcyjność inwestycyjna województwa świętokrzyskiego. 2. Depopulacja województwa świętokrzyskiego. 3. Wykluczenie cyfrowe. 4. Wzrost kosztów życia mieszkańców. 5. Wzrost kosztów utrzymania infrastruktury i usług publicznych. 6. Konsekwencje gospodarcze i społeczne związane z występowaniem pandemii COVID-19 lub innymi nieprzewidzianymi zdarzeniami. 7. Zmiany klimatu. 8. Emigracja mieszkańców Polski. 9. Zanieczyszczanie środowiska poprzez niską emisję. 10. Utrata statusu gminy uzdrowiskowej ze względu na niespełnienie wymagań środowiskowych.

Źródło: Opracowanie własne

Analizując wyżej zaprezentowane mocne i słabe strony oraz szanse i zagrożenia MOF Buska-Zdroju możemy wyłonić te, które w największym stopniu oddziałują bądź mogą oddziaływać na obszar. Słabe strony oraz zagrożenia powinny być pokonywane przez mocne strony oraz szanse rozwoju, które stoją przed obszarem. Z przeprowadzonej analizy SWOT można wysunąć następujące wnioski:

Największymi atutami MOF Buska-Zdroju są: wzrost liczby oddanych nowych budynków mieszkalnych co oznacza, że obszar staje się atrakcyjnym miejscem zamieszkania. Znaczną część ludności napływowej stanowią osoby starsze, w tym „młodzi emeryci”. Walory przyrodnicze i krajobrazowe posiadane przez gminy MOF Buska-Zdroju przyczynią się do wzrostu liczby turystów i mieszkańców. Istotnym elementem w rozwoju MOF jest rolnictwo i przetwórstwo spożywcze, które stanowi znaczący sektor w gospodarce gmin. Rosnące zainteresowanie aktywnym spędzaniem czasu wolnego na świeżym powietrzu oraz prowadzenie zdrowego trybu życia wskazują na potrzebę inwestycji w zakresie infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej, które będą skierowane zarówno do mieszkańców, jak i turystów. Warto poszerzyć ofertę bezpiecznych ścieżek rowerowych / szlaku rowerowego oraz szlaków pieszych. Należy zadbać o to, aby mieszkańcy i kuracjusze, którzy w dużym stopniu wpływają na wysokość dochodów, mieli możliwość atrakcyjnego spędzania czasu wolnego.

Największymi słabościami MOF Buska-Zdroju są: niepokojący spadek liczby mieszkańców MOF w zestawieniu z ujemnym przyrostem naturalnym i zmniejszającym się odsetkiem osób w wieku przedprodukcyjnym. Pomimo stosunkowo korzystnych wskaźników dotyczących odsetka mieszkańców korzystających z sieci wodociągowej i kanalizacyjnej, nadal występują braki w tym zakresie. Na analizowanym terenie widoczny jest też problem dużego poziomu niskiej emisji. Znajdujące się na obszarze obiekty dziedzictwa kulturowego nie tworzą unikatowej oferty turystycznej wyróżniającej MOF Buska-Zdroju. W połączeniu ze słabo rozwiniętym systemem wewnętrznej i zewnętrznej informacji turystycznej oraz niewystarczającą komunikacją publiczną – obszar jest mało atrakcyjny turystycznie. Na analizowanym terenie widoczny jest też problem zbyt małej liczby miejsc parkingowych (park&ride), słaba oferta możliwości skorzystania przez turystów, mieszkańców z usług rekreacyjnych i rozrywkowych na terenie obszaru. Spadająca liczba nowo powstających przedsiębiorstw sugeruje spadek przedsiębiorczości wśród mieszkańców oraz małą liczbę nowych inwestorów na tym terenie. Niedostatecznie rozwinięta infrastruktura turystyczna i okołoturystyczna, potrzeba dostosowania i poszerzenia oferty usług dla seniorów i niedostateczne wykorzystanie zasobów kultury dla rozwoju gospodarczego powinny być

furtką dla tworzenia nowych podmiotów gospodarczych. Przedsiębiorcy oczekują komercyjnego klienta, dlatego ważny jest rozwój turystyki w miastach. Szansą na wzrost przedsiębiorczości jest także tworzenie warunków do podnoszenia kwalifikacji i zdobywania kompetencji, szczególnie przez ludzi młodych.

Największe szanse na rozwój MOF Buska-Zdroju to: podnoszenie jakości życia mieszkańców oraz tworzenie warunków do osiedlania się nowych mieszkańców. Starzejące się społeczeństwo z coraz dłuższą średnią życia, paradoksalnie dla MOF Busko-Zdrój jest zdecydowanie szansą, a nie problemem, choć stanowi również duże wyzwanie w kontekście dostosowania i rozwoju odpowiednich usług publicznych, infrastruktury i świadczeń. Napływ ludności 65+ może znacznie przyczynić się do większego rozwoju gospodarczego poprzez zwiększenie liczby świadczonych usług przez podmioty prywatne ukierunkowane na tę grupę wiekową, a co za tym idzie – wzrost liczby nowych podmiotów gospodarczych. Szansą dla MOF jest również działający na jego terenie sektor rolniczy i przetwórstwa spożywczego, który w połączeniu z przedsiębiorczością mieszkańców i atrakcyjną ofertą inwestycyjną stworzy silną gospodarkę lokalną. Szansą dla obszaru jest wyznaczenie MOF w *Strategii Rozwoju Województwa Świętokrzyskiego 2030+* jako wojewódzkiego obszaru strategicznej interwencji oraz możliwość wykorzystania środków UE i wzmocnienie atrakcyjność inwestycyjną gmin.

Największe zagrożenia w rozwoju MOF Buska-Zdroju to: depopulacja mieszkańców województwa, zbyt niska atrakcyjność inwestycyjna regionu przy jednoczesnym braku rozwoju aktywności gospodarczej mieszkańców. Pojawiają się także problemy z szeroko pojętym wykluczeniem cyfrowym oraz zagrożenia wynikające z działalności człowieka (niska emisja, zanieczyszczanie środowiska). W związku ze wzrostem inflacji, rosnące ceny rynkowe mogą mieć wpływ na ubożenie społeczeństwa i problemy z zapewnieniem sfinansowania podróży. Ponadto stale rosną wymagania w zakresie zapewnienia nowoczesnej infrastruktury i usług turystycznych, wobec czego należy zwrócić uwagę na jakość infrastruktury i świadczonych usług.

2.2. Wnioski

Przeprowadzona analiza danych statystycznych dla MOF Buska-Zdroju oraz porównanie ich do danych dla gmin sąsiednich, województwa, kraju, a także porównanie niektórych ze wskaźników do wartości dla innych MOF z województwa świętokrzyskiego, dają możliwość zobrazowania obecnej sytuacji obszaru oraz określenia kierunków rozwoju. Podczas tworzenia *Diagnozy sytuacji społecznej, gospodarczej i przestrzennej Miejskiego*

Obszaru Funkcjonalnego Buska-Zdroju nie były dostępne wszystkie dane za 2020 r., dlatego też w dokumencie tym odniesiono się do danych z 2019 r. Ważnym powodem jest również pandemia COVID-19, przez którą rok 2020 był szczególnie – pandemia spowodowała załamanie gospodarcze i trudną sytuację na rynku pracy, wpływając negatywnie także na obszar uzdrowski, w związku z czym przedstawianie danych dla tego roku mogłoby powodować błędną interpretację sytuacji w poszczególnych obszarach funkcjonowania gmin.

Jednym z największych problemów gmin wchodzących w skład MOF Buska-Zdroju jest sytuacja demograficzna: spadek liczby mieszkańców, niski przyrost naturalny, ujemne saldo migracji i następująca depopulacja całego województwa. Zauważalny jest wzrost udziału ludności w wieku poprodukcyjnym. Starzejące się społeczeństwo z coraz dłuższą średnią życia, paradoksalnie dla MOF Busko-Zdrój jest zdecydowanie szansą, a nie problemem, choć stanowi również duże wyzwanie w kontekście dostosowania i rozwoju odpowiednich usług publicznych, infrastruktury i świadczeń. Zauważalny trend wzrostu liczby osób w tej grupie wiekowej może być szansą dla młodych, którzy zechcą otworzyć nowe działalności gospodarcze i świadczyć usługi na rzecz starszego społeczeństwa. Innym aspektem starzejącego się społeczeństwa jest pogłębiający się problem zasobów pracowników. Zmiana struktury demograficznej wiąże się z wyzwaniem jakie należy postawić w kontekście wielu obszarów życia codziennego mieszkańców, jak i potencjalnych migrantów z zewnątrz. Zmiany będą musiały dotyczyć wielu gałęzi gospodarczych. Pomimo, iż wskaźnik dotyczący migracji jest na poziomie ujemnym, należy zaznaczyć, że w porównaniu z innymi jednostkami terytorialnymi, sytuacja MOF jest korzystniejsza. Powodem wzrostu wskaźnika udziału osób w wieku poprodukcyjnym na terenie MOF jest systematyczny wzrost osób starszych 65+, m.in. ludności napływowej, którzy po osiągnięciu wieku emerytalnego wybierają ten obszar jako spokojne, bezpieczne, zielone i dobre miejsce do życia. Wzrost napływu zamożnej ludności powoduje m.in. zauważalny wzrost wydawanych pozwoleń na budowę. Ogromną szansą na rozwój MOF Busko-Zdrój jest wzrost jakości życia wpływający na wzrost atrakcyjności osiedleńczej obszaru. W tym celu niezbędne jest tworzenie odpowiednich warunków do zamieszkania i rozwoju na wielu płaszczyznach, zarówno infrastruktury technicznej (w tym wodno-kanalizacyjnej), jak i usług publicznych (z zakresu edukacji, zdrowia, usług społecznych, rekreacji, kultury itp.).

Gminy należące do MOF Busko-Zdrój, posiadają ogromny potencjał w postaci licznych walorów przyrodniczych, oraz krajobrazowych. Z roku na rok coraz większa część turystów i odwiedzających postanawia spędzić wolny czas właśnie w tym miejscu. Ważnym zadaniem

w tym aspekcie będzie podejmowanie działań ukierunkowanych na wzmocnienie ochrony oraz zapobieganie przed zdegradowaniem tych miejsc na rzecz przyszłych pokoleń jak i obecnego.

MOF Buska-Zdroju, będący miejscem o licznych walorach krajobrazowych oraz w związku z coraz większym rozwojem tzw. „zielonej energii”, powinien wzmocnić promocję odnawialnych źródeł energii (OZE) jako energii czystej i przyjaznej dla środowiska. Działania mogą być połączone z rozwojem alternatywnego środka komunikacji pomiędzy obszarami w postaci sieci ścieżek rowerowych, których ilość na obszarze jest niewystarczająca.

Pozytywnym zjawiskiem w MOF Buska-Zdroju jest niski poziom bezrobocia zarówno w porównaniu do województwa jak i kraju, co w połączeniu ze stopniowym wzrostem liczby podmiotów wpisanych do rejestru REGON świadczy o dużym potencjale gospodarczym na tym obszarze. Jednakże w tym miejscu należy dodać, że wskaźnik liczba podmiotów nowo zarejestrowanych osiąga niskie wartości, a co za tym idzie – coraz mniejsze jest zainteresowanie wśród mieszkańców poszczególnych gmin rozpoczęciem i prowadzeniem działalności gospodarczej. Priorytetem na najbliższe lata powinno być wzmocnianie rozwoju przedsiębiorczości lokalnej poprzez szereg działań dążących do większego wzrostu gospodarczego. Przez działania w tym aspekcie należy rozumieć podejmowanie inicjatyw w ramach doradztwa przez specjalistów z różnych dziedzin w zakresie podejmowania nowych działalności gospodarczych, skutecznego rozwoju i generowania coraz większych korzyści finansowych oraz ciągłej edukacji i zwiększania poziomu wiedzy lokalnej społeczności, co w przyszłości powinno się przyczynić do wzrostu potencjału i poziomu gospodarczego obszaru. Dodatkowym rozwiązaniem w tym aspekcie może być rozwój inkubatorów przedsiębiorczości poprzez udostępnianie na rzecz lokalnych przyszłych przedsiębiorców lokali na preferencyjnych warunkach, jak również szeroko zakrojona pomoc w zakresie ubiegania się o różnego rodzaju dofinansowania na rozpoczęcie działalności gospodarczej.

Na obszarze MOF Buska-Zdroju należy dążyć do wzrostu liczby miejsc w oddziałach przedszkolnych oraz żłobkowych. Istotnym wyzwaniem jest również poszerzenie oferty zajęć pozalekcyjnych skierowanych do dzieci i młodzieży szkolnej, jak również do pozostałych grup społecznych. Stworzenie szerokiej bazy dodatkowych zajęć może spowodować zwiększenie aktywizacji społeczności lokalnej i wzrostu poczucia przynależności do lokalnej wspólnoty.

Zauważalny trend krajowy oraz europejski w zakresie szerokorozumianego zdrowego stylu życia powoduje rosnące zainteresowanie na usługami uzdrowiskowymi (regeneracyjnymi) WELLNESS & SPA, co w najbliższych latach powinno przekładać się na

wzrost liczby inwestycji w tym sektorze gospodarki. MOF Buska-Zdroju, na którym zlokalizowane jest Uzdrawisko w Busku-Zdroju wraz z szeroką gamą świadczonych usług, w połączeniu ze stworzeniem nowej bazy rekreacyjnej, czy noclegowej w postaci hoteli i domków letniskowych w Gminie Stopnica, oznaczałoby dużą szansę na rozwój, powstanie nowych miejsc pracy w sferze okołosługowej i możliwość konkurencyjności o większą liczbę klientów ze znacznie większymi i bardziej rozpoznawalnymi ośrodkami uzdrowiskowymi (turystycznymi).

Powinno nastąpić wzmocnienie działań ukierunkowanych na modernizację i rozbudowę infrastruktury, wzrost dostępności do nowoczesnych technologii, nowoczesnej edukacji (w tym on-line), jak również poprawa sieci komunikacyjnej wewnątrz gmin tworzących MOF Busko-Zdrój (szczególnie wewnątrz miast). Poprawa tych i innych obszarów priorytetowych pozytywnie wpłynie na wzrost jakości życia mieszkańców przy wykorzystaniu już obecnych walorów i potencjałów.

Jako że na terenie obu gmin znajdują się gleby o stosunkowo wysokich klasach bonitacyjnych, istnieje duża potrzeba rozwoju rolnictwa, czyli jednej z gałęzi gospodarki. Rolnictwo stanowi zatrudnienie dla dużej ilości mieszkańców obszaru. Z uwagi na brak stabilnych warunków ekonomicznych w rolnictwie należy podejmować kroki, dzięki którym zatrudnienie w tym sektorze gospodarki będzie efektywne i opłacalne. Dlatego też ważne jest np. powstanie sieci giełd, rozwój rynków i bazy przetwórstwa rolno-spożywczego oraz grup producenckich, otwarcie zagranicznych rynków zbytu dla produkowanych owoców i warzyw, a także rozwój rolnictwa ekologicznego. Szczególnie ważną inicjatywą w powyższym zakresie będzie funkcjonowanie Inkubatora przetwórstwa rolnego w Strzałkowie w Gminie Stopnica.

Bardzo ważna jest partycypacja społeczna – budowanie poczucia mieszkańców, że są gospodarzami miast i gmin, od których zależy ich rozwój i mogą współdecydować o sprawach związanych z tym rozwojem. Istnieje wiele gotowych narzędzi, które mogą zostać z powodzeniem wdrożone w strukturach administracyjnych w celu budowania partnerskich relacji z mieszkańcami. Zaangażowanie mieszkańców do aktywności na rzecz gmin to wyzwanie, które należy i warto podjąć.

MOF Buska-Zdroju powinien wykorzystać szansę na rozwój, jaką dają fundusze unijne. Możliwość uzyskania dofinansowania z Unii Europejskiej na realizację nowych projektów oraz zawiązywanie różnych form partnerstw sektora społeczno-gospodarczego, jeśli zostaną odpowiednio wykorzystane do pobudzania przedsiębiorczości wśród mieszkańców oraz tworzenia odpowiednich warunków do rozwoju – mogą przynieść wymierne korzyści w postaci

zwiększonych dochodów mieszkańców oraz wpływów do budżetu gmin. Ponadto środki finansowe mogą zostać wykorzystane do samorozwoju mieszkańców, zapewnienia wysokich standardów w zakresie usług publicznych czy rozbudowy infrastruktury.

Wśród deficytów i barier hamujących rozwój obszaru, wynikających z przeprowadzonego procesu diagnozy, wymienić można m.in.:

- niekorzystną strukturę demograficzną z wysokim udziałem ludności w wieku poprodukcyjnym (postępujący proces starzenia się społeczeństwa/spadek liczby ludności) – to bariera, którą należy przekształcić w potencjał do rozwoju i wyzwanie dla samorządów oraz pozostałych sektorów gospodarki. Problemem nie jest sam fakt dużej liczby osób starszych – to oni płacą większość podatków od osób fizycznych, wydają na rynku pieniądze na usługi, są aktywni społecznie. Seniorzy są potencjalnymi nowymi mieszkańcami osiedlającymi się z zewnątrz, a problemem są niewystarczająco dostosowane do ich potrzeb przestrzenie, obiekty i usługi publiczne;
- pogłębiający się ujemny przyrost naturalny;
- niedostosowane kompetencje i kwalifikacje mieszkańców do potrzeb rynku pracy, wynikające z obecnego systemu i kierunku kształcenia młodych ludzi;
- brak kompleksowego systemu e-usług publicznych dla mieszkańców i turystów, szczególnie istotnego w dobie pandemii i możliwych tego typu sytuacjach kryzysowych w przyszłości;
- słaby rozwój rolnictwa z uwagi na nieopłacalność, a przy tym niskie zarobki w tym sektorze, co powoduje odpływ młodych ludzi, którzy potencjalnie mogliby tworzyć przyszłą kadrę pracowniczą tego sektora;
- brak sprzężenia zwrotnego: nauka – instytucje rozwojowe – praktyka;
- niewystarczający budżet przeznaczany na kulturę i promocję obszaru;
- niski poziom przedsiębiorczości i innowacyjności;
- niewystarczającą dostępność i jakość usług komunalnych oraz niewystarczająco rozwiniętą sieć wodno-kanalizacyjną;
- niedostatecznie zagospodarowany potencjał przyrodniczy i turystyczny;
- niewystarczające połączenie komunikacyjne na obszarze MOF i z otoczeniem zewnętrznym oraz brak dostatecznej liczby miejsc postojowych;
- niezadowalającą jakość środowiska;
- niedostateczną aktywność społeczną mieszkańców;

- niedostatecznie zagospodarowany potencjał kulturowy.

Potencjały obszaru to przede wszystkim posiadane zasoby, oferowane produkty i usługi, które przynoszą lub mogą przynosić korzyści w postaci dochodów lub wartości dodanej dla mieszkańców i innych interesariuszy Partnerstwa, w tym lepszej jakości ich życia.

Najważniejsze potencjały rozwojowe MOF Buska-Zdroju to m.in.:

- zasoby instytucjonalne, w tym Buskie Samorządowe Centrum Kultury, Centrum Informacji Turystycznej w Busku-Zdroju, Miejsko-Gminna Biblioteka Publiczna w Busku-Zdroju, Buski Ośrodek Sportu i Rekreacji, Spółka Uzdrawisko Busko-Zdrój S.A, i inne podmioty uzdrowskie, około uzdrowskie dające miejsca pracy mieszkańcom regionu, Miejsko-Gminne Centrum Kultury w Stopnicy, urzędy miejskie, czy starostwo;
- naturalne zasoby lecznicze: wody siarczkowe (zaliczane do bardzo rzadko spotykanych), solanka jodkowo-bromkowa;
- wieloletnia tradycja i ugruntowana pozycja uzdrowska Gminy Busko-Zdrój;
- rolnictwo i przetwórstwo spożywcze, które stanowi znaczący sektor w gospodarce gmin MOF;
- walory przyrodnicze i krajobrazowe;
- warunki umożliwiające rozwój funkcji osiedleńczej obszaru;
- zasoby związane z dziedzictwem kulturowym, w tym Zamek Królewski w Stopnicy z 1350 r., Kościół parafialny pw. Św. App. Piotra i Pawła w Stopnicy, Klasztor w Kątach Starych, Dworek w Smogorzowie, zabytkowy Park Zdrojowy w Busku-Zdroju, zabytkowe kościoły i miejsca pamięci narodowej;
- zasoby wpływające na rozpoznawalność obszaru, w tym atrakcje i zasoby ludzkie (znane osobistości z przeszłości i obecnie), m.in. największa w Polsce tężnia solankowa w Busku-Zdroju;
- atrakcyjność inwestycyjna obszaru.

2.3. Drzewo problemów

Wykorzystując zgromadzone dane ilościowe i jakościowe wskazano problem kluczowy dla rozwoju MOF Buska-Zdroju, a więc taki, który generuje najwięcej trudności, a jego skutki są najbardziej odczuwalne dla większości interesariuszy procesu rozwojowego. Dla problemu kluczowego przeprowadzono również analizę przyczynowo-skutkową (tabela 3).

Tabela 3 Drzewo problemów

GŁÓWNE PRZYCZYNY	PROBLEM KLUCZOWY	GŁÓWNE SKUTKI
<ul style="list-style-type: none"> • Niewystarczające wykorzystanie zasobów dziedzictwa kulturowego i naturalnego; • Niewystarczający dostęp do szerokopasmowego Internetu; • Braki w infrastrukturze gospodarki wodno-ściekowej; • Niewystarczająca oferta turystyczna i okolicy turystyczna i rekreacyjna; • Niedostateczny dostęp do opieki żłobkowej i przedszkolnej w Gminie Busko-Zdrój; • Mała ilość uzbrojonych terenów inwestycyjnych; • Rozdrobnione gospodarstwa rolne; • Niezadawalająca dostępność komunikacyjna. 	<p>Niewystarczający poziom przedsiębiorczości i aktywności społecznej mieszkańców</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Niewystarczający udział dochodów własnych w dochodach gminy ogółem; • Mała liczba istniejących i nowo zarejestrowanych przedsiębiorstw; • Niewykorzystany potencjał mieszkańców; • Migracje osób młodych; • Niewykorzystany potencjał osiedleńczy; • Niewielka współpraca międzysektorowa; • Mała różnorodność i atrakcyjność miejsc pracy oraz stosunkowo niskie wynagrodzenia.

Źródło: Opracowanie własne

2.4. Drzewo celów

Tabela 4 stanowi transformację drzewa problemów. Przedstawia on cel główny (wizja) *Strategii Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Buska-Zdroju na lata 2022–2030*, opisujący stan docelowy powstały w wyniku wdrożenia Strategii i będący efektem osiągnięcia celów strategicznych wskazujących generalny kierunek rozwoju.

Tabela 4 Drzewo celów

ŚRODKI	CEL GŁÓWNY	EFEKTY
<ul style="list-style-type: none"> • Współpraca samorządów tworzących MOF Buska-Zdroju; • Zawijazywanie partnerstw międzysektorowych; • Tworzenie warunków wspierających przedsiębiorczość mieszkańców; • Ograniczenie niskiej emisji; • Wdrożenie systemu opieki nad osobami starszymi; • Przygotowanie terenów pod budownictwo jednorodzinne; • Cyfryzacja usług publicznych; • Wzmocnienie kapitału ludzkiego; • Kształtowanie estetycznej i funkcjonalnej przestrzeni publicznej; • Ochrona i wykorzystanie dziedzictwa kulturowego i naturalnego; • Tworzenie warunków do atrakcyjnego spędzania czasu wolnego; • Zwiększenie dostępności do szybkiego Internetu; • Zwiększenie dostępności do wysokiej jakości opieki żłobkowej; • Realizacja działań wspierających integrację mieszkańców; • Wzrost dostępności i wysokiej jakości podstawowej opieki zdrowotnej. 	<p><i>Współtworzony przez aktywną wspólnotę mieszkańców Miejski Obszar Funkcjonalny Buska-Zdroju przyjazny środowisku naturalnemu</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> • Wzmocnienie funkcji osiedleńczej obszaru; • Wzrost liczby osób prowadzących działalność gospodarczą; • Wzrost atrakcyjności turystycznej; • Poniesienie jakości życia mieszkańców; • Integracja rdzennej ludności z napływową; • Wzrost liczby mieszkańców; • Wzrost dochodów mieszkańców; • Estetyczna i funkcjonalna przestrzeń publiczna; • Spadek poziomu bezrobocia i ryzyka ubóstwa; • Wzrost liczby miejsc pracy.

Źródło: Opracowanie własne

3. Część programowa

3.1. Wizja, misja, cele

Przedstawienie drzewa problemów (tabela 3) i celów (tabela 4) pozwoliło na określenie i zaproponowanie strategicznych kierunków działań dla MOF Buska-Zdroju. Określono wizję, misję i cele strategiczne, wokół których skoncentrowane zostały cele szczegółowe, a następnie działania priorytetowe. Wyznaczone obszary priorytetowe będą służyć realizacji celów strategicznych, do których osiągnięcia powinny dążyć zarówno władze gminy, jak i wszystkie zainteresowane jej rozwojem podmioty oraz mieszkańcy. Wykonanie zaplanowanych działań pozwoli na realizację misji MOF Buska-Zdroju oraz jej trwały rozwój.

Budowa elementów *Strategii Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Buska-Zdroju na lata 2022–2030* opiera się na poniższym schemacie.

Schemat 1 Programowanie rozwoju

Źródło: Opracowanie własne

Wizja i misja to nie tylko określenie kierunków rozwoju, ale także wyraz aspiracji mieszkańców obszaru. Bez misji i wizji decyzje zarządcze bywają przypadkowe, zaś codzienna praca sprowadza się do mniej lub bardziej mechanicznego realizowania procedur. Wizja jest sformułowanym w sposób najbardziej zwięzły opisem stanu obszaru w perspektywie najbliższych kilku lat – obraz MOF Buska-Zdroju w 2030 roku. Wizję należy zatem rozumieć

jako logicznie zredagowane streszczenie poglądów o przyszłości. Misja zaś jest w pewnym sensie wyrażeniem w sposób zrozumiały i zwięzły priorytetów (obszarów priorytetowych) oraz nadrzędnych celów strategicznych, czyli dalekosiężnych zamierzeń. Misja pozwala na sformułowanie naszych aspiracji związanych z działaniami w danym obszarze.

Należy zapamiętać, iż misja w Strategii jest elementem, który wskazuje drogę rozwoju i motywuje do działania. Jednocześnie integruje różne aspekty rozwoju obszaru wokół jednej wspólnej dla mieszkańców idei.

W wyniku przeprowadzonych analiz oraz na podstawie zebranych informacji, sformułowano wizję, misję, dwa cele strategiczne i dla każdego z nich dwa cele szczegółowe. Do celów strategicznych zostały przyporządkowane działania priorytetowe wyznaczające obszary, w ramach których będą realizowane zadania. Realizacja przedstawionych w Strategii zadań posłuży do zrealizowania zaplanowanych celów oraz osiągnięcia przyjętych wskaźników rozwoju MOF Buska-Zdroju.

WIZJA

**Współtworzony przez aktywną wspólnotę mieszkańców Miejski Obszar Funkcjonalny
Buska-Zdroju przyjazny środowisku naturalnemu**

MISJA

***Tworzenie atrakcyjnej przestrzeni do aktywności społecznej i gospodarczej dla rozwoju
funkcji turystycznej i osiedleńczej Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Buska-Zdroju***

3.2. Plan operacyjny rozwoju

Głównym zadaniem jakie stoi przed władzami samorządowymi jest ukształtowanie takiego wizerunku MOF Buska-Zdroju, który będzie atrakcyjny nie tylko dla obecnych i przyszłych mieszkańców z różnych grup wiekowych, ale też turystów. Wizerunek ten powinien być budowany wspólnie, w partnerstwie wielosektorowym, na bazie zasobów endogenicznych obszaru i opierając się zarówno na wspólnych wewnętrznych potencjałach, jak i wzajemnym przekraczaniu barier rozwojowych. Wpłynie to na większą integrację mieszkańców z miejscem zamieszkania i budowę społeczeństwa obywatelskiego. Wyznaczenie priorytetów pozwoli lokalnym władzom, a także innym instytucjom odpowiedzialnym za rozwój gmin MOF Buska-Zdroju, odpowiednio skoordynować zaplanowane do realizacji zadania.

W Strategii wskazane zostały dwa cele strategiczne, dla każdego z nich po dwa cele szczegółowe, z kolei dla nich po dwa działania priorytetowe (łącznie 8 działań priorytetowych), w ramach których zdefiniowane zostały kluczowe do realizacji zadania. Plan operacyjny został wypracowany na spotkaniach warsztatowych (tabela 5).

Tabela 5 Plan operacyjny

Wizja	Współtworzony przez aktywną wspólnotę mieszkańców Miejski Obszar Funkcjonalny Buska-Zdroju przyjazny środowisku naturalnemu							
Misja	<i>Tworzenie atrakcyjnej przestrzeni do aktywności społecznej i gospodarczej dla rozwoju funkcji turystycznej i osiedleńczej Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Buska-Zdroju</i>							
Cele strategiczne	Wysoka jakość życia mieszkańców				Silna gospodarka lokalna			
Cele szczegółowe	Poprawa warunków życia mieszkańców		Wysoka jakość i dostępność usług publicznych		Zwiększenie atrakcyjności miejsc pracy		Wzmocnienie kapitału społecznego	
Działania priorytetowe	<i>Ochrona środowiska i ograniczanie niskiej emisji</i>	<i>Infrastruktura komunalna zaspokajająca potrzeby mieszkańców</i>	<i>Zagospodarowanie czasu wolnego</i>	<i>Cyfryzacja</i>	<i>Zachowanie i wykorzystanie dziedzictwa kulturowego i naturalnego</i>	<i>Atrakcyjna oferta inwestycyjna</i>	<i>Wzmacnianie integracji mieszkańców</i>	<i>Wspieranie przedsiębiorczości</i>
Zadania	Ograniczenie zapotrzebowania na energię wraz z wykorzystaniem OZE	Poprawa estetyki i funkcjonalności przestrzeni publicznej	Zwiększenie dostępności oferty sportowej i rekreacyjnej	Zwiększenie dostępności e-usług publicznych	Powstanie ogólnodostępnej infrastruktury turystycznej i okołoturystycznej	Stworzenie sprzyjających warunków do inwestowania	Tworzenie warunków do partycypacji społecznej	Podnoszenie kompetencji zawodowych mieszkańców
	Likwidacja źródeł niskiej emisji	Zwiększenie dostępności do wysokiej jakości opieki żłobkowej i przedszkolnej	Zwiększenie dostępności oferty kulturalnej	Podnoszenie e-kompetencji mieszkańców	Tworzenie warunków do rozwoju gospodarki senioralnej	Przygotowanie terenów pod budownictwo mieszkaniowe wielorodzinne i jednorodzinne	Wdrożenie programu grantowego wspierającego inicjatywy oddolne	Organizacja wydarzeń kulturalnych nawiązujących do lokalnych tradycji

*Strategia Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Buska-Zdroju
na lata 2022–2030*

	Powstanie elementów błękitno-zielonej infrastruktury	Rozwój opieki zdrowotnej i społecznej	Zwiększenie terenów zieleni urządzonej służących wypoczynkowi i rekreacji mieszkańców	Zwiększenie dostępności do szerokopasmowego Internetu	Efektywne zarządzanie potencjałem endogenicznym	Uzbrojenie terenów inwestycyjnych	Wspieranie rozwoju organizacji społecznych	Wspieranie ekologicznych i innowacyjnych działań w rolnictwie
	Edukacja proekologiczna mieszkańców	Modernizacja i rozwój infrastruktury wodno-ściekowej		Realizacja programów edukacyjnych w zakresie cyberbezpieczeństwa	Rozwój oferty turystycznej		Nawiązywanie partnerstw trójsektorowych	Tworzenie warunków do rozwoju działalności przemysłu czasu wolnego
	Opracowanie i wdrożenie Planu działań na rzecz zrównoważonej energii i klimatu (SECAP)	Likwidacja barier architektonicznych					Aktywizacja mieszkańców w wieku senioralnym	Zwiększenie efektywności energetycznej przedsiębiorstw
	Wspieranie rozwoju małej retencji i bioretencji						Wyrównywanie szans edukacyjnych i kreowanie możliwości do rozwoju młodych ludzi	Wdrożenie programu wsparcia dla młodych przedsiębiorców
	Wdrożenie rozwiązań komunikacyjnych w oparciu o zrównoważoną mobilność							Wspieranie rozwoju sektora ekonomii społecznej

Źródło: Opracowanie własne

Cel strategiczny 1. Wysoka jakość życia mieszkańców

Cel strategiczny 1. odnosi się do szeroko rozumianej, wysokiej jakości życia mieszkańców. W celu tym wyróżniono cel szczegółowy, który mówi o poprawie warunków życia mieszkańców. Działaniami priorytetowymi w tym zakresie powinny być: *ochrona środowiska i ograniczenie niskiej emisji oraz infrastruktura komunalna zaspokajająca potrzeby mieszkańców*. Dlatego też należy zwrócić uwagę na to, że istotną rolę pod względem rozpatrywania potencjalnego miejsca zamieszkania odgrywa właśnie środowisko przyrodnicze. W celu ochrony środowiska i ograniczania niskiej emisji, konieczne będzie wdrażanie działań mających na celu zmniejszenie zapotrzebowania na energię, zarówno w budynkach użyteczności publicznej, jak i budynkach podmiotów gospodarczych i indywidualnych gospodarstw domowych. Należy wykorzystać odnawialne źródła energii (OZE) w sektorze publicznym, przeprowadzić termomodernizację obiektów, jak i zachęcać przedsiębiorstwa oraz gospodarstwa domowe do zastąpienia instalacji opartych na paliwach stałych, instalacjami do produkcji ciepła z odnawialnych źródeł, takich jak biomasa, promieniowanie słoneczne, biogaz, geotermia. Uświadamianie społeczeństwa w zakresie korzystania z technologii oszczędnych energetycznie, powinno być jednym z wielu zadań realizowanych przez samorządy. Istotne jest też, aby edukować społeczeństwo szerzej w zakresie ekologii, a także świadomej konsumpcji. Tego typu inwestycje są istotne nie tylko ze środowiskowego punktu widzenia, ale też konieczne ze względu na mieszkańców, którym należy zapewnić dostęp do podstawowej infrastruktury i usług.

MOF Buska-Zdroju jako miejsce pretendujące do bycia kierunkiem osiedlania się ludności, musi w szczególny sposób zadbać o wysoki poziom zarówno przestrzeni, infrastruktury ogólnodostępnej, jak i usług publicznych, a także dbać o posiadane walory, jakimi są chociażby zasoby dziedzictwa kulturowego i naturalnego. Przestrzeń publiczna to obraz wartości wyznawanych przez lokalną społeczność, jej jakość przekłada się na jakość życia mieszkańców, jest też podstawą budowania wizerunku obszaru. Przestrzeń publiczna jest przedłużeniem przestrzeni prywatnej, którą stanowią ogrody, domy, podwórka, dlatego też musi ona bazować na porozumieniu między jednostkami administracji publicznej a społecznością. Należy podejmować działania mające na celu odpowiednie zagospodarowanie nieużytków, skwerów czy zieleńców, przestrzeni wokół szkół oraz placów zabaw. Funkcjonalna przestrzeń publiczna powinna charakteryzować się dostępnością dla różnych grup społecznych, w tym osób niepełnosprawnych. Z przestrzenią publiczną nierozzerwalnie

wiąże się bezpieczeństwo publiczne, a z perspektywy potencjalnych mieszkańców – jest ono niezwykle istotne. Działaniami związanymi z estetyzacją i funkcjonalnością przestrzeni będzie zapewnienie odpowiedniej jakości i bezpieczeństwa układów komunikacyjnych, z uwzględnieniem preferencji dla ruchu pieszego i rowerowego. Estetyczna przestrzeń, bezpieczne układy komunikacyjne, w tym drogi, chodniki i ścieżki rowerowe są ważnym, ale nie jedynym elementem istotnym z punktu widzenia mieszkańców. W kontekście infrastruktury istotne jest zaspokojenie podstawowych potrzeb, takich jak dostęp do wody czy możliwość korzystania z kanalizacji lub innych sposobów odprowadzania ścieków. Istotne jest, aby dbać o dobry stan infrastruktury technicznej, zarówno sieciowej, jak i obiektów budowlanych. Ważnym projektem w zakresie infrastruktury komunalnej zaspokajającej potrzeby mieszkańców i turystów będzie między innymi stworzenie Centrum Komunikacyjnego w Busku-Zdroju.

Usługi publiczne stanowią współcześnie tak istotny aspekt życia, że uznaje się zapewnienie ich wszystkim, bez wyjątku – za obowiązek państwa i samorządu terytorialnego. Oferowanie wysokiego standardu usług podnosi średni poziom życia mieszkańców oraz wpływa na obraz obszaru jako zharmonizowanego i spójnego środowiska społecznego. Należy dążyć do zapewnienia wysokich standardów funkcjonowania placówek publicznych związanych z warunkami startu życiowego dzieci i młodzieży (żłobek, przedszkola, szkoły, profilaktyka zdrowotna, usługi kulturalne i sportowe) oraz opieki związanej z osobami starszymi i niepełnosprawnymi. Wsparciem powinna być objęta grupa osób wykluczonych społecznie (mieszkania komunalne, pomoc społeczna, publiczna ochrona zdrowia). Ważne będzie wdrożenie działań mających na celu rozpoznanie oraz zaspokojenie potrzeb mieszkańców w zakresie działalności samorządów. Jednym ze sposobów między innymi zwiększenia dostępności do wysokiej jakości opieki żłobkowej i przedszkolnej będzie utworzenie żłobka w Stopnicy oraz przebudowa i/lub rozbudowa budynków gminnych na cele żłobka i przedszkoli w Busku-Zdroju.

W realizacji celu strategicznego *Wysoka jakość życia mieszkańców*, w zakresie zagospodarowania czasu wolnego, niezmiernie ważne będą zadania z zakresu zwiększenia dostępności oferty kulturalnej. Jednym ze sposobów rozwoju jakości i dostępności usług publicznych na terenie MOF Buska-Zdroju będzie m.in. budowa Zdrojowego Centrum Kultury w Busku-Zdroju.

Szansą na rozwój obszaru i polepszenie jakości życia mieszkańców, szczególnie w dobie pandemii koronawirusa, jest stworzenie możliwości załatwiania zdalnie spraw administracyjnych (szeroka gama wysokiej jakości e-usług wraz ze szkoleniem / edukowaniem

mieszkańców w tym zakresie), a także stworzenie warunków do pracy zdalnej. W tym celu należy dążyć do umożliwienia dostępu do szerokopasmowego Internetu. W obecnych czasach, w wielu zawodach, pracować można w firmach znajdujących się w znacznej odległości od miejsca zamieszkania. Jednakże stworzenie warunków do pracy zdalnej i nauki zdalnej to jedno – warto też dążyć do tego, aby wszelkie sprawy administracyjne mieszkańcy mogli załatwiać on-line. Wiąże się to jednak z ryzykiem wykluczenia cyfrowego niektórych z nich (m.in. osób starszych, których na terenie MOF Buska-Zdroju jest dużo). Ważne więc będzie podjęcie działań podnoszących e-kompetencje mieszkańców, w tym pracowników instytucji publicznych. Również dla wzrostu atrakcyjności MOF Buska-Zdroju dla turystów istotna jest cyfryzacja. Ważne, żeby byli oni w stanie dokonać zdalnie pewnych czynności, takich jak: zakup pakietu usług, rezerwacja i opłata za noclegi, płatności itp. Reasumując – aby obszar mógł stanowić atrakcyjne miejsce zamieszkania, pracy i odpoczynku, konieczna jest transformacja cyfrowa gospodarki, polegająca w szczególności na wdrożeniu programów stymulujących wprowadzenie w sektorze publicznym rozwiązań cyfrowych.

Jeśli usługi publiczne, w tym zdrowotne, społeczne i turystyczne będą się rozwijały, to obszar ma szansę stać się terenem, o którym można powiedzieć, że kreuje przedsiębiorczość i zwiększa atrakcyjność do zamieszkania, a przede wszystkim w sposób kompleksowy racjonalnie i efektywnie wykorzystuje zasoby endogeniczne. Należy dążyć do tego, by mieszkańcy MOF Buska-Zdroju mieli zapewnioną bliskość i krótki czas dojścia/dojazdu różnymi środkami transportu do usług zarówno podstawowych, jak i zaspakajających ich potrzeby wyższe (szkoły średnie, centra handlowe, kultura wyższa, specjalistyczna opieka medyczna, atrakcyjne spędzanie czasu wolnego itp.).

Cel strategiczny 2. Silna gospodarka lokalna

Cel strategiczny 2. odnosi się do tworzenia atrakcyjnej przestrzeni do aktywności społecznej i gospodarczej dla rozwoju m.in. funkcji osiedleńczej czy turystycznej. Biorąc pod uwagę potencjał związany z dziedzictwem kulturowym i naturalnym MOF Buska-Zdroju, z punktu widzenia przedsiębiorczości i szerzej – rozwoju gospodarczego gmin, istotne jest tworzenie warunków do rozwoju sektora turystycznego i okołoturystycznego, a także poprawa jakości i dostępności obiektów, urządzeń i usług związanych z obsługą ruchu turystycznego. W tym kontekście bardzo ważne jest utworzenie ścieżki rowerowej łączącej Gminę Busko-Zdrój i Gminę Stopnica, która będzie stanowić alternatywne źródło transportu pomiędzy ośrodkami, co przyczyni się do poprawy spójności i dostępności komunikacyjnej. Obszar łączy droga krajowa nr 73 relacji Kielce–Jasło, po której przemieszczają się mieszkańcy zarówno do

pracy, jak i do szkoły. Wobec tego istnieje duża potrzeba wyjścia naprzeciw tym, którzy wybiorą inny środek transportu. Ścieżka ta pozwoli na przemieszczanie się pomiędzy tymi miejscowościami np. rowerem.

Rosnące zainteresowanie aktywnym spędzaniem czasu wolnego na świeżym powietrzu oraz prowadzenie zdrowego trybu życia wskazuje na potrzebę inwestycji w zakresie zachowania i wykorzystania dziedzictwa kulturowego i naturalnego. MOF Buska-Zdroju, przy posiadanych bogatych walorach przyrodniczych, ma odpowiedni potencjał do rozwoju sektora turystycznego, w tym turystyki uzdrowiskowej, która mocno zaznacza się na terenie Gminy Busko-Zdrój. Ważne dla rozwoju regionu i zwiększenia liczby turystów jest stworzenie odpowiedniej bazy technicznej na potrzeby usług turystycznych i uzdrowiskowych. Ważne jest to, aby Gmina Stopnica czerpała z bliskiego położenia uzdrowiska, dzięki czemu będzie mogła stać się „sypialnią” dla turystów i kuracjuszy przyjeżdżających do Buska-Zdroju. Oferta turystyczna i rekreacyjna MOF Buska-Zdroju jest zbyt mało atrakcyjna, a także zbyt mało dostępna, aby zapewnić wysoką i trwałą renomę w sferze turystyki. Ważne jest przyciągnięcie większej liczby inwestorów, a zwłaszcza, co jest kluczowym zagadnieniem, spełnienie oczekiwań mieszkańców i kuracjuszy. Należy dążyć do zaspokojenia potrzeb rekreacyjnych i kulturalnych mieszkańców i turystów, ich chęci do prowadzenia aktywnego stylu życia oraz tworzenia miejsc pracy związanych z realizacją usług turystycznych.

Problemem, który zdiagnozowano w wyniku pogłębionej analizy gmin, jest niewystarczająca aktywność społeczna i gospodarcza mieszkańców. Zidentyfikowano wiele przyczyn tego problemu, które mogą być zlikwidowane, jeżeli podjęte zostaną odpowiednie działania. Priorytetami powinno być wzmocnienie integracji mieszkańców, wspieranie przedsiębiorczości, a także atrakcyjna oferta inwestycyjna.

Przedsiębiorczość jest uważana za główny czynnik rozwoju społeczno-gospodarczego, a także kluczowy warunek osiągnięcia konkurencyjności gospodarki w kraju. Działania zmierzające do poprawy warunków funkcjonowania przedsiębiorstw powinny przyczyniać się do podnoszenia konkurencyjności gospodarki, rozumianej jako długookresowa zdolność do sprostania konkurencji zewnętrznej. Działania z zakresu szeroko rozumianego rozwoju przedsiębiorczości oraz dostępnych form wsparcia dla przedsiębiorców powinny przyczyniać się do powstawania nowych, trwałych miejsc pracy oraz pobudzać przedsiębiorców do dalszego inwestowania. Jednym z elementów działań administracji powinno być wspieranie mikro, małych i średnich przedsiębiorstw (MŚP) na wczesnym etapie ich działalności, a także na późniejszym etapie funkcjonowania, np. profesjonalne doradztwo dla początkujących przedsiębiorców. W związku z tym jako jedno z najważniejszych zadań, które należy

zrealizować by osiągnąć cel szczegółowy *Wzmocnienie kapitału społecznego*, wskazano stworzenie sprzyjających warunków do inwestowania, mając na uwadze podnoszenie kwalifikacji mieszkańców w zakresie przedsiębiorczości w sektorze turystycznym, a także i rolniczym. Biorąc pod uwagę rolniczy charakter obszaru, z punktu widzenia przedsiębiorczości i szerzej – rozwoju gospodarczego, istotne jest tworzenie warunków sprzyjających intensyfikacji rolnictwa i przetwórstwa. W tym kontekście bardzo ważne jest wykorzystanie potencjału związanego z istniejącymi uwarunkowaniami: wysoka klasa bonitacyjna gleb oraz brak przemysłu ciężkiego. Inicjatywą ze strony Gminy Stopnica przy równoczesnym oddziaływaniu na cały teren MOF Buska-Zdroju może być rozwój działalności Inkubatora Przetwórstwa Rolnego w Strzałkowie oraz giełdy producenckiej. Rozwój tych działalności da miejsce pracy dla drobnych przetwórców produktów rolnych, rolników, którzy mogą przygotować i przetwarzać swoje produkty w dobrze wyposażonych i przygotowanych do tego celu pomieszczeniach. Inkubator jest wsparciem dla lokalnych producentów żywności w wejściu na drogę profesjonalnej produkcji i sprzedaży. Dzięki temu przedsiębiorcy z MOF Buska-Zdroju i okolic, którzy prowadzą restauracje, hotele będą mogli zaopatrzyć się w świeże produkty od lokalnych dostawców.

Istotne jest rozwijanie umiejętności przedsiębiorczych już u najmłodszych mieszkańców MOF Buska-Zdroju, stąd zadanie wspierające przedsiębiorczość od najmłodszych lat. Człowiek jednak powinien podnosić swoje kompetencje podstawowe, kluczowe oraz kwalifikacje zawodowe przez całe życie, w związku z tym konieczne jest wsparcie mieszkańców i stworzenie im możliwości edukacji. Ważne jest także podnoszenie kompetencji zawodowych rolników z terenu MOF, ponieważ to oni stanowią dużą grupę społeczeństwa. W kontekście wsparcia przedsiębiorczości, niezwykle ważne jest także rozwijanie potencjału instytucji publicznych do prowadzenia interwencji wspierających rozwój przedsiębiorstw.

W realizacji celu strategicznego *Silna gospodarka lokalna*, w zakresie wzmocnienia kapitału społecznego, niezmiernie ważne będą działania z zakresu aktywizacji osób w wieku senioralnym, które stanowią bardzo ważną na tym obszarze grupę interesariuszy. Istotne będzie również tworzenie warunków dla wyrównywania szans edukacyjnych i kreowania możliwości do rozwoju młodych ludzi, a także wspieranie rozwoju organizacji społecznych. Ważne jest także wzmocnianie kapitału społecznego poprzez wdrażanie programu grantowego wspierającego inicjatywy oddolne. W celu wsparcia i zachęcenia mieszkańców do zgłaszania i realizowania swoich pomysłów, wskazane jest wdrożenie programu grantowego (np. po 5 tys. zł na realizację inicjatywy zgłoszonej przez grupę co najmniej 100 mieszkańców).

3.2.1. Projekty strategiczne

Osiągnięcie celów będzie możliwe dzięki realizacji zadań i konkretnych projektów. *Strategia Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Buska-Zdroju na lata 2022–2030* złożona jest z zadań (tabela 5), które powinny być realizowane w założonym czasie. Nie są one uszczegółowione co do zakresu, kwot czy wskaźników. Istotne jest, aby samorząd, jak i ewentualni Partnerzy oraz inne podmioty, realizowały projekty wpisujące się w te zadania.

W ramach Strategii wyznaczono 2 projekty zintegrowane, które są priorytetowe i planowane do realizacji w pierwszej kolejności. Natomiast pozostałe 5 projektów są projektami komplementarnymi, realizującymi cele i założenia wskazane w dokumencie. Projekty te przyczynią się do rozwiązania kluczowych problemów, zmniejszą bariery rozwojowe i wzmocnią lokalny potencjał. Projekty strategiczne mają zarówno charakter inwestycyjny, jak i nieinwestycyjny. Odnoszą się do kwestii społecznych, gospodarczych i przestrzennych. Poniżej, w formie tabeli, przedstawione zostały projekty wraz z podaniem szacunkowego kosztu ich realizacji, planowanego okresu realizacji i potencjalnych źródeł finansowania.

Projekty strategiczne do realizacji w ramach *Strategii Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Buska-Zdroju na lata 2022–2030*:

I. Projekty strategiczne w formule ZIT, w trybie niekonkurencyjnym w ramach *Funduszy Europejskich dla Świętokrzyskiego 2021–2027*:

1. Realizacja Strategii ZIT Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Buska-Zdroju poprzez poprawę jakości i dostępności komunikacyjnej w oparciu o zrównoważoną, multimodalną mobilność miejską;
2. Realizacja Strategii ZIT Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Buska-Zdroju poprzez ochronę i udostępnianie dziedzictwa kulturowego oraz rozwój kultury w celu wzmocnienia atrakcyjności turystycznej obszaru dzięki utworzeniu Szlaku Dziedzictwa Kultury;

II. Projekty strategiczne komplementarne w trybie konkurencyjnym ze środków *Funduszy Europejskich dla Świętokrzyskiego 2021–2027* i innych:

3. Poprawa efektywności energetycznej i redukcja emisji gazów cieplarnianych;
4. Ograniczenie niskiej emisji z indywidualnych gospodarstw domowych na terenie MOF Buska-Zdroju;
5. Rozwój i poprawa stanu infrastruktury komunalnej na terenie MOF Buska-Zdroju;

6. Rozwój przedsiębiorczości i aktywności społecznej mieszkańców szansą na rozwój MOF Buska-Zdroju;
7. Poprawa i rozwój kompleksowych usług publicznych na terenie MOF Buska-Zdroju.

PROJEKTY STRATEGICZNE W TRYBIE NIEKONKURENCYJNYM

Tabela 6 Projekt strategiczny nr 1

Tytuł projektu strategicznego	<i>Realizacja Strategii ZIT Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Buska-Zdroju poprzez poprawę jakości i dostępności komunikacyjnej w oparciu o zrównoważoną, multimodalną mobilność miejską</i>		
Lokalizacja	Miasto i Gmina Busko-Zdrój, Miasto i Gmina Stopnica	Okres realizacji	2022–2030
Szacowana wartość	50,0 mln zł		
Środki własne realizatorów projektu	7,5 mln zł – 15%		
Finansowanie zewnętrzne – dotacja	42,5 mln zł – 85%		
Źródło finansowania	Fundusze Europejskie dla Świętokrzyskiego 2021–2027, inne, dodatkowe źródła finansowania zgodnie z tabelą nr 14		
Tryb wyboru projektu	Tryb niekonkurencyjny W ramach priorytetu 3. <i>Mobilność miejska</i> , cel szczegółowy 2 (viii) <i>Wspieranie zrównoważonej multimodalnej mobilności miejskiej jako elementu transformacji w kierunku gospodarki zeroemisyjnej</i>		
Cel i zakres rzeczowy projektu (koncepcja)	<p>Celem projektu jest zapewnienie wysokiego poziomu dostępności w obszarach miejskich poprzez rozwój zrównoważonego transportu publicznego oraz bezemisyjnej mobilności, a także przez zmniejszenie poziomu emisji gazów cieplarnianych oraz zanieczyszczeń powietrza pochodzących z transportu. Projekt będzie dotyczył rozwoju infrastruktury dla ruchu niezmotoryzowanego z uwzględnieniem zwiększenia bezpieczeństwa ruchu, w tym zwiększenia dostępności wysokiej jakości transportu publicznego i rozwoju obszaru w kierunku gospodarki niskoemisyjnej. Planowane działania będą uwzględniać dostępność dla osób z niepełnosprawnościami. Elementami projektu są:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Uruchomienie niskoemisyjnej komunikacji miejskiej na trasie Busko-Zdrój–Stopnica. 2. Wprowadzenie autobusowego taboru niskoemisyjnego w Busku-Zdroju. 3. Rozwój infrastruktury na potrzeby transportu zbiorowego, w tym budowa w Busku-Zdroju Centrum Komunikacyjnego z parkingiem Park&Ride, z miejscami ładowania samochodów elektrycznych oraz elektronicznym systemem do parkowania. Projekt uwzględnia przebudowę dróg w sposób umożliwiający obsługę komunikacyjną planowanego parkingu przy dworcu autobusowym, budynku obsługi parkingu wraz z niezbędną infrastrukturą. 4. Zagospodarowanie przestrzeni publicznej na dworcu autobusowym poprzez budowę obiektu zapewniającego komfort oczekiwania podróżującym na połączenie autobusowe w Stopnicy oraz utworzenie miejsc ładowania pojazdów elektrycznych. 5. Rozwój infrastruktury dla ruchu niezmotoryzowanego poprzez budowę sieci tras rowerowych z infrastrukturą towarzyszącą: 		

	<ul style="list-style-type: none"> - ścieżką rowerową łączącą gminy z terenu MOF – Busko-Zdrój i Stopnicę, o dł. ok. 7 km wraz z oznakowaniem. Przedsięwzięcie będzie komplementarne do projektu planowanego do realizacji w ramach OSI Świętokrzyskie Uzdrawiska, gdzie przewiduje się budowę ścieżki łączącej gminy uzdrowskie Busko-Zdrój i Solec-Zdrój, do której planowane jest włączenie ścieżki rowerowej ze Stopnicy. W ramach projektu nastąpi uzupełnienie istniejących szlaków rowerowych, a także budowa i/lub rozbudowa układów komunikacyjnych, w tym infrastruktury towarzyszącej; - systemem ogólnodostępnych ścieżek rowerowych na terenie Miasta Busko-Zdrój o dł. ok. 6 km. Projekt ma na celu budowę dwukierunkowych ścieżek, ciągów pieszo-rowerowych o nawierzchni asfaltowej wraz z infrastrukturą tj. miejscami postoju rowerów, stacjami samoobsługowej naprawy. Stacje rowerowe będą zlokalizowane w newralgicznych punktach Buska-Zdroju. <p>6. Cyfryzacja transportu miejskiego poprzez wdrożenie systemu inteligentnego parkowania w Busku-Zdroju. Przedsięwzięcie przewiduje: zakup i wdrożenie systemu Smart Parking (lub równorzędnego), którego elementem jest zaawansowany czujnik parkingowy, który w czasie rzeczywistym weryfikuje czy pojedyncze miejsce parkingowe jest zajęte i na jak długo jest zajęte, a także zakup i wdrożenie systemu Inteligentne Płatności w Strefie Płatnego Parkowania z możliwością integracji z systemem parkingowym. System umożliwi użytkownikom smartfonów odszukanie wolnego miejsca parkingowego i rozliczenie czasu parkowania bez konieczności pilnowania czasu opuszczenia strefy płatnego parkowania. Dodatkowo przewiduje się zakup i wdrożenie systemu analizy rotacji w strefie płatnego parkowania, umożliwiającego wykorzystanie mobilnych systemów pomiarowych do zbierania aktualnych i wiarygodnych danych o rotacji miejsc parkingowych.</p> <p>7. Realizacja działań związanych z przygotowaniem planów zrównoważonej mobilności miejskiej przez władze miasta i podmioty zaangażowane w realizację miejskiej polityki transportowej.</p> <p>8. Kampanie informacyjno-promocyjne podnoszące świadomość mieszkańców i pracodawców w zakresie korzystania z nisko lub zeroemisyjnego transportu i ruchu niezmotoryzowanego. Kampania promująca zdrowy styl życia.</p>
<p>Podmioty realizujące projekt</p>	<p>Gmina Busko-Zdrój, Gmina Stopnica</p>
<p>Potrzeba realizacji projektu</p>	<p>Wśród oczekiwanych skutków interwencji na terenie MOF Buska-Zdroju wskazanych w SRWŚ 2030+ wskazano między innymi <i>rozwój zewnętrznej dostępności transportowej średnich miast w skali regionalnej i krajowej oraz rozwój systemów transportu publicznego zapobiegających wykluczeniu transportowemu.</i></p> <p>Projekt wynika z:</p> <ul style="list-style-type: none"> • potrzeby otwarcia komunikacyjnego MOF w oparciu o zrównoważoną mobilność; • potrzeby zbudowania niskoemisyjnego transportu miejskiego i niezmotoryzowanego; • potrzeby skorodowanego zaspakajania potrzeb obszaru poprzez realizację projektów Partnerskich; • potrzeby wyłączeni z centrum miasta Busko-Zdrój – strefa A uzdrawiska, ruchu samochodowego i wprowadzenia niskoemisyjnego transportu; • potrzeby realizacji inwestycji w partnerstwie w celu stworzenia transportu niskoemisyjnego na całym obszarze;

	<ul style="list-style-type: none"> • dużej ilości osób starszych oraz osób z niepełnosprawnościami wymagających dostosowanego transportu publicznego; • potrzeby dostosowania infrastruktury i przestrzeni do osiedlania się mieszkańców i potrzeb kuracjuszy, w tym infrastruktury parkingowej; • potrzeby promowania bardziej efektywnych energetycznie środków transportu; • potrzeby obniżenia emisji zanieczyszczeń i hałasu; • potrzeby ochrony zdrowia mieszkańców, turystów i kuracjuszy; • potrzeby poprawy bezpieczeństwa pieszych i wszystkich użytkowników ruchu; • potrzeby podniesienia atrakcyjności terenu MOF dla wszystkich jego użytkowników; • ochrony miejsc cennych przyrodniczo oraz o charakterze uzdrowiskowym poprzez ograniczenie niskiej emisji zanieczyszczeń. <p>Zmniejszenie emisji z transportu jest kluczowym wyzwaniem dla ekologicznej gospodarki, a także celem założeń klimatycznych i Zielonego Ładu. Multimodalna mobilność wymaga zintegrowanej i kompleksowej odpowiedzi. Inteligentne i ekologiczne rozwiązania powinny zostać wprowadzone w miejskim obszarze funkcjonalnym, uwzględniając powiązanie między miastem rdzennym a jego zapleczem. Ekologizacja mobilności wymaga zastosowania wielu uzupełniających się podejść, np. ograniczenie zanieczyszczenia powietrza oraz emisji gazów cieplarnianych poprzez zmniejszenie obciążenia ruchem ulicznym, usprawnienie logistyki miejskiej z wprowadzeniem usług transportu publicznego oraz bezpiecznych tras rowerowych. Budowa Centrum Komunikacyjnego pozwoli na to aby każdy z podróżnych po dotarciu do Buska-Zdroju mógł wybrać inny, alternatywny środek transportu. Może to być np. rower, a dzięki budowie systemu ścieżek rowerowych w Busku-Zdroju oraz ścieżki rowerowej wraz z infrastrukturą i Miejscami Obsługi Rowerzystów (MOR) łączącej Busko-Zdrój ze Stopnicą będzie można w łatwy sposób przemieścić się do wybranej lokalizacji. Innym środkiem transportu będzie także komunikacja taborem niskoemisyjnym, a w przyszłości także i przesiadka do pociągu. Ważne jest także aby Stopnica posiadała miejsce zapewniające komfort oczekiwania podróżującym na połączenie autobusowe, a w tym przypadku będzie to budynek zapewniający komfort oczekiwania podróżującym na połączenie autobusowe</p>
<p>Cele szczegółowe, działania priorytetowe, które realizuje projekt</p>	<p>Cele szczegółowe:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Poprawa warunków życia mieszkańców; • Wysoka jakość i dostępność usług publicznych. <p>Działania priorytetowe:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ochrona środowiska i ograniczenie niskiej emisji; • Infrastruktura komunalna zaspokajająca potrzeby mieszkańców; • Zagospodarowanie czasu wolnego.
<p>Komplementarność z innymi projektami</p>	<p>Projekt wykazuje szczególną komplementarność z projektem strategicznym nr 2 <i>Realizacja Strategii ZIT Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Buska-Zdroju poprzez ochronę i udostępnianie dziedzictwa kulturowego oraz rozwój kultury w celu wzmocnienia atrakcyjności turystycznej obszaru dzięki utworzeniu Szlaku Dziedzictwa Kultury.</i></p> <p>Projekt będzie komplementarny także z innymi projektami, które nie zostały wskazane jako projekty strategiczne, ale będą realizowane w ramach zadań: „Likwidacja źródeł niskiej emisji”, „Edukacja proekologiczna mieszkańców”, „Poprawa estetyki i funkcjonalności przestrzeni publicznej”, „Zwiększenie dostępności oferty sportowej i rekreacyjnej”, „Powstanie ogólnodostępnej infrastruktury turystycznej i okolicy turystycznej”, „Rozwój oferty turystycznej”.</p>

	<p>Projekt będzie komplementarny również z projektami już zrealizowanymi bądź będącymi w trakcie realizacji, m.in.:</p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>Przebudowa drogi powiatowej nr 0105T Stopnica-Oleśnica-Polaniec od km 6+500 do km 25+442;</i> • <i>Rozbudowa drogi wojewódzkiej nr 973 na odc. Busko-Zdrój – Nowy Korczyn – Borusowa wraz z budową przeprawy mostowej na rz. Nidzie oraz rz. Wiśle;</i> • <i>Rozwój społeczno-gospodarczy, fizyczny i przestrzenny miasta Busko-Zdrój poprzez działania rewitalizacyjne;</i> • <i>Park Zdrojowy Busko-Zdrój – zachowanie, promocja i udostępnienie;</i> • <i>Rozbudowa u. Partyzantów nr 314150T oraz przebudowa i rozbudowa ul. Grotta nr 314148 T w Busku-Zdroju;</i> • <i>Budowa ulicy łączącej ul. Kazimierza Wielkiego z ul. Ks. Kardynała St. Wyszyńskiego w Busku-Zdroju – etap I i etap II;</i> • <i>Przebudowa ul. Bohaterów Warszawy nr 314146T w Busku-Zdroju.</i> <p>Dodatkowo projekt jest komplementarny z projektem pn. <i>Realizacja Strategii IIT w oparciu o rozwój infrastruktury turystycznej obszaru uzdrowiskowego, służącej prezentacji walorów dziedzictwa przyrodniczego na trasie SPA VELO</i> planowanym do realizacji OSI ŚU (zgodnie z projektem <i>Strategii Obszaru Strategicznej Interwencji Świętokrzyskie Uzdrowiska na lata 2022–2027</i>). W ramach tego projektu przewidziano powstanie spójnego szlaku rowerowego poprzez budowę ścieżki rowerowej łączącej Busko-Zdrój – Solec-Zdrój – Kazimierza Wielka – Pińczów.</p>
<p>Prognozowane rezultaty oraz produkty i ich wskaźniki</p>	<p>Prognozowane rezultaty podjętych działań to:</p> <ul style="list-style-type: none"> • rozwój oraz poprawa dostępności do infrastruktury komunikacyjnej; • stworzenie bezpiecznej, estetycznej przestrzeni publicznej służącej mieszkańcom i turystom; • poprawa jakości podróży mieszkańców, kuracjuszy i turystów; • uporządkowanie ruchu podróżnych na obszarze; • wspieranie zrównoważonej mobilności; • rozwój lokalnej przedsiębiorczości; • powstanie nowych miejsc pracy; • zwiększenie dostępu do miejsc parkingowych; • zmniejszenie degradacji lokalnego środowiska w wyniku zmniejszenia udziału emisji zanieczyszczeń (w tym CO₂) do powietrza; • poprawa komfortu życia i warunków środowiskowych mieszkańców korzystających z miejskich przestrzeni publicznych; • odciążenie miast oraz upłynnienie ruchu poprzez stworzenie alternatywnych rozwiązań komunikacyjnych, rozbudowę sieci drogowej i tras rowerowych; • poprawa zdrowia mieszkańców poprzez zmianę stylu życia, związaną z położeniem większego nacisku na ruch i aktywny wypoczynek. <p><i>Wskaźniki produktu:</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Pojemność ekologicznego taboru do zbiorowego transportu publicznego [pasażerowie]; 2. Wspierana infrastruktura rowerowa [kilometry]; 3. Liczba nowych miejsc parkingowych [sztuki]; 4. Liczba nowych miejsc ładowania pojazdów elektrycznych [sztuki]. <p><i>Wskaźniki rezultatu:</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Szacowana emisja gazów cieplarnianych [Tony równoważnika CO₂/rok]; 2. Roczna liczba użytkowników nowego lub zmodernizowanego transportu miejskiego [użytkownicy/rok]; 3. Roczna liczba użytkowników infrastruktury rowerowej [użytkownicy/rok].

Źródło: Opracowanie własne

Tabela 7 Projekt strategiczny nr 2

Tytuł projektu strategicznego	<i>Realizacja Strategii ZIT Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Buska-Zdroju poprzez ochronę i udostępnianie dziedzictwa kulturowego oraz rozwój kultury w celu wzmocnienia atrakcyjności turystycznej obszaru dzięki utworzeniu Szlaku Dziedzictwa Kultury</i>		
Lokalizacja	Miasto i Gmina Busko-Zdrój, Miasto i Gmina Stopnica	Okres realizacji	2022–2030
Szacowana wartość	60 mln zł		
Środki własne realizatorów projektu	9 mln zł – 15%		
Finansowanie zewnętrzne - dotacja	51 mln zł – 85%		
Źródło finansowania	Fundusze Europejskie dla Świętokrzyskiego 2021–2027, inne, dodatkowe źródła finansowania zgodne z tabelą nr 14		
Tryb wyboru projektu	Tryb niekonkurencyjny W ramach priorytetu 6. <i>Wspólnota i przestrzeń</i> , cel szczegółowy 5 (i) <i>Wspieranie zintegrowanego i sprzyjającego włączeniu społecznemu rozwoju społecznego, gospodarczego i środowiskowego, kultury, dziedzictwa naturalnego, zrównoważonej turystyki i bezpieczeństwa na obszarach miejskich</i>		
Cel i zakres rzeczowy projektu (koncepcja)	<p>Ochrona i udostępnienie dziedzictwa kulturowego oraz rozwój kultury w celu wzmocnienia atrakcyjności turystycznej są nie tylko ważne dla terenu MOF, ale w dużej mierze dla województwa świętokrzyskiego jako regionu atrakcyjnego turystycznie i przyrodniczo. Celem projektu jest wzmocnienie potencjału MOF Buska-Zdroju, a zarazem potencjału województwa w zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego i rozwoju kultury. Planowane działania będą uwzględniać dostępność dla osób z niepełnosprawnościami. Mieszkańcy regionu będą mieli zwiększony dostęp do dóbr kultury poprzez:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Rozbudowę Buskiego Samorządowego Centrum Kultury dostosowanego do potrzeb osób z niepełnosprawnościami, z którego będą korzystali mieszkańcy obszaru i turyści. Wybudowana zostanie profesjonalna sala widowiskowa na 1 000 miejsc, z pomieszczeniami na rzecz działalności kulturalnej i wystawienniczej, klimatyzacją, profesjonalną akustyką i oświetleniem. Profesjonalna sala w stolicy obszaru MOF Busko-Zdrój, gdzie odbywać się będą imprezy kulturalne rangi międzynarodowej, będzie ściągać z całej Polski rzesze uczestników, co wpłynie na możliwość rozwoju MOF. Busko-Zdrój posiada dobre zaplecze noclegowe, dzięki czemu nowo wybudowana sala może spełniać funkcje sali kongresowej. Będzie to największa sala tego typu w regionie – sala kongresowa na Targach Kielce może pomieścić 850 osób. 2. Adaptację budynku BSCK na cele rozwoju Szkoły Muzycznej i innych działalności. 3. Prace budowlane, konserwatorskie i restauratorskie obejmujące kościół parafialny pw. św. App. Piotra i Pawła w Stopnicy, a także odnowienie muru klasztorного i odbudowa kaplicy św. Anny przy kościele pw. św. Antoniego Padewskiego we wsi Kąty Stare. 4. Rozwój oferty Miejsko-Gminnego Centrum Kultury w Stopnicy poprzez inwestycje i wyposażenie jednostki w celu zwiększenia atrakcyjności kulturalnej i turystycznej. 5. Ochronę i udostępnienie zasobów dziedzictwa kulturowego między innymi poprzez proces digitalizacji zasobów dziedzictwa z wykorzystaniem ICT. 		

	<p>6. Wyznaczenie i oznakowanie Szlaku Dziedzictwa Kultury.</p> <p>7. Zachowanie i udostępnianie ważnych obiektów kulturowych na terenie MOF. Dzięki połączeniu tych wszystkich elementów projektu powstanie Szlak Dziedzictwa Kultury na obszarze, który będzie zintegrowany ze ścieżką rowerową poprowadzoną z Buska-Zdroju do Stopnicy oraz Drogą św. Jakuba, która przechodzi przez MOF.</p>
<p>Podmioty realizujące projekt</p>	<p>Gmina Busko-Zdrój, Gmina Stopnica, Zgromadzenie Księży Najświętszego Serca Jezusowego – Księża Sercanie Nowicjat, parafia św. Apostołów Piotra i Pawła w Stopnicy</p>
<p>Potrzeba realizacji projektu</p>	<p>Planowane działania, poza korzyściami dla samych mieszkańców gmin MOF, rozwiążą problem zagospodarowania czasu wolnego rosnącej liczby kuracjuszy oraz turystów odwiedzających obszar. Są to dla mieszkańców południowej części województwa bardzo ważne, wręcz kluczowe projekty. Wskazywany obszar to region wykazujący niską odporność na kryzys, w tym pandemii.</p> <p>Projekt wynika z:</p> <ul style="list-style-type: none"> – potrzeby zagospodarowania czasu wolnego rosnącej liczby kuracjuszy i turystów odwiedzających obszar; – stanu technicznego i ograniczonej pojemności obecnej siedziby BSCK; – potrzeby poprawy stanu istniejącego obiektów zabytkowych; – potrzeby dostosowania obiektów i ich wyposażenia do potrzeb organizowanych imprez i pełnienia funkcji kulturalnych; – potrzeby powstania atrakcyjnego produktu turystycznego; – potrzeby wzmocnienia potencjału instytucji kultury; – potrzeby wykorzystania potencjału turystycznego obszaru. <p>Obecna siedziba Buskiego Samorządowego Centrum Kultury zlokalizowana jest w obiekcie, którego trzon stanowi stary, ponad 70-letni budynek. Nie spełnia on swoich funkcji, ponieważ brak jest wystarczającej ilości pomieszczeń. Powoduje to ograniczenia w rozwoju świadczonej oferty na rzecz mieszkańców, kuracjuszy i turystów. Rozwiązania technologiczne i funkcjonalne, a także wiek budynku powodują, że jego dalsza modernizacja jest nieekonomiczna. Lepszym rozwiązaniem będzie rozbudowa i stworzenie nowego obiektu, dedykowanego zidentyfikowanym potrzebom. Obecnie w budynku działają: Dom Kultury, Kino, Uniwersytet Trzeciego Wieku, Szkoła Muzyczna. W BSCK organizowane są liczne imprezy, wydarzenia kulturalne i koncerty o zasięgu regionalnym, ponadregionalnym i międzynarodowym. Ranga przedsięwzięć oraz liczba chętnych do wzięcia w nich udziału znacznie przerasta istniejące możliwości lokalowe. Duża liczba koncertów odbywa się poza budynkiem BSCK, w mało komfortowych i mało profesjonalnych warunkach, ze względu na niedostateczną ilość miejsca. Z tego względu organizacja części wydarzeń jest ograniczona. Dodatkową zaletą nowego obiektu jest możliwość jego zaprojektowania w trybie konkursu architektonicznego, co zagwarantuje jego wysoką jakość wizualno-estetyczną w przestrzeni publicznej. W związku z tym, że Busko-Zdrój jako miasto rdzeniowe MOF jest miastem uzdrowskowym, z rosnącą liczbą przyjętych kuracjuszy ponad 100 tys. oraz z liczbą odwiedzających buską tężnię w ostatnim roku – ponad 200 tys., a także jest kolejnym po Kielcach miastem, gdzie prężnie rozwijają się imprezy kulturalne na dużą skalę, z zauważalnym bardzo dużym popytem na nie, istnieje potrzeba powstania na południu województwa silnego, nowoczesnego ośrodka kultury z profesjonalną salą koncertową, która będzie spełniać funkcje sali kongresowej. Tego rodzaju Centrum Kultury pozwoli na połączenie sił Partnerów MOF i podwojenie dużych, profesjonalnych imprez, zapraszanie gwiazd dużego formatu, które mają określone wymagania techniczne, realizację nowych przedsięwzięć i imprez kulturalnych o randze międzynarodowej. Realizacja projektu wpłynie pozytywnie nie tylko na potencjał MOF Buska-Zdroju, ale też całego województwa. Ważne jest także stworzenie szlaku</p>

	<p>prowadzącego przez atrakcje obszaru. Trasa ta będzie spójna ze ścieżką rowerową planowaną do realizacji w ramach projektu strategicznego nr 1 oraz drogą św. Jakuba. Wsparcie obejmie wzmocnienie potencjału obszaru w zakresie ochrony i rozwoju dziedzictwa kulturowego. Realizacja inwestycji przyczyni się do zachowania dziedzictwa kulturowego oraz zwiększenia dostępu mieszkańców i turystów do dóbr kultury.</p>
<p>Cele szczegółowe, działania priorytetowe, które realizuje projekt</p>	<p>Cele szczegółowe:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Wysoka jakość i dostępność usług publicznych; • Zwiększenie atrakcyjności miejsc pracy; <p>Działania priorytetowe:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Zagospodarowanie czasu wolnego; • Zachowanie i wykorzystanie dziedzictwa kulturowego i naturalnego.
<p>Komplementarność z innymi projektami</p>	<p>Projekt wykazuje szczególną komplementarność z projektem strategicznym nr 1 <i>Realizacja Strategii ZIT Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Buska-Zdroju poprzez poprawę jakości i dostępności komunikacyjnej w oparciu o zrównoważoną, multimodalną mobilność miejską.</i></p> <p>Projekt będzie komplementarny także z innymi projektami, które nie zostały wskazane jako projekty strategiczne, ale będą realizowane w ramach zadań: „Zwiększenie dostępności oferty kulturalnej”, „Powstanie ogólnodostępnej infrastruktury turystycznej i okołoturystycznej”, „Efektywne zarządzanie potencjałem endogenicznym”, „Rozwój oferty turystycznej”.</p> <p>Projekt będzie komplementarny również z projektami już zrealizowanymi bądź będącymi w trakcie realizacji, m.in.:</p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>Park Zdrojowy Busko-Zdrój – zachowanie, promocja i udostępnienie;</i> • <i>Wzrost gospodarczy uzdrowiska poprzez rozwój potencjału endogenicznego i zwiększenie dostępu do zasobów naturalnych - Rodzinny Park Zdrowia w Busku-Zdroju;</i> • <i>Odbudowa Zamku Królewskiego w Stopnicy w celu utworzenia Gminnego Centrum Kultury.</i> <p>Dodatkowo projekt jest komplementarny z projektem pn. <i>Realizacja Strategii IIT na rzecz rozwoju turystyki zdrowotnej poprzez tworzenie ogólnodostępnej infrastruktury Szlaku Świętokrzyskich Uzdrowisk</i> planowanym do realizacji OSI ŚU (zgodnie z projektem <i>Strategii Obszaru Strategicznej Interwencji Świętokrzyskie Uzdrowiska na lata 2022–2027</i>). Celem projektu jest wprowadzenie na rynek nowych produktów turystycznych i wzbogacenie oraz rozwój oferty turystycznej regionu, a także budowanie pozytywnego wizerunku obszaru Świętokrzyskich Uzdrowisk, jako regionu atrakcyjnego turystycznie</p>
<p>Prognozowane rezultaty oraz produkty i ich wskaźniki</p>	<p>Prognozowane rezultaty podjętych działań to:</p> <ul style="list-style-type: none"> • zwiększanie liczby przyjazdów turystów krajowych i zagranicznych; • poprawa wizerunku gmin MOF i województwa świętokrzyskiego; • powstawanie nowych przedsiębiorstw, generujących nowe miejsca pracy, związanych z rozwojem zaplecza kulturalnego i turystycznego; • poszerzenie oferty turystycznej; • rozwój usług i infrastruktury okołoturystycznej; • zwiększenie napływu inwestorów krajowych i zagranicznych; • rozwój społeczno-ekonomiczny; • aktywizacja mieszkańców; • wyrównywanie szans rozwojowych województwa świętokrzyskiego, jednego z województw wskazanych jako obszary o najniższym poziomie rozwoju gospodarczego.

	<p><i>Wskaźniki produktu:</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Liczba obiektów kulturalnych i turystycznych objętych wsparciem [szt.]; 2. Ludność objęta projektami w ramach strategii zintegrowanego rozwoju terytorialnego [os.]; 3. Wspierane strategie zintegrowanego rozwoju terytorialnego [strategie]; 4. Zintegrowane projekty rozwoju terytorialnego [projekty]; <p><i>Wskaźniki rezultatu:</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Liczba osób odwiedzających obiekty kulturalne i turystyczne objęte wsparciem [odwiedzający].
--	---

Źródło: Opracowanie własne

PROJEKTY STRATEGICZNE W TRYBIE KONKURENCYJNYM

Tabela 8 Projekt strategiczny nr 3

Tytuł projektu strategicznego	<i>Poprawa efektywności energetycznej i redukcja emisji gazów cieplarnianych</i>		
Lokalizacja	Miasto i Gmina Busko-Zdrój, Miasto i Gmina Stopnica	Okres realizacji	2022–2030
Szacowana wartość	50 mln zł		
Środki własne realizatorów projektu	10 mln zł – 20%		
Finansowanie zewnętrzne – dotacja	40 mln zł – 80%		
Źródło finansowania	Fundusze Europejskie dla Świętokrzyskiego 2021–2027		
Tryb wyboru projektu	Tryb konkurencyjny W ramach priorytetu 2. <i>Region przyjazny dla środowiska</i> , cel szczegółowy 2 (i) <i>Wspieranie efektywności energetycznej i redukcji emisji gazów cieplarnianych</i>		
Alternatywne lub dodatkowe źródła finansowania	Zgodnie z tabelą nr 14		
Cel i zakres rzeczowy projektu (koncepcja)	<p>Celem projektu jest ograniczenie zanieczyszczenia powietrza, zwalczanie smogu i niskiej emisji, a także podniesienie świadomości i wiedzy mieszkańców w zakresie działań na rzecz niskoemisyjnej gospodarki o obiegu zamkniętym, w tym efektywności energetycznej i wykorzystania OZE.</p> <p>Poprawa efektywności energetycznej prowadzona będzie zarówno w budynkach użyteczności publicznej jak i wielorodzinnych budynkach mieszkalnych (z wyłączeniem budynków jednorodzinnych) oraz przedsiębiorstwach.</p> <p>Projekt polega na:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. zwiększeniu efektywności energetycznej budynków użyteczności publicznej oraz wielorodzinnych budynków mieszkalnych, w kierunku rozwiązań kompleksowych oraz zmniejszenia ubóstwa energetycznego, modernizacji budynków; 2. wymianie/modernizacji oświetlenia ulicznego na energooszczędne; 3. budowie/rozbudowie/modernizacji systemów ciepłowniczych i chłodniczych wraz z magazynami ciepła celem transformacji w kierunku niskoemisyjnym oraz uzyskania statutu efektywnych systemów ciepłowniczych; 		

	<p>4. działaniach podnoszących ogólną wiedzę mieszkańców, przedsiębiorców i władz w zakresie rozwiązań zmniejszających zapotrzebowanie na energię, prowadzących do jej oszczędności;</p> <p>W zależności od obiektu, czy zakresu wykonane zostaną zadania związane z:</p> <ul style="list-style-type: none"> • termomodernizacją budynków; • wymianą okien, drzwi zewnętrznych oraz oświetlenia na energooszczędne; • przebudową systemów grzewczych; • wymianą systemów wentylacji i klimatyzacji; • instalacją OZE w modernizowanych energetycznie budynkach; • wymianą/izolacją pokrycia dachowego. <p>Projekt zostanie zrealizowany w podziale na etapy, w zależności od możliwości finansowych poszczególnych gmin i możliwych źródeł finansowania, które mogą być różne dla poszczególnych etapów.</p>
<p>Podmioty realizujące projekt</p>	<p>Gmina Busko-Zdrój, Gmina Stopnica, ewentualni partnerzy.</p>
<p>Potrzeba realizacji projektu</p>	<p>Projekt wynika z:</p> <ul style="list-style-type: none"> • potrzeby inwestycji w zakresie efektywności energetycznej; • potrzeby stosowania efektywnych energetycznie technologii; • potrzeby kompleksowej modernizacji energetycznej budynków przedsiębiorstw; • potrzeby ograniczania zanieczyszczeń powietrza. <p>MOF Buska-Zdroju, w analizowanym w Diagnostyce 2021 roku, znalazł się w gronie kilkudziesięciu innych gmin w województwie, na terenie których przekroczone zostały dopuszczalne poziomy pyłu zawieszonego PM10 (średnia roczna). Jednym z głównych zagrożeń dla rozwoju MOF jest zanieczyszczanie środowiska poprzez niską emisję. Wyzwania środowiskowe, związane z utrzymaniem przyjaznego dla środowiska i czystego obszaru, wymagają odpowiedniej polityki energetycznej.</p>
<p>Cele szczegółowe, działania priorytetowe, które realizuje projekt</p>	<p>Cele szczegółowe:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Poprawa warunków życia mieszkańców. <p>Działania priorytetowe:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ochrona środowiska i ograniczenie niskiej emisji.
<p>Komplementarność z innymi projektami</p>	<p>Projekt wykazuje szczególną komplementarność z projektem strategicznym nr 1 <i>Realizacja Strategii ZIT Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Buska-Zdroju poprzez poprawę jakości i dostępności komunikacyjnej w oparciu o zrównoważoną, multimodalną mobilność miejską.</i></p> <p>Projekt będzie komplementarny także z innymi projektami, które nie zostały wskazane jako projekty strategiczne, ale będą realizowane w ramach zadań: „Ograniczenie zapotrzebowania na energię wraz z wykorzystaniem OZE”, „Powstanie elementów błękitno-zielonej infrastruktury”, „Zwiększenie efektywności energetycznej przedsiębiorstw”.</p> <p>Projekt będzie komplementarny również z projektami już zrealizowanymi bądź będącymi w trakcie realizacji, m.in.:</p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>Instalacja systemów energii odnawialnej na budynkach użyteczności publicznej oraz domach prywatnych w gminach powiatu buskiego i pińczowskiego;</i> • <i>Poprawa efektywności energetycznej w obiektach użyteczności publicznej i w obszarze mieszkaniowym na terenie gminy Busko-Zdrój (etap I i II);</i> • <i>Wzrost wykorzystania odnawialnych źródeł energii na terenie gmin partnerskich Połańca, Oleśnicy, Łubnic, Stopnicy.</i>

Prognozowane rezultaty oraz produkty i ich wskaźniki	<p>Prognozowane rezultaty podjętych działań to:</p> <ul style="list-style-type: none"> • zwiększenie efektywności energetycznej obiektów sektora publicznego poprzez kompleksową termomodernizację z zastosowaniem odnawialnych źródeł energii; • zmniejszenie degradacji lokalnego środowiska w wyniku zmniejszenia udziału emisji zanieczyszczeń (w tym CO₂) do powietrza; • zmniejszenie potrzeb modernizacyjnych w przyszłości oraz zmniejszenie kosztów związanych z wytwarzaniem energii; • upowszechnienie wykorzystania OZE; • większa powierzchnia użytkowa, lepsza funkcjonalność i bezpieczeństwo korzystania z budynków użyteczności publicznej; • podniesienie świadomości ekologicznej. <p><i>Wskaźniki produktu:</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Liczba zlikwidowanych źródeł niskiej emisji z obiektów użyteczności publicznej [szt.]; 2. Liczba budynków poddanych termomodernizacji [szt.]; 3. Budynki publiczne o lepszej charakterystyce energetycznej [m²]; 4. Zmodernizowane sieci ciepłownicze [szt.]; 5. Lokale mieszkalne o lepszej udoskonalonej charakterystyce energetycznej [szt.]; 6. Przedsiębiorstwa objęte wsparciem z instrumentów finansowych [szt.]; <p><i>Wskaźniki rezultatu:</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Roczne zużycie energii pierwotnej (w tym: w lokalach mieszkalnych, budynkach publicznych, przedsiębiorstwach, innych) [MWh/rok]; 2. Szacowana emisja gazów cieplarnianych [Tony równoważnika CO₂/rok].
---	---

Źródło: Opracowanie własne

Tabela 9 Projekt strategiczny nr 4

Tytuł projektu strategicznego	<i>Ograniczenie niskiej emisji z indywidualnych gospodarstw domowych na terenie MOF Buska-Zdroju</i>		
Lokalizacja	Miasto i Gmina Busko-Zdrój, Miasto i Gmina Stopnica	Okres realizacji	2022–2030
Szacowana wartość	50 mln zł		
Środki własne realizatorów projektu	10 mln zł – 20%		
Finansowanie zewnętrzne – dotacja	40 mln zł – 80%		
Najbardziej prawdopodobne źródło finansowania	Krajowy Plan Odbudowy		
Tryb wyboru projektu	Tryb konkurencyjny		
Alternatywne lub dodatkowe źródła finansowania	Zgodnie z tabelą nr 14		

<p>Cel i zakres rzeczowy projektu (konceptja)</p>	<p>Projekt będzie polegał na likwidacji źródeł niskiej emisji z budynków mieszkalnych i ich zastąpieniu rozwiązaniami proekologicznymi, takimi jak m.in pompa ciepła, podłączenie do sieci gazowej, budowa instalacji OZE itp.</p> <p>Projekt obejmuje między innymi:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. wymianę źródeł ciepła i poprawę efektywności energetycznej w budynkach mieszkalnych; 2. wymianę źródeł ciepła i poprawę efektywności energetycznej szkół; 3. zwiększenie efektywności energetycznej obiektów lokalnej aktywności społecznej. <p>W ramach projektu zwiększone zostanie wykorzystanie odnawialnych źródeł energii. Planuje się także przeprowadzić działania na rzecz podnoszenia świadomości ekologicznej mieszkańców.</p> <p>Projekt zostanie zrealizowany w podziale na etapy, w zależności od możliwości finansowych poszczególnych gmin i możliwych źródeł finansowania, które mogą być różne dla poszczególnych etapów. W zależności od możliwości, zostanie on zrealizowany w formule partnerskiej (forma pożądana) lub osobno przez każdy podmiot.</p>
<p>Podmioty realizujące projekt</p>	<p>Gmina Busko-Zdrój, Gmina Stopnica, jednostki organizacyjne, mieszkańcy obszaru</p>
<p>Potrzeba realizacji projektu</p>	<p>Projekt wynika z:</p> <ul style="list-style-type: none"> • potrzeby ograniczenia negatywnego oddziaływania na środowisko; • potrzeby zapewnienia bezpieczeństwa energetycznego oraz ekologicznego; • potrzeby zmniejszenia negatywnego wpływu, jakie gospodarstwa domowe wywierają na środowisko poprzez emisję szkodliwych substancji; • potrzeby inwestycji w zakresie efektywności energetycznej; • potrzeby ograniczania zanieczyszczeń powietrza. <p>MOF Buska-Zdroju, w analizowanym w Diagnozie 2021 roku, znalazł się w gronie kilkudziesięciu innych gmin w województwie, na terenie których przekroczone zostały dopuszczalne poziomy pyłu zawieszonego PM10 (średnia roczna). Jednym z głównych zagrożeń dla rozwoju MOF jest zanieczyszczanie środowiska poprzez niską emisję.</p>
<p>Cele szczegółowe, działania priorytetowe, które realizuje projekt</p>	<p>Cele szczegółowe:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Poprawa warunków życia mieszkańców. <p>Działania priorytetowe:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ochrona środowiska i ograniczenie niskiej emisji.
<p>Komplementarność z innymi projektami</p>	<p>Projekt wykazuje szczególną komplementarność z projektem strategicznym nr 3 <i>Poprawa efektywności energetycznej i redukcję emisji gazów cieplarnianych</i> oraz projektem strategicznym nr 5 <i>Rozwój i poprawa stanu infrastruktury komunalnej na terenie MOF Buska-Zdroju</i>.</p> <p>Projekt będzie komplementarny także z innymi projektami, które nie zostały wskazane jako projekty strategiczne, ale będą realizowane w ramach zadań: „Ograniczenie zapotrzebowania na energię wraz z wykorzystaniem OZE”, „Likwidacja źródeł niskiej emisji”, „Edukacja proekologiczna mieszkańców”.</p> <p>Projekt będzie komplementarny również z wieloma projektami już zrealizowanymi bądź będącymi w trakcie realizacji, m.in.:</p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>Wykorzystanie OZE poprzez montaż instalacji fotowoltaicznych w gospodarstwach domowych na terenie gminy Busko-Zdrój;</i> • <i>Wzrost wykorzystania odnawialnych źródeł energii na terenie gmin partnerskich Połańca, Oleśnicy, Łubnic, Stopnicy.</i>

Prognozowane rezultaty oraz produkty i ich wskaźniki	<p>Prognozowane rezultaty podjętych działań to:</p> <ul style="list-style-type: none"> • zwiększenie efektywności energetycznej indywidualnych gospodarstw domowych z zastosowaniem odnawialnych źródeł energii; • zmniejszenie degradacji lokalnego środowiska w wyniku zmniejszenia udziału emisji zanieczyszczeń (w tym CO₂) do powietrza; • zmniejszenie potrzeb modernizacyjnych w przyszłości oraz zmniejszenie kosztów związanych z wytwarzaniem energii; • upowszechnienie wykorzystania OZE; • podniesienie świadomości ekologicznej. <p><i>Wskaźniki produktu:</i></p> <p>1. Liczba zlikwidowanych źródeł niskiej emisji z obiektów mieszkaniowych [szt.].</p> <p><i>Wskaźniki rezultatu:</i></p> <p>1. Dodatkowa zdolność wytwarzania energii elektrycznej i ciepłej ze źródeł odnawialnych [MWe].</p>
---	---

Źródło: Opracowanie własne

Tabela 10 Projekt strategiczny nr 5

Tytuł projektu strategicznego	<i>Rozwój i poprawa stanu infrastruktury komunalnej na terenie MOF Buska-Zdroju</i>		
Lokalizacja	Miasto i Gmina Busko-Zdrój, Miasto i Gmina Stopnica	Okres realizacji	2022–2030
Szacowana wartość	220 mln zł		
Środki własne realizatorów projektu	44 mln zł – 20%		
Finansowanie zewnętrzne – dotacja	176 mln zł – 80%		
Najbardziej prawdopodobne źródło finansowania	Fundusze Europejskie dla Świętokrzyskiego 2021–2027 / Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020 / Wspólna Polityka Rolna 2021–2027		
Tryb wyboru projektu	Tryb konkurencyjny		
Alternatywne lub dodatkowe źródła finansowania	Zgodnie z tabelą nr 14		
Cel i zakres rzeczowy projektu (konceptja)	<p>Elementami zakresu rzeczowego projektu są między innymi:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. rozbudowa infrastruktury wodno-kanalizacyjnej, w tym kanalizacji deszczowej; 2. rozbudowa i wyposażenie obiektów pełniących funkcje kulturalne, jak np. budowa, przebudowa, remont świetlic, wyposażenie obiektów pełniących funkcje kulturalne; 3. uzbrojenie terenów inwestycyjnych; 4. rozwój infrastruktury sportowej i rekreacyjnej, w tym budowa i/lub modernizacja sal gimnastycznych m.in. przy Publicznych Szkołach Podstawowych w Gminie Busko-Zdrój, czy przebudowa pływalni miejskiej w Busku-Zdroju; 5. rozbudowa i modernizacja infrastruktury sportowej w Stopnicy; 6. budowa zbiorników przeznaczonych do magazynowania wody opadowej, w tym wykonanie łąk kwietnych wspomagających bioretencję oraz ogrodów deszczowych; 		

	<p>7. budowa/modernizacja systemu kanalizacji deszczowej wraz z odbiornikiem w Busku-Zdroju, czy budowa/modernizacja zbiorników wodnych;</p> <p>8. rewitalizacja zbiornika retencyjno-rekreacyjnego w Radzanowie w Gminie Busko-Zdrój;</p> <p>9. budowa zbiornika wodnego w Skrobaczowie.</p> <p>Planowane działania będą uwzględniać dostępność dla osób z niepełnosprawnościami. Projekt zostanie zrealizowany w podziale na etapy, w zależności od możliwości finansowych poszczególnych gmin i możliwych źródeł finansowania, które mogą być różne dla poszczególnych etapów. W zależności od możliwości, zostanie on zrealizowany w formule partnerskiej (forma pożądana) lub osobno przez każdy podmiot.</p>
<p>Podmioty realizujące projekt</p>	<p>Gmina Busko-Zdrój, Gmina Stopnica</p>
<p>Potrzeba realizacji projektu</p>	<p>Potrzeba realizacji projektu:</p> <ul style="list-style-type: none"> • poprawa dostępu do infrastruktury sportowej i rekreacyjnej; • zwiększenie atrakcyjności obszaru do osiedlania się nowych osób; • poprawa stanu istniejących obiektów; • zwiększenie możliwości spędzania czasu wolnego; • zwiększenie atrakcyjności obszaru pod względem inwestycyjnym; • zwiększenie estetyki i funkcjonalności zagospodarowania przestrzeni; • wzrost dostępu do infrastruktury wodno-kanalizacyjnej. <p>Jedną ze słabych stron wskazanych w analizie SWOT MOF Buska-Zdroju jest: problem z dostępnością sieci kanalizacyjnej na obszarach wiejskich, dlatego też należy prowadzić działania, które przyczynią się rozbudowy sieci kanalizacji deszczowej i sanitarnej, co przyczyni do wzrostu atrakcyjności danego obszaru. <i>Wysoka jakość życia mieszkańców</i> jest jednym z celów strategicznych MOF, a więc przed samorządami stanowi to pewne wyzwanie do stworzenia i/lub poprawy infrastruktury komunalnej, która będzie zadowalać obecnych i przyszłych mieszkańców. Teren MOF Buska-Zdroju posiada potencjał do rozwoju funkcji osiedleńczej, dlatego też konieczne jest zaspokojenie wszelkich podstawowych potrzeb mieszkańców, w tym w zakresie infrastruktury.</p>
<p>Cele szczegółowe, działania priorytetowe, które realizuje projekt</p>	<p>Cele szczegółowe:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Poprawa warunków życia mieszkańców, • Wysoka jakość i dostępność usług publicznych, • Zwiększenie atrakcyjności miejsc pracy. <p>Działania priorytetowe:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Infrastruktura komunalna zaspokajająca potrzeby mieszkańców, • Zagospodarowanie czasu wolnego, • Atrakcyjna oferta inwestycyjna.
<p>Komplementarność z innymi projektami</p>	<p>Projekt wykazuje szczególną komplementarność z projektem strategicznym nr 1 <i>Poprawa jakości i dostępności komunikacyjnej w oparciu o zrównoważoną, multimodalną mobilność miejską</i> oraz projektem strategicznym nr 2 <i>Realizacja Strategii ZIT Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Buska-Zdroju poprzez ochronę i udostępnianie dziedzictwa kulturowego oraz rozwój kultury w celu wzmocnienia atrakcyjności turystycznej obszaru</i>.</p> <p>Projekt będzie komplementarny także z innymi projektami, które nie zostały wskazane jako projekty strategiczne, ale będą realizowane w ramach zadań: „Powstanie elementów błękitno-zielonej infrastruktury”, „Wspieranie rozwoju małej retencji i bioretencji”, „Wdrożenie rozwiązań komunikacyjnych w oparciu o zrównoważoną mobilność”, „Poprawa estetyki i funkcjonalności przestrzeni publicznej”, „Modernizacja i rozwój infrastruktury wodno-kanalizacyjnej”, „Likwidacja barier architektonicznych”, „Zwiększenie dostępność oferty sportowej i rekreacyjnej”, „Zwiększenie dostępności oferty kulturalnej”, „Zwiększenie terenów zieleni urządzonej służących wypoczynkowi</p>

	<p>i rekreacji mieszkańców”, „Zwiększenie dostępności do szerokopasmowego Internetu”, „Powstanie ogólnodostępnej infrastruktury turystycznej i okołoturystycznej”, „Stworzenie sprzyjających warunków do inwestowania”, „Przygotowanie terenów pod budownictwo mieszkaniowe wielorodzinne i jednorodzinne”.</p> <p>Projekt będzie komplementarny również z wieloma projektami już zrealizowanymi bądź będącymi w trakcie realizacji, m.in.:</p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>Urządzenie parku rekreacyjno-sportowego w miejscowości Stopnica;</i> • <i>Rozbudowa infrastruktury wodno-kanalizacyjnej w Gminie Stopnica;</i> • <i>Przebudowa i remont elementów systemu wodociągowo-kanalizacyjnego na terenie gminy Busko-Zdrój;</i> • <i>Wzrost estetyki i poprawa funkcjonalności przestrzeni publicznej Miasta Busko-Zdrój – etap I i etap II;</i> • <i>Park Zdrojowy Busko-Zdrój – zachowanie, promocja i udostępnienie;</i> • <i>Wzrost gospodarczy uzdrowiska poprzez rozwój potencjału endogenicznego i zwiększenie dostępu do zasobów naturalnych;</i> • <i>Rodzinny Park Zdrowia w Busku-Zdroju;</i> • <i>Rozwój terenów zieleni w mieście Busko-Zdrój.</i>
<p>Prognozowane rezultaty oraz produkty i ich wskaźniki</p>	<p>Prognozowane rezultaty podjętych działań to:</p> <ul style="list-style-type: none"> • uporządkowanie gospodarki wodno-ściekowej, • poprawa jakości środowiska naturalnego, • poprawa estetyki i ład przestrzennego, • rozwój oraz poprawa dostępności do infrastruktury sportowej i rekreacyjnej, • rozwój oraz poprawa dostępności obiektów kulturalnych, • stworzenie markowego produktu kulturalnego, • powstanie nowych miejsc pracy, • zwiększenie jakości i rozszerzenie oferty spędzania czasu wolnego, • wzrost atrakcyjności obszaru, • wzmacnianie tożsamości regionalnej mieszkańców i turystów, • zwiększenie funkcjonalności przestrzeni miejskiej. <p><i>Wskaźniki produktu:</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Liczba zmodernizowanych i/lub wybudowanych obiektów sportowo-rekreacyjnych [szt.]; 2. Liczba zrewitalizowanych zbiorników wodnych [szt.]; 3. Długość wybudowanego rurociągu – kanalizacja [mb]. <p><i>Wskaźniki rezultatu:</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Ilość nieruchomości przyłączonych do sieci kanalizacyjnej [szt.]; 2. Ilość osób, które korzystają z wybudowanej sieci kanalizacyjnej [os.]; 3. Ilość osób odwiedzających obszar MOF [os.].

Źródło: Opracowanie własne

Tabela 11 Projekt strategiczny nr 6

Tytuł projektu strategicznego	<i>Rozwój przedsiębiorczości i aktywności społecznej mieszkańców szansą na rozwój MOF Buska-Zdroju</i>		
Lokalizacja	Miasto i Gmina Busko-Zdrój, Miasto i Gmina Stopnica	Okres realizacji	2022–2030
Szacowana wartość	100 mln zł		
Środki własne realizatorów projektu	20 mln zł – 20%		
Finansowanie zewnętrzne – dotacja	80 mln zł – 80%		
Najbardziej prawdopodobne źródło finansowania	Fundusze Europejskie dla Świętokrzyskiego 2021–2027 / Fundusze Europejskie dla Rozwoju Społecznego 2021–2027		
Tryb wyboru projektu	Tryb konkurencyjny		
Alternatywne lub dodatkowe źródła finansowania	Zgodnie z tabelą nr 14		
Cel i zakres rzeczowy projektu (koncepcja)	<p>Celem projektu jest wspieranie uczenia się przez całe życie, zmniejszenie bezrobocia na obszarze, a tym samym zapobieganie wykluczeniu społecznemu, a także wzmocnienie przedsiębiorczości mieszkańców.</p> <p>Projekt obejmuje:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. rozwój działalności Inkubatora Przetwórstwa Rolnego w Strzałkowie; 2. utworzenie i rozwój Stopnickiego Inkubatora Przedsiębiorczości oraz giełdy producenckiej; 3. utworzenie Centrum Obsługi Przedsiębiorcy i Inwestora w Busku-Zdroju; 4. podniesienie kwalifikacji i zwiększenie zakresu kompetencji mieszkańców obszaru, zarówno tych biernych, jak i aktywnych zawodowo – osób, które z własnej inicjatywy zgłoszą potrzebę i chęć kształcenia. Kwalifikacje zawodowe uczestników projektu zostaną dostosowane do wymogów lokalnego i regionalnego rynku pracy. Zorganizowane będą kursy zawodowe i szkolenia; 5. edukację osób dorosłych w oparciu o potrzeby rynku pracy poprzez podnoszenie podstawowych kompetencji, w tym kompetencji cyfrowych; 6. doradztwo zawodowe; 7. podnoszenie kompetencji kluczowych i umiejętności uniwersalnych niezbędnych na rynku pracy; 8. zakup narzędzi informatycznych dla szkół na terenie MOF; 9. opracowanie „Programu wsparcia pasji i talentów dla uczniów szkół średnich” w Busku-Zdroju; 10. podniesienie jakości kształcenia podstawowego poprzez wieloaspektowe podejście do potrzeb ucznia, a także szkolenia dla uczniów szkół zawodowych z terenu MOF. <p>Planowane działania będą uwzględniać dostępność dla osób z niepełnosprawnościami. Projekt zostanie zrealizowany w podziale na etapy, w zależności od możliwości finansowych poszczególnych gmin i możliwych źródeł finansowania, które mogą być różne dla poszczególnych etapów. W zależności od możliwości, zostanie on zrealizowany w formule partnerskiej (forma pożądana) lub osobno przez każdy podmiot.</p>		

<p>Podmioty realizujące projekt</p>	<p>Gmina Busko-Zdrój, Gmina Stopnica</p>
<p>Potrzeba realizacji projektu</p>	<p>Potrzeba realizacji projektu:</p> <ul style="list-style-type: none"> • zwiększenie atrakcyjności obszaru pod względem inwestycyjnym i zatrudnienia; • stworzenie lepszych warunków do rozwoju MŚP; • odpowiedź na zidentyfikowany główny problem obszaru, tj. „Niewystarczający poziom przedsiębiorczości i aktywności społecznej mieszkańców”, w tym szczególnie jego przyczyna: „Mała ilość uzbrojonych terenów inwestycyjnych”, którego skutkami są m.in. „Mała liczba istniejących i nowo zarejestrowanych przedsiębiorstw” oraz „Mała różnorodność i atrakcyjność miejsc pracy oraz stosunkowo niskie wynagrodzenia”. Realizacja projektu przyczyni się do osiągnięcia oczekiwanych efektów realizacji Strategii tj.: „Wzrost liczby osób prowadzących działalność gospodarczą”, czy „Poniesienie jakości życia mieszkańców”; • wykorzystanie potencjału Inkubatora Przetwórstwa Rolnego w Strzałkowie; • zwiększenie jakości kształcenia, w tym także rolników; • zmniejszenie liczby osób zagrożonych wykluczeniem społecznym i zawodowym. <p>Zgodnie z wnioskami z <i>Diagnozy społecznej, gospodarczej i przestrzennej MOF Busko-Zdrój</i> przedsiębiorczość mieszkańców nie jest wystarczająca, dlatego warto podejmować działania wspierające i wzmacniające nie tylko aktywność społeczną, ale też gospodarczą mieszkańców. W badaniu ankietowym mieszkańców (na przełomie lipca i sierpnia 2021 r.) respondenci zaznaczyli, iż na terenie MOF Busko-Zdrój głównym kierunkiem rozwoju powinien być rozwój przedsiębiorczości – taką odpowiedź wskazało 50% ankietowanych. Dlatego warto podejmować działania wspierające i wzmacniające nie tylko aktywność społeczną, ale też gospodarczą mieszkańców.</p>
<p>Cele szczegółowe, działania priorytetowe, które realizuje projekt</p>	<p>Cele szczegółowe:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Zwiększenie atrakcyjności miejsc pracy, • Wzmocnienie kapitału społecznego. <p>Działania priorytetowe:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Atrakcyjna oferta inwestycyjna, • Wzmocnienie integracji mieszkańców, • Wspieranie przedsiębiorczości.
<p>Komplementarność z innymi projektami</p>	<p>Projekt wykazuje szczególną komplementarność z projektem strategicznym nr 5 <i>Rozwój i poprawa stanu infrastruktury komunalnej na terenie MOF Buska-Zdroju</i>.</p> <p>Projekt będzie komplementarny także z innymi projektami, które nie zostały wskazane jako projekty strategiczne, ale będą realizowane w ramach zadań: „Podnoszenie e-kompetencji mieszkańców”, „Stworzenie sprzyjających warunków do inwestowania”, „Podnoszenie kompetencji zawodowych mieszkańców”, „Wspieranie ekologicznych i innowacyjnych działań w rolnictwie”, „Wdrożenie programu wsparcia dla młodych przedsiębiorstw”, „Wsparcie rozwoju sektora ekonomii społecznej”.</p> <p>Projekt będzie komplementarny również z projektami już zrealizowanymi bądź będącymi w trakcie realizacji, m.in.:</p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>Rozbudowa bazy edukacyjnej w Gminie Busko-Zdrój;</i> • <i>TIK – TAK! Rozwój kompetencji informacyjno-komunikacyjnych oraz zakup narzędzi Informatycznych dla Zespołu Szkolno-Przedszkolnego w Stopnicy.</i>

Prognozowane rezultaty oraz produkty i ich wskaźniki	<p>Prognozowane rezultaty podjętych działań to:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wzrost przedsiębiorczości mieszkańców; • zwiększenie ilości miejsc pracy; • aktywizacja społeczno-zawodowa mieszkańców gminy; • zintegrowanie osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym; • podniesienie jakości kształcenia. <p><i>Wskaźniki produktu:</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Liczba wspartych inkubatorów przedsiębiorczości [szt.]; 2. Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, pracujących po opuszczeniu programu (łącznie z pracującymi na własny rachunek) [os.]; 3. Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym objętych wsparciem w programie [os.]; 4. Liczba zorganizowanych szkoleń dla uczniów szkół [szt.]. <p><i>Wskaźniki rezultatu:</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Liczba nowych działalności gospodarczych [szt.]; 2. Liczba wspartych przedsiębiorstw [szt.]; 3. Liczba udzielonych porad [szt.].
---	--

Źródło: Opracowanie własne

Tabela 12 Projekt strategiczny nr 7

Tytuł projektu strategicznego	<i>Poprawa i rozwój kompleksowych usług publicznych na terenie MOF Buska-Zdroju</i>		
Lokalizacja	Miasto i Gmina Busko-Zdrój, Miasto i Gmina Stopnica	Okres realizacji	2022–2030
Szacowana wartość	52 mln zł		
Środki własne realizatorów projektu	10,4 mln zł – 20%		
Finansowanie zewnętrzne – dotacja	41,6 mln zł – 80%		
Najbardziej prawdopodobne źródło finansowania	Fundusze Europejskie dla Świętokrzyskiego 2021–2027 / Fundusze Europejskie na Rozwój Cyfrowy		
Tryb wyboru projektu	Tryb konkurencyjny		
Alternatywne lub dodatkowe źródła finansowania	Zgodnie z tabelą nr 14		
Cel i zakres rzeczowy projektu (konceptcja)	<p>Projekt ma na celu stworzenie kompleksowych usług publicznych na terenie MOF Buska-Zdroju w celu zwiększenia atrakcyjności obszaru jako miejsca do zamieszkania. Projekt obejmuje m.in.:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. zwiększenie dostępu do opieki żłobkowej i przedszkolnej – utworzenie żłobka w Stopnicy, przebudowa i/lub rozbudowa Publicznego Przedszkola nr 3 w Busku-Zdroju oraz przebudowa i/lub rozbudowa budynków gminnych w Busku-Zdroju na cele utworzenia żłobka i przedszkola; 2. modernizację i doposażenie obiektów podstawowej opieki zdrowotnej wraz z realizacją programów profilaktyki zdrowotnej, czyli organizację badań przesiewowych dla mieszkańców MOF Buska-Zdroju oraz zakup sprzętu medycznego i doposażenie SPZ POZ; 		

	<p>3. rozwój e-usług publicznych, które funkcjonują na obszarze, ale wymagają poszerzenia.</p> <p>Planowane działania będą uwzględniać dostępność dla osób z niepełnosprawnościami. Projekt zostanie zrealizowany w podziale na etapy, w zależności od możliwości finansowych poszczególnych gmin i możliwych źródeł finansowania, które mogą być różne dla poszczególnych etapów. W zależności od możliwości, zostanie on zrealizowany w formule partnerskiej (forma pożądana) lub osobno przez każdy podmiot.</p>
Podmioty realizujące projekt	Gmina Busko-Zdrój, Gmina Stopnica
Potrzeba realizacji projektu	<p>Projekt wynika z:</p> <ul style="list-style-type: none"> • potrzeby zwiększenia ilości wydarzeń integrujących i budujących więzi międzypokoleniowe; • potrzeby zwiększenia opieki żłobkowej i przedszkolnej; • potrzeby zwiększenia możliwości uzyskania informacji i załatwiania administracyjnych spraw nie tylko osobiście, ale też on-line; • odpowiedzi na zidentyfikowany główny problem obszaru, tj. „Niewystarczający poziom przedsiębiorczości i aktywności społecznej mieszkańców”, w tym szczególnie przyczyny takie jak: „Niewystarczający dostęp do szerokopasmowego Internetu” oraz „Niedostateczny dostęp do opieki żłobkowej i przedszkolnej w Gminie Busko-Zdrój”, których skutkami są m.in. „Migracje osób młodych” oraz „Niewykorzystany potencjał osiedleńczy”. Realizacja projektu przyczyni się do osiągnięcia oczekiwanych efektów realizacji Strategii tj.: „Wzmocnienie funkcji osiedleńczej obszaru”, „Poniesienie jakości życia mieszkańców” oraz „Wzrost liczby mieszkańców”. <p>Jednym z wniosków z Diagnozy jest wzrost liczby oddanych budynków mieszkalnych, co oznacza, że obszar staje się atrakcyjnym obszarem do zamieszkania. Generuje to jednak też pewne wyzwania dla samorządów: konieczne jest zapewnienie jak najwyższej jakości i dostępności usług publicznych (zarówno dla najmłodszych, jak i przybywających seniorów) oraz zdrowotnych.</p> <p>Spośród gmin wchodzących w skład MOF Busko-Zdrój opiekę żłobkową świadczy wyłącznie Gmina Busko-Zdrój. Dlatego też istnieje potrzeba, aby rozwijać opiekę żłobkową i przedszkolną nie tylko w Gminie Busko-Zdrój, ale także i w Gminie Stopnica. 60% respondentów w badaniu ankietowym oceniło dostęp do opieki żłobkowej jako „zły” i „bardzo zły”.</p>
Cele szczegółowe, działania priorytetowe, które realizuje projekt	<p>Cele szczegółowe:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Poprawa warunków życia mieszkańców, • Wysoka jakość i dostępność usług publicznych, • Wzmocnienie kapitału społecznego. <p>Działania priorytetowe:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Infrastruktura komunalna zaspokajająca potrzeby mieszkańców, • Cyfryzacja, • Zachowanie i wykorzystanie dziedzictwa kulturowego i naturalnego, • Wzmocnienie integracji mieszkańców.
Komplementarność z innymi projektami	<p>Projekt wykazuje szczególną komplementarność z projektem strategicznym nr 5 <i>Rozwój i poprawa stanu infrastruktury komunalnej na terenie MOF Buska-Zdroju</i>.</p> <p>Projekt będzie komplementarny także z innymi projektami, które nie zostały wskazane jako projekty strategiczne, ale będą realizowane w ramach zadań: „Rozwój opieki zdrowotnej i społecznej”, „Tworzenie warunków do rozwoju gospodarki senioralnej” oraz „Aktywizacja mieszkańców w wieku senioralnym”.</p>

	<p>Projekt będzie komplementarny również z projektami już zrealizowanymi bądź będącymi w trakcie realizacji, m.in.:</p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>Podniesienie jakości obsługi mieszkańców, poprzez wdrożenie innowacyjnych rozwiązań wpływających na poprawę efektywności i dostępności e-usług w gminach Stopnica, Wiślica, Solec-Zdrój, Nowy Korczyn, Tuczępy, Pacanów;</i> • <i>Regionalny Program Zdrowotny w zakresie zapobiegania i wczesnego wykrywania cukrzycy typu 2;</i> • <i>Aktywna integracja szansą na sukces osób Bezdomnych i Zagrożonych Bezdomnością w Gminie Busko-Zdrój;</i> • <i>Zainwestuj w siebie – zmień własną przyszłość;</i> • <i>Aktywna integracja społeczno-zawodowa szansą na sukces uczestników CIS w Kostkach Dużych;</i> • <i>Aktywni Seniorzy w Busku-Zdroju.</i>
<p>Prognozowane rezultaty oraz produkty i ich wskaźniki</p>	<p>Prognozowane rezultaty podjętych działań to:</p> <ul style="list-style-type: none"> • zwiększenie dostępu do wysokiej jakości usług publicznych; • rozwój e-społeczeństwa i upowszechnienie wykorzystania technologii informacyjno-komunikacyjnych w administracji; • włączenie społeczne osób zagrożonych marginalizacją; • poprawa jakości i rozszerzenie usług społecznych na obszarze; • wzrost jakości życia seniorów i pomoc w opiece nad nimi; • stworzenie możliwości rodzicom podjęcia zatrudnienia; • wzrost atrakcyjności obszaru jako miejsca zamieszkania; • wzrost jakości życia mieszkańców, • wzrost oferowanych form pomocy osobom potrzebującym. <p><i>Wskaźniki produktu:</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Liczba utworzonych lub zmodernizowanych przedszkoli i żłobków [szt.]; 2. Liczba zmodernizowanych i wyposażonych obiektów [szt.]; <p><i>Wskaźniki rezultatu:</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Liczba dzieci korzystających z przedszkoli i żłobków [os.]; 2. Liczba wspartych obiektów [szt.]; 3. Liczba osób objętych wsparciem [os.]; 4. Liczba zakupionego sprzętu do e-usług [szt.].

Źródło: Opracowanie własne

W tabeli 13 przedstawiono matrycę logiczną działań oraz powiązań zidentyfikowanych problemów i potencjałów z projektami i celami ZIT oraz celami polityki UE.

Tabela 13 Matryca logiczna działań oraz powiązań zidentyfikowanych problemów i potencjałów z projektami i celami ZIT oraz celami polityki UE

Diagnoza – analiza SWOT (slabe strony, zagrożenia) / drzewo problemów / bariery i deficyty	Diagnoza – analiza SWOT (mocne strony, szanse) / drzewo celów / potencjały	Projekt strategiczny	Cel strategiczny ZIT i cel szczegółowy	Działania priorytetowe ZIT	Cel Strategii Rozwoju Województwa Świętokrzyskiego 2030+	Tryb wyboru projektu	Cel polityki UE	Cel szczegółowy / priorytet FEDŚ 2021–2027	Szacowany koszt	Szacowana kwota wsparcia
<ul style="list-style-type: none"> Nadmierny ruch samochodowy w centrum miasta Busko-Zdrój; Niska dostępność komunikacyjna zewnętrzna oraz między miastami obszaru, w tym słabe skomunikowanie publicznymi środkami transportu; Niedostateczna liczba ścieżek rowerowych na terenie MOF Busko-Zdrój; Niewystarczająca oferta turystyczna i okołoturystyczna. 	<ul style="list-style-type: none"> Duża ilość kuracjuszy; Pozywane wartości wskaźników wskazujących na osiedlanie się i powstawanie nowych budynków mieszkalnych; walory przyrodnicze i krajobrazowe; Moda na zdrowy styl życia; Wzrost mobilności społeczeństwa; Estetyczna i funkcjonalna przestrzeń publiczna; Wzrost atrakcyjności turystycznej; Poniesienie jakości życia mieszkańców. 	<p>Projekt nr 1 <i>Realizacja Strategii ZIT Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Buska-Zdroju poprzez poprawę jakości i dostępności komunikacyjnej w oparciu o zrównoważoną, multimodalną mobilność miejską</i></p>	<p>Cel strategiczny:</p> <ul style="list-style-type: none"> Wysoka jakość życia mieszkańców <p>Cel szczegółowy:</p> <ul style="list-style-type: none"> Poprawa warunków życia mieszkańców; Wysoka jakość i dostępność usług publicznych. 	<ul style="list-style-type: none"> Ochrona środowiska i ograniczenie niskiej emisji; Infrastruktura komunalna zaspokajająca potrzeby mieszkańców. 	<p>Cel strategiczny 2 Przyjazny dla środowiska i czysty region</p>	Niekonkurencyjny	<p>Cel Polityki 2 Bardziej przyjazna dla środowiska, niskoemisyjna i przechodząca w kierunku gospodarki zeroemisyjnej oraz odporna Europa dzięki promowaniu czystej i sprawiedliwej transformacji energetycznej, zielonych i niebieskich inwestycji, gospodarki o obiegu zamkniętym, łagodzenia zmian klimatu i przystosowania się do nich, zapobiegania ryzyku i zarządzania ryzykiem, oraz zrównoważonej mobilności miejskiej</p>	<p>Priorytet 3 Mobilność miejska</p> <p>Cel szczegółowy 2 (viii) Wspieranie zrównoważonej multimodalnej mobilności miejskiej jako elementu transformacji w kierunku gospodarki zeroemisyjnej</p>	30 mln zł	24 mln zł
<ul style="list-style-type: none"> Niewystarczająca oferta turystyczna i okołoturystyczna; Brak wystarczającego dostosowania infrastruktury i przestrzeni do potrzeb starszych i niepełnosprawnych; Niewystarczający budżet przeznaczony na kulturę i promocję obszaru. 	<ul style="list-style-type: none"> Ponadregionalne i rozpoznawalne wydarzenia kulturalne organizowane na terenie Buska-Zdroju; Prężnie działające podmioty i instytucje w zakresie kultury, turystyki i aktywności społecznej na terenie MOF Busko-Zdrój; Bogata historia, dziedzictwo kulturowe i naturalne. 	<p>Projekt nr 2 <i>Realizacja Strategii ZIT Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Buska-Zdroju poprzez ochronę i udostępnianie dziedzictwa kulturowego oraz rozwój kultury w celu wzmocnienia atrakcyjności turystycznej obszaru dzięki utworzeniu Szlaku Dziedzictwa Kultury</i></p>	<p>Cel strategiczny:</p> <ul style="list-style-type: none"> Wysoka jakość życia mieszkańców; Silna gospodarka lokalna <p>Cel szczegółowy:</p> <ul style="list-style-type: none"> Wysoka jakość i dostępność usług publicznych; Zwiększenie atrakcyjności miejsc pracy. 	<ul style="list-style-type: none"> Zagospodarowanie czasu wolnego; Zachowanie i wykorzystanie dziedzictwa kulturowego i naturalnego. 	<p>Cel strategiczny 3 Wspólnota i bezpieczna przestrzeń, które łączą ludzi</p>	Niekonkurencyjny	<p>Cel Polityki 4 Europa o silniejszym wymiarze społecznym, bardziej sprzyjająca włączeniu społecznemu i wdrażająca Europejski filar praw socjalnych – EFRR</p>	<p>Priorytet 6 Wspólnota i przestrzeń</p> <p>Cel szczegółowy 5 (i) Wspieranie zintegrowanego i sprzyjającego włączeniu społecznemu rozwojowi społecznego, gospodarczego i środowiskowego, kultury, dziedzictwa naturalnego, zrównoważonej turystyki i bezpieczeństwa na obszarach miejskich</p>	60 mln zł	48 mln zł
<ul style="list-style-type: none"> Zmiany klimatu; Zanieczyszczenie środowiska poprzez niską emisję. 	<ul style="list-style-type: none"> Wzrost świadomości i potrzeby wykorzystania odnawialnych źródeł energii 	<p>Projekt nr 3 <i>Poprawa efektywności energetycznej i redukcja emisji gazów cieplarnianych</i></p>	<p>Cel strategiczny:</p> <ul style="list-style-type: none"> Wysoka jakość życia mieszkańców <p>Cel szczegółowy:</p> <ul style="list-style-type: none"> Poprawa warunków życia mieszkańców. 	<ul style="list-style-type: none"> Ochrona środowiska i ograniczenie niskiej emisji. 	<p>Cel strategiczny 2 Przyjazny dla środowiska i czysty region</p>	Niekonkurencyjny	<p>Cel Polityki 2 Bardziej przyjazna dla środowiska, niskoemisyjna i przechodząca w kierunku gospodarki zeroemisyjnej oraz odporna Europa dzięki promowaniu czystej i sprawiedliwej transformacji energetycznej, zielonych i niebieskich inwestycji, gospodarki o obiegu zamkniętym, łagodzenia zmian klimatu i przystosowania się do nich, zapobiegania ryzyku i zarządzania ryzykiem, oraz zrównoważonej mobilności miejskiej</p>	<p>Priorytet 2 Region przyjazny dla środowiska</p> <p>Cel szczegółowy 2 (i) Wspieranie efektywności energetycznej i redukcji emisji gazów cieplarnianych</p>	50 mln zł	40 mln zł

<ul style="list-style-type: none"> Zmiany klimatu; Zanieczyszczanie środowiska poprzez niską emisję. 	<ul style="list-style-type: none"> Wzrost świadomości i potrzeby wykorzystania odnawialnych źródeł energii 	<p>Projekt nr 4 <i>Ograniczenie niskiej emisji z indywidualnych gospodarstw domowych na terenie MOF Buska-Zdroju</i></p>	<p>Cel strategiczny:</p> <ul style="list-style-type: none"> Wysoka jakość życia mieszkańców <p>Cel szczegółowy:</p> <ul style="list-style-type: none"> Poprawa warunków życia mieszkańców. 	<ul style="list-style-type: none"> Ochrona środowiska i ograniczenie niskiej emisji. 	<p>Cel strategiczny 2 Przyjazny dla środowiska i czysty region</p>	<p>Konkurencyjny</p>	<p>Cel Polityki 2 Bardziej przyjazna dla środowiska, niskoemisyjna i przechodząca w kierunku gospodarki zeroemisyjnej oraz odporna Europa dzięki promowaniu czystej i sprawiedliwej transformacji energetycznej, zielonych i niebieskich inwestycji, gospodarki o obiegu zamkniętym, łagodzenia zmian klimatu i przystosowania się do nich, zapobiegania ryzyku i zarządzania ryzykiem, oraz zrównoważonej mobilności miejskiej</p>	<p>-</p>	<p>50 mln zł</p>	<p>40 mln zł</p>
<ul style="list-style-type: none"> Niewystarczająca dostępność i jakość usług komunalnych oraz niewystarczająco rozwinięta sieć wodno-kanalizacyjna; Wzrost kosztów utrzymania infrastruktury i usług publicznych. 	<ul style="list-style-type: none"> Warunki umożliwiające rozwój funkcji osiedleńczej obszaru; Poniesienie jakości życia mieszkańców; Wzrost liczby mieszkańców; Estetyczna i funkcjonalna przestrzeń publiczna. 	<p>Projekt nr 5 <i>Rozwój i poprawa stanu infrastruktury komunalnej na terenie MOF Buska-Zdroju</i></p>	<p>Cel strategiczny:</p> <ul style="list-style-type: none"> Wysoka jakość życia mieszkańców <p>Cel szczegółowy:</p> <ul style="list-style-type: none"> Poprawa warunków życia mieszkańców, Wysoka jakość i dostępność usług publicznych, Zwiększenie atrakcyjności miejsc pracy. 	<ul style="list-style-type: none"> Infrastruktura komunalna zaspokajająca potrzeby mieszkańców, Zagospodarowanie czasu wolnego, Atrakcyjna oferta inwestycyjna. 	<p>Cel strategiczny 2 Przyjazny dla środowiska i czysty region</p>	<p>Konkurencyjny</p>	<p>Cel Polityki 2 Bardziej przyjazna dla środowiska, niskoemisyjna i przechodząca w kierunku gospodarki zeroemisyjnej oraz odporna Europa dzięki promowaniu czystej i sprawiedliwej transformacji energetycznej, zielonych i niebieskich inwestycji, gospodarki o obiegu zamkniętym, łagodzenia zmian klimatu i przystosowania się do nich, zapobiegania ryzyku i zarządzania ryzykiem, oraz zrównoważonej</p> <p>Cel Polityki 5. Europa bliższa obywatelom dzięki wspieraniu zrównoważonego i zintegrowanego rozwoju wszystkich rodzajów terytoriów oraz inicjatyw lokalnych, EFRR</p>	<p>Priorytet 1 Konkurencyjna gospodarka Cel szczegółowy 1(iii) Wzmacnianie trwałego wzrostu i konkurencyjności MŚP oraz tworzenie miejsc pracy w MŚP, w tym poprzez inwestycje produkcyjne</p> <p>Priorytet 2 Region przyjazny dla środowiska Cel szczegółowy 2 (v) Wspieranie dostępu do wody oraz zrównoważonej gospodarki wodnej. Cel szczegółowy 2 (vii) Wzmacnianie ochrony i zachowania przyrody, różnorodności biologicznej oraz zielonej infrastruktury, w tym na obszarach miejskich, oraz ograniczanie wszelkich rodzajów zanieczyszczenia.</p> <p>Priorytet 6 Wspólnota i przestrzeń Cel szczegółowy 5 (i) Wspieranie zintegrowanego i sprzyjającego włączeniu społecznemu rozwoju społecznego, gospodarczego i środowiskowego, kultury, dziedzictwa naturalnego, zrównoważonej turystyki i bezpieczeństwa na obszarach miejskich. Cel szczegółowy 5 (ii) Wspieranie zintegrowanego i sprzyjającego włączeniu społecznemu rozwoju społecznego, gospodarczego i środowiskowego, kultury, dziedzictwa naturalnego, zrównoważonej turystyki i bezpieczeństwa na obszarach innych niż miejskie</p>	<p>220 mln zł</p>	<p>176 mln zł</p>

<ul style="list-style-type: none"> Niezadawalająca liczba istniejących i niewystarczająca liczba nowo powstających podmiotów gospodarczych; Niska atrakcyjność inwestycyjna województwa świętokrzyskiego; Wzrost kosztów życia mieszkańców; Konsekwencje gospodarcze i społeczne związane z występowaniem pandemii COVID-19 lub innymi nieprzewidywanymi zdarzeniami; Niedostosowane kompetencje i kwalifikacje mieszkańców do potrzeb rynku pracy, wynikające z obecnego systemu i kierunku kształcenia młodych ludzi; Niskie zarobki w sektorze rolniczym, co powoduje odpływ młodych ludzi, którzy potencjalnie mogliby tworzyć przyszłą kadrę pracowniczą tego sektora; Braki w przedsiębiorczości i innowacyjności; Niedostateczną aktywność społeczną mieszkańców; Rozdrobnione gospodarstwa rolne. 	<ul style="list-style-type: none"> Spadek poziomu bezrobocia i ryzyka ubóstwa; Wzrost dochodów mieszkańców; Poniesienie jakości życia mieszkańców; Wzrost liczby osób prowadzących działalność gospodarczą; Wieloletnia tradycja i ugruntowana pozycja uzdrowiskowa Gminy Busko-Zdrój; Rolnictwo i przetwórstwo spożywcze, które stanowi znaczący sektor w gospodarce gmin MOF; Atrakcyjność inwestycyjna obszaru. 	<p>Projekt nr 6 <i>Rozwój przedsiębiorczości i aktywności społecznej mieszkańców szansą na rozwój MOF Buska-Zdroju</i></p>	<p>Cel strategiczny:</p> <ul style="list-style-type: none"> Silna gospodarka lokalna <p>Cel szczegółowy:</p> <ul style="list-style-type: none"> Zwiększenie atrakcyjności miejsc pracy, Wzmocnienie kapitału społecznego. 	<ul style="list-style-type: none"> Atrakcyjna oferta inwestycyjna, Wzmocnienie integracji mieszkańców, Wspieranie przedsiębiorczości. 	<p>Cel strategiczny 1. Inteligentna gospodarka i aktywni ludzie</p> <p>Cel strategiczny 4. Horyzontalny sprawne zarządzanie regionem</p>	<p>Konkurencyjny</p>	<p>Cel Polityki 4 Europa o silniejszym wymiarze społecznym, bardziej sprzyjająca włączeniu społecznemu i wdrażająca Europejski filar spraw socjalnych – EFS+</p>	<p>Priorytet 8 Edukacja na wszystkich etapach życia</p> <p>Cel szczegółowy 4 (f) Wspieranie równego dostępu do dobrej jakości, włączającego kształcenia i szkolenia oraz możliwości ich ukończenia, w odniesieniu do grup w niekorzystnej sytuacji, od wczesnej edukacji i opieki nad dzieckiem przez ogólne i zawodowe kształcenie i szkolenie, po szkolnictwo wyższe, a także kształcenie i uczenie się dorosłych, w tym ułatwianie mobilności edukacyjnej dla wszystkich i dostępności dla osób z niepełnosprawnościami</p>	<p>100 mln zł</p>	<p>80 mln zł</p>
<ul style="list-style-type: none"> Brak dostępu do opieki żłobkowej w Gminie Stopnica; Niedostateczny dostęp do opieki żłobkowej i przedszkolnej w Gminie Busko-Zdrój; Struktura demograficzna ze znacznym udziałem osób w wieku poprodukcyjnym – niedostosowane usługi i przestrzenie do potrzeb osób starszych; Wykluczenie cyfrowe; Wzrost kosztów utrzymania infrastruktury i usług publicznych; Brak kompleksowego systemu e-usług publicznych dla mieszkańców i turystów, szczególnie istotnego w dobie pandemii i możliwych tego typu sytuacjach kryzysowych w przyszłości; Niewystarczający dostęp do szerokopasmowego Internetu. 	<ul style="list-style-type: none"> Cyfryzacja życia codziennego; Wzmocnienie funkcji osiedleńczej obszaru. 	<p>Projekt nr 7 <i>Poprawa i rozwój kompleksowych usług publicznych na terenie MOF Buska-Zdroju</i></p>	<p>Cel strategiczny:</p> <ul style="list-style-type: none"> Wysoka jakość życia mieszkańców; Silna gospodarka lokalna. <p>Cel szczegółowy:</p> <ul style="list-style-type: none"> Poprawa warunków życia mieszkańców, Wysoka jakość i dostępność usług publicznych, Wzmocnienie kapitału społecznego. 	<ul style="list-style-type: none"> Infrastruktura komunalna zaspokajająca potrzeby mieszkańców; Cyfryzacja; Zachowanie i wykorzystanie dziedzictwa kulturowego i naturalnego; Wzmocnienie integracji mieszkańców. 	<p>Cel strategiczny 3 Wspólnota i bezpieczna przestrzeń, które łączą ludzi</p> <p>Cel strategiczny 4 Horyzontalny sprawne zarządzanie regionem</p>	<p>Konkurencyjny</p>	<p>Cel Polityki 4 Europa o silniejszym wymiarze społecznym, bardziej sprzyjająca włączeniu społecznemu i wdrażająca Europejski filar praw socjalnych – EFRR</p>	<p>Priorytet 1 Konkurencyjna gospodarka</p> <p>Cel szczegółowy 1 (ii) Czerpanie korzyści z cyfryzacji dla obywateli, przedsiębiorstw, organizacji badawczych i instytucji publicznych</p> <p>Priorytet 8 Edukacja na wszystkich etapach życia</p> <p>Cel szczegółowy 4 (f) Wspieranie równego dostępu do dobrej jakości, włączającego kształcenia i szkolenia oraz możliwości ich ukończenia, w szczególności w odniesieniu do grup w niekorzystnej sytuacji, od wczesnej edukacji i opieki nad dzieckiem przez ogólne i zawodowe kształcenie i szkolenie, po szkolnictwo wyższe, a także kształcenie i uczenie się dorosłych, w tym ułatwianie mobilności edukacyjnej dla wszystkich i dostępności dla osób z niepełnosprawnościami</p>	<p>52,0 mln zł</p>	<p>41,6 mln zł</p>

Źródło: Opracowanie własne

3.2.2. Szacunkowe ramy finansowe i potencjalne źródła finansowania

Indykatywne ramy finansowe *Strategii Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Buska-Zdroju na lata 2022–2030* obejmują projekty strategiczne, które wynikają z planów projektowych gmin MOF Buska-Zdroju, podległych im jednostek organizacyjnych, jak również projektów zgłoszonych przez mieszkańców i przedsiębiorców. Ponadto plany projektowe odpowiadają na możliwości ich sfinansowania z uwzględnieniem sytuacji budżetowej gmin, ponieważ „wskaźnik G – podstawowych dochodów podatkowych na 1 mieszkańca gminy przyjęty do obliczania subwencji wyrównawczej na 2022 r.” wynosi dla poszczególnych gmin: Busko-Zdrój 1 703,24 zł, Stopnica 1 027,01 zł (przy wskaźniku dla Polski – 2 122,33zł), co oznacza niedostateczną samodzielność finansową jednostek i w istotny sposób determinuje zdolność realizacji długookresowych zadań rozwojowych inwestycyjnych i nieinwestycyjnych.

Podsumowanie podanych wartości brutto poszczególnych projektów pozwoliło określić szacunkowe ramy finansowe dokumentu z podziałem na różne źródła finansowania (także spoza funduszy polityki spójności na lata 2021–2027 – publiczne i prywatne środki krajowe w celu realizacji zasady dodatkowości środków Unii Europejskiej). Realizacja Strategii i dobór źródeł finansowania będzie procesem dynamicznym, jednak kluczowymi źródłami finansowania projektów, poza budżetem gminy, będą programy polityki spójności i polityki rolnej UE na lata 2021–2027 oraz Krajowy Plan Odbudowy.

Polityka spójności na lata 2021–2027 ma obejmować następujące fundusze: Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego (EFRR), Fundusz Spójności (FS), Europejski Fundusz Społeczny+ (EFS+) oraz Fundusz Sprawiedliwej Transformacji (FST). Wspólna polityka rybołówstwa obejmie Europejski Fundusz Morski i Rybacki (EFMR). Fundusze te wzajemnie się uzupełniają. W odniesieniu do Krajowego Planu Odbudowy należy zauważyć, że środki dostępne w ramach Instrumentu na Rzecz Odbudowy i Zwiększania Odporności traktowane są na poziomie unijnego budżetu jako oddzielny element nowej architektury wspólnotowych finansów, a ich celem jest ograniczenie negatywnego wpływu pandemii COVID-19 na gospodarkę Unii Europejskiej, ze szczególnym uwzględnieniem potrzeby wzmocnienia jej odporności na podobne tego typu sytuacje w przyszłości. Fundusze te podlegają nieco innym zasadom podziału niż ma to miejsce w przypadku polityki spójności, gdzie pewnym standardem jest podejście regionalne. W zakresie programów polityki rolnej Unii Europejskiej 2021–2027 nastąpiło przesunięcie w programowaniu Wspólnej Polityki Rolnej (wydłużenie PROW 2014–2020 o dwa lata, przy jednocześnie zwiększonej alokacji na niektóre działania),

a programowanie Planu Strategicznego dla Wspólnej Polityki Rolnej (WPR) na lata 2023–2027 jest na wczesnym etapie. W ramach wydłużonej realizacji PROW 2014–2020 wdrażane będzie nadal wsparcie ukierunkowane na inwestycje w infrastrukturę techniczną obszarów wiejskich (tj. gmin wiejskich oraz gmin miejsko-wiejskich z wyłączeniem miejscowości liczących powyżej 5 000 mieszkańców).

Poza wskazanymi powyżej źródłami i instrumentami finansowania, jako źródła finansowania Strategii należy wziąć pod uwagę także różne programy krajowe, takie jak m.in. Rządowy Fundusz Rozwoju Dróg czy Program Inwestycji Strategicznych i inne środki z budżetu państwa pozostające do dyspozycji poszczególnych ministerstw, dedykowane fundusze i programy. Istotne mogą też być, inne niż w ramach Unii Europejskiej, fundusze ze źródeł europejskich, np. fundusze norweskie i fundusze Europejskiego Obszaru Gospodarczego.

Zważywszy na złożoność i wielowątkowość projektów ujętych w Strategii, ich finansowanie powinno zostać oparte na wykorzystaniu środków pochodzących z różnych źródeł oraz łączeniu różnych instrumentów i narzędzi finansowych.

Z perspektywy partnerstw samorządowych, na szczególną uwagę zasługuje przyjęte w projekcie Umowy Partnerstwa 2021–2027 założenie, że w nowej perspektywie finansowej Unii Europejskiej zastosowane zostaną trzy instrumenty terytorialne:

- Rozwój Lokalny Kierowany przez Społeczność (RLKS);
- Zintegrowane Instrumenty Terytorialne (ZIT);
- Inne Instrumenty Terytorialne (IIT) – projektowany.

Ponadlokalna Strategia MOF Buska-Zdroju będzie mogła być realizowana w oparciu o wykorzystanie instrumentów i narzędzi międzynarodowych, takich jak:

- Horyzont Europa, Kreatywna Europa, Erasmus+, RescEU, LIFE, Fundusz InvestEU, Łącząc Europę, Cyfrowa Europa, Interreg (Komisja Europejska), a także EU4Health oraz REACT UE;
- Norweski Mechanizm Finansowy oraz Mechanizm Finansowy Europejskiego Obszaru Gospodarczego (EOG);
- instrumenty Europejskiego Banku Inwestycyjnego, Banku Światowego, Europejskiego Banku Odbudowy i Rozwoju, a także innych międzynarodowych instytucji finansowych.

Przy tworzeniu ram finansowych warto wziąć pod uwagę analizę dochodów i wydatków gmin z ostatnich kilku lat oraz aktywności gmin w pozyskiwaniu pozabudżetowych źródeł finansowania działań. Należy zwrócić uwagę, że dochody własne MOF Buska-Zdroju w przeliczeniu na 1 mieszkańca w ostatnich latach stale rosną. Na podstawie dochodów ogółem, a także dochodów własnych, można określić sprawność finansową danej jednostki – obrazuje ją procentowy wskaźnik dochodów własnych w dochodach ogółem. Udział tych dochodów w dochodach ogółem na terenie MOF Buska-Zdroju maleje (w 2020 roku spadek o 2,5 punkt procentowy w stosunku do 2015 roku). Dochody budżetu ogółem w przeliczeniu na 1 mieszkańca na terenie MOF Buska-Zdroju w 2020 roku wynosiły 5 463,0 zł, zł. Średni udział w podatkach stanowiących dochód budżetu państwa w postaci wpływów z podatku dochodowego od osób fizycznych w gminach MOF Buska-Zdroju był w 2020 r. korzystny w stosunku do podobnych MOF, województwa, jedynie niekorzystny był w stosunku do średniej Polski – wartość wskaźnika była dużo niższa niż średnia krajowa.

Poza dochodami, odzwierciedleniem sytuacji finansowej gminy są jej wydatki. W przypadku MOF Buska-Zdroju wydatki ogółem w przeliczeniu na 1 mieszkańca z roku na rok są coraz wyższe, w 2015 roku wynosiły 3 413 zł, a w 2020 roku już 5 288,2 zł – wzrost ten jest odzwierciedleniem wyższych dochodów. Ważnym aspektem zdolności inwestycyjnych MOF Buska-Zdroju jest wykorzystanie środków unijnych na realizację zadań przez samorządy. Aktywność w tym zakresie odzwierciedla liczba umów/decyzji o dofinansowanie. Gmina Busko-Zdrój, mieszkańcy, przedsiębiorcy, organizacje pozarządowe i inni beneficjenci z jej terenu są liderem w zakresie aktywności w zdobywaniu środków z programów operacyjnych – według stanu na 2019 r. podmioty z terenu gminy (w tym gmina Busko-Zdrój jako samorząd) uzyskały dofinansowanie na realizację 185 projektów z programów operacyjnych (w tym 162 w ramach RPO Województwa Świętokrzyskiego na lata 2014–2020). Podmioty z terenu gminy Stopnica uzyskały dofinansowanie na realizację 60 projektów (w tym 50 z RPO Województwa Świętokrzyskiego)⁶. Należy dodać, że w latach 2017–2020 w każdym z wyżej wymienionych samorządów wartości były corocznie wyższe.

Pracownicy urzędów MOF Buska-Zdroju, jednostek organizacyjnych, a także instytucji kultury i innych podmiotów, posiadają dużą bazę wiedzy i doświadczeń w wyniku realizacji różnego typu inwestycji w ostatnich latach, m.in.:

- *Park Zdrojowy Busko-Zdrój – zachowanie, promocja i udostępnienie*, wartość projektu 20 345 595,81 zł, dofinansowanie UE 13 446 633,22 zł w ramach

⁶ Dane GUS.

Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Świętokrzyskiego na lata 2014–2020, Działanie 4.4. *Zachowanie dziedzictwa kulturowego i naturalnego;*

- *Wzrost gospodarczy uzdrowiska poprzez rozwój potencjału endogenicznego i zwiększenie dostępu do zasobów naturalnych – Rodzinny Park Zdrowia w Busku-Zdroju, wartość projektu 25 461 957,19 zł, dofinansowanie UE 7 359 810,00 zł w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Świętokrzyskiego na lata 2014–2020, Działanie 7.2. *Rozwój potencjału endogenicznego jako element strategii terytorialnej dla określonych obszarów;**
- *Rozwój społeczno-gospodarczy, fizyczny i przestrzenny miasta Busko-Zdrój poprzez działania rewitalizacyjne, wartość projektu 44 744 041,19 zł, dofinansowanie UE 19 829 649,61 zł w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Świętokrzyskiego na lata 2014–2020, Działanie 6.5 *Rewitalizacja obszarów miejskich i wiejskich;**
- *Poprawa efektywności energetycznej w budynkach użyteczności publicznej, wartość projektu 3 909 646,50 zł, dofinansowanie UE 1 837 114,07 zł w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Świętokrzyskiego na lata 2014–2020, Działanie 3.3 *Poprawa efektywności energetycznej w sektorze publicznym i mieszkaniowym;**
- *Wsparcie usług prozdrowotnych świadczonych przez markę Bristol Busko-Zdrój na rynkach międzynarodowych, wartość projektu 369 400,00 zł, dofinansowanie UE 221 640,00 zł w ramach Programu Operacyjnego Inteligentny Rozwój, Działanie 3.3. *Wsparcie promocji oraz internacjonalizacji innowacyjnych przedsiębiorstw;**
- *Wykorzystanie odnawialnych źródeł energii poprzez montaż instalacji fotowoltaicznych w gospodarstwach domowych na terenie Gminy Busko-Zdrój, wartość projektu 5 507 440,12 zł, dofinansowanie UE 2 896 074,88 zł w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Świętokrzyskiego na lata 2014–2020, Działanie 3.1. *Wytwarzanie i dystrybucja energii pochodzącej ze źródeł odnawialnych;**
- *Budowa Domu Opieki Zdrowotnej – Hospicjum w Busku-Zdroju, wartość projektu 12 895 718,82 zł, dofinansowanie UE 9 104 590,52 zł w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Świętokrzyskiego na lata 2014–2020, Działanie 7.3. *Infrastruktura zdrowotna i społeczna;**

- *Aktywni Seniorzy w Busku-Zdroju*, wartość projektu 2 046 896,13 zł, dofinansowanie UE 1 739 861,71 zł w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Świętokrzyskiego na lata 2014–2020, Działanie 9.2. *Ułatwienie dostępu do wysokiej jakości usług społecznych i zdrowotnych*;
- *Urządzenie parku rekreacyjno-sportowego w miejscowości Stopnica*, wartość projektu 2 097 685,93 zł, dofinansowanie UE 1 187 050,29 zł w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Świętokrzyskiego na lata 2007–2013, Działanie 5.3. *Inwestycje w sferę dziedzictwa kulturowego, turystyki i sportu*;
- *TIK – TAK! Rozwój kompetencji informacyjno-komunikacyjnych oraz zakup narzędzi Informatycznych dla Zespołu Szkolno-Przedszkolnego w Stopnicy*, wartość projektu 355 690,13 zł, dofinansowanie UE 302 336,61 zł w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Świętokrzyskiego na lata 2014–2020, Działanie 8.3. *Zwiększenie dostępu do wysokiej jakości edukacji przedszkolnej oraz kształcenia podstawowego, gimnazjalnego i ponadgimnazjalnego*;
- *Odbudowa Zamku Królewskiego w Stopnicy w celu utworzenia Gminnego Centrum Kultury*, wartość projektu 7 956 392,49 zł, dofinansowanie UE 4 687 308,54 zł w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Świętokrzyskiego na lata 2007–2013, Działanie 5.2. *Podniesienie jakości usług publicznych poprzez wspieranie placówek edukacyjnych i kulturalnych*;
- *Kompleksowa rewitalizacja Stopnicy jako podstawa rozwoju tej miejscowości na bazie unikatowego potencjału historyczno-kulturowego, turystycznego i rekreacyjnego*, wartość projektu 8 849 841,96 zł, dofinansowanie UE 4 017 722,27 zł w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Świętokrzyskiego na lata 2007–2013, Działanie 6.2. *Rewitalizacja małych miast*;
- *Rozbudowa infrastruktury edukacyjnej poprzez budowę przedszkola w Stopnicy*, wartość projektu 3 800 000,00 zł, dofinansowanie UE 2 500 000,00 zł w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Świętokrzyskiego na lata 2014–2020, Działanie 7.4. *Rozwój infrastruktury edukacyjnej i szkoleniowej*;
- *Podniesienie jakości obsługi mieszkańców, poprzez wdrożenie innowacyjnych rozwiązań wpływających na poprawę efektywności i dostępności e-usług w gminach Stopnica, Wiślica, Solec-Zdrój, Nowy Korczyn, Tuczępy, Pacanów*, wartość projektu 7 451 074,97 zł, dofinansowanie UE 5 556 410,16 zł w ramach Regionalnego

Programu Operacyjnego Województwa Świętokrzyskiego na lata 2014–2020,
Działanie 7.1. *Rozwój e-społeczeństwa;*

- *Rozbudowa oczyszczalni ścieków w Fałęcinie Starym oraz budowa kanalizacji sanitarnej w miejscowościach: Mietel, Mariampol, Szczeglin, Podlasek, Topola, Smogorzów, Konary, Suchowola, Szklanów, Fałęcin Stary, wartość projektów 19 618 409,47 zł, dofinansowanie UE 9 711 719,28 zł w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Świętokrzyskiego na lata 2007–2013, Działanie 4.1. *Rozwój regionalnej infrastruktury ochrony środowiska i energetycznej*⁷.*

⁷Mapa dotacji UE, mapadotacji.gov.pl

Tabela 14 Możliwe źródła finansowania projektów strategicznych i zadań w ramach *Strategii Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Buska-Zdroju na lata 2022–2030*

Lp.	Źródło finansowania	Obszary wsparcia w ramach zidentyfikowanego źródła finansowania
1.	<i>Fundusze Europejskie na Infrastrukturę, Klimat, Środowisko (FEnIKS)</i>	<p>FEnIKS to następcą <i>Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko (POIiŚ)</i>. Program przyczyni się do rozwoju gospodarki niskoemisyjnej, ochrony środowiska oraz przeciwdziałania i adaptacji do zmian klimatu. FEnIKS wesprze również inwestycje transportowe oraz dofinansuje ochronę zdrowia i dziedzictwo kulturowe. W ramach FEnIKS będzie można inwestować w:</p> <ul style="list-style-type: none"> – obniżenie emisyjności gospodarki i transformację w kierunku gospodarki przyjaznej środowisku i o obiegu zamkniętym, – budowę efektywnego i odpornego systemu transportowego, o jak najniższym negatywnym wpływie na środowisko naturalne, – dokończenie realizacji sieci bazowej TEN-T do roku 2030, – poprawę bezpieczeństwa transportu, – zapewnienie równego dostępu do opieki zdrowotnej oraz poprawę odporności systemu ochrony zdrowia, – wzmocnienie roli kultury w rozwoju społecznym i gospodarczym.
2.	<i>Fundusze Europejskie dla Nowoczesnej Gospodarki (FENG)</i>	<p>Program jest kontynuacją dwóch wcześniejszych programów: <i>Programu Operacyjnego Innowacyjna Gospodarka 2007–2013 (POIG)</i> oraz <i>Programu Operacyjnego Inteligentny Rozwój 2014–2020 (POIR)</i>. FENG będzie wspierał realizację projektów badawczo-rozwojowych, innowacyjnych oraz takich, które zwiększają konkurencyjność polskiej gospodarki. Z programu będą mogli skorzystać m.in. przedsiębiorcy, instytucje z sektora nauki, konsorcja przedsiębiorstw oraz instytucje otoczenia biznesu, w szczególności ośrodki innowacji.</p>
3.	<i>Fundusze Europejskie dla Rozwoju Społecznego 2021–2027 (FERS)</i>	<p>Następcą <i>Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój (POWER)</i>. W programie FERS będzie realizowane wsparcie na rzecz m.in. poprawy sytuacji osób na rynku pracy, zwiększenia dostępności dla osób ze szczególnymi potrzebami, zapewnienia opieki nad dziećmi, podnoszenia jakości edukacji i rozwoju kompetencji, integracji społecznej, rozwoju usług społecznych i ekonomii społecznej oraz ochrony zdrowia. Program ten będzie szczególnie istotny dla realizacji działań priorytetowych Strategii: „Wzmocnienie integracji mieszkańców”, ale częściowo także dla innych działań.</p>
4.	<i>Fundusze Europejskie na Rozwój Cyfrowy (FERC)</i>	<p>Program jest następcą <i>Programu Operacyjnego Polska Cyfrowa (POPC)</i>, który w latach 2014–2020 wspierał cyfryzację w Polsce. FERC będzie koncentrował się przede wszystkim na: zwiększeniu dostępu do ultraszybkiego Internetu szerokopasmowego, udostępnieniu zaawansowanych e-usług pozwalających w pełni na elektroniczne załatwienie spraw obywateli i przedsiębiorców, zapewnieniu cyberbezpieczeństwa w ramach nowego dedykowanego obszaru interwencji, rozwoju gospodarki opartej na danych, wykorzystującej najnowsze technologie cyfrowe, rozwoju współpracy międzysektorowej na rzecz tworzenia cyfrowych rozwiązań problemów społeczno-gospodarczych, wsparciu rozwoju zaawansowanych kompetencji cyfrowych, w tym również w obszarze cyberbezpieczeństwa dla jednostek samorządu terytorialnego (JST) i przedsiębiorców.</p>

		Program ten będzie szczególnie istotny dla realizacji działania priorytetowego Strategii: „Cyfryzacja”, ale częściowo także dla innych działań.
5.	<i>Fundusze Europejskie dla Świętokrzyskiego 2021–2027 (FEdŚ)</i>	<p>Następca <i>Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Świętokrzyskiego na lata 2014–2020</i>, środki w ramach <i>Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego i Europejskiego Funduszu Społecznego+</i>. Priorytety programu⁸:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Konkurencyjna gospodarka; • Region przyjazny dla środowiska; • Mobilność miejska; • Dostępne świętokrzyskie; • Świętokrzyskie dla mieszkańców; • Wspólnota i przestrzeń; • Profilaktyka i ochrona zdrowia mieszkańców; • Edukacja na wszystkich etapach życia; • Usługi społeczne i zdrowotne; • Aktywni na rynku pracy; • Pomoc techniczna (EFRR); • Pomoc techniczna (EFS+). <p>Przewiduje się, że znaczna część projektów i zadań realizowana będzie właśnie z dofinansowaniem w ramach tego programu. W ramach FEdŚ możliwe będzie finansowanie m.in.:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wsparcie transferu technologii i/lub wdrażania wyników prac B+R; • wsparcie infrastruktury B+R przedsiębiorstw, organizacji badawczych; • transformacja cyfrowa gospodarki, polegająca w szczególności na wdrożeniu programów stymulujących wprowadzanie w sektorze publicznym rozwiązań cyfrowych; • platform e-usług publicznych; • usług w zakresie e-zdrowia; • rozwój potencjału instytucji publicznych do prowadzenia interwencji wspierających rozwój przedsiębiorstw; • terenów inwestycyjnych oraz infrastruktury biznesowej; • wsparcie JST w tworzeniu warunków dla rozwoju przedsiębiorczości oraz obsługi inwestora; • identyfikacja nowych kierunków badań naukowych i prac rozwojowych w ramach PPO; • budowa potencjału ośrodków innowacji; • zwiększanie efektywności energetycznej budynków mieszkalnych, w przedsiębiorstwach, inwestycje ograniczające zużycie energii, odzyskiwanie energii w procesie produkcyjnym, zastosowanie efektywnych

⁸ Priorytety podano na podstawie projektu dokumentu (stan na dzień: 04.03.2022 r.) *Fundusze Europejskie dla Świętokrzyskiego 2021–2027*.

		<p>energetycznie technologii, kompleksowa modernizacja energetyczna budynków w przedsiębiorstwach, wymiana urządzeń na energooszczędne wraz z instalacją urządzeń OZE;</p> <ul style="list-style-type: none">• wymiana/modernizacja oświetlenia ulicznego na energooszczędne;• wspieranie działań w zakresie dostosowania do zmiany klimatu, zapobiegania ryzyku i odporności na klęski żywiołowe;• rozwój infrastruktury kanalizacyjnej zgodnie z priorytetami AKPOŚK;• rozwój infrastruktury w zakresie oczyszczania ścieków komunalnych, w tym wsparcie dla gospodarki osadami ściekowymi, zgodnie z priorytetami AKPOŚK;• projekty z zakresu rozbudowy systemów wodociągowych;• wsparcie gospodarki odpadami komunalnymi, zgodnie z hierarchią sposobów postępowania z odpadami;• zagospodarowanie odpadów niebezpiecznych, w tym azbestu (z gospodarstw domowych);• inwestycje wspierające gospodarkę o obiegu zamkniętym w przedsiębiorstwach, w tym technologie mało i bezodpadowe, zmniejszenie zużycia surowców (w tym wody), ponowne wykorzystanie surowców i recykling w tym upcykling materiałów;• rozwój infrastruktury miejsc edukacji ekologicznej;• ograniczanie antropopresji poprzez budowę i rozwój infrastruktury w celu ukierunkowania ruchu turystycznego na terenie obszarów chronionych i cennych przyrodniczo;• rozwój błękitno-zielonej infrastruktury, mającej na celu ochronę bioróżnorodności, w tym na obszarach miejskich;• działania w zakresie edukacji, komunikacji i rozpowszechniania wiedzy dotyczącej ochrony przyrody, przyrodniczego potencjału regionu i zasad ochrony poszczególnych obszarów;• wsparcie systemów publicznego transportu zbiorowego w ramach miast i ich obszarów funkcjonalnych, w tym nisko i zeroemisyjny tabor kołowy;• rozwój infrastruktury dla ruchu niezmotoryzowanego, z uwzględnieniem zwiększania bezpieczeństwa ruchu;• realizacja działań związanych z przygotowaniem planów zrównoważonej mobilności miejskiej przez władze miasta i podmioty zaangażowane w realizację miejskiej polityki transportowej;• zwiększenie dostępności transportowej poprzez budowę, rozbudowę i przebudowę sieci dróg wojewódzkich;• rozwój pasażerskiego transportu zbiorowego, w tym pozamiejskiego publicznego transportu autobusowego oraz kolei regionalnej, a także jego infrastruktury poprzez unowocześnienie;• inwestycje w infrastrukturę na potrzeby szkolnictwa zawodowego i kształcenia ustawicznego oraz centrów i placówek prowadzących kształcenie zawodowe i ustawiczne wraz z niezbędnym wyposażeniem odnoszącym się do zakresu infrastrukturalnego projektu oraz wyposażeniem gwarantującym wysoką jakość kształcenia, zakup niezbędnego sprzętu i pomocy dydaktycznych;
--	--	---

		<ul style="list-style-type: none"> • inwestycji mających na celu odwrócenie piramidy świadczeń i poprawę dostępu do opieki na obszarach słabiej rozwiniętych gospodarczo i terenach wiejskich; • wzmocnienia roli POZ w dostarczaniu usług zdrowotnych oraz poprawy dostępności do ambulatoryjnej opieki specjalistycznej i szpitalnej; • dostosowania podmiotów wykonujących działalność leczniczą i placówek opieki długoterminowej do wymagań osób ze szczególnymi potrzebami, w tym osób starszych i z niepełnosprawnościami; • wzmocnienie potencjału turystycznego zabytków o szczególnym znaczeniu i ich oddziaływania na rozwój gospodarczy; • wspieranie konkurencyjności i odporności sektora turystycznego; • zagospodarowanie terenów i przestrzeni na obszarze rewitalizacji, w tym istniejących terenów zielonych, w celu przywrócenia lub nadania im nowych funkcji społecznych, kulturalnych, gospodarczych, edukacyjnych lub rekreacyjnych; • tworzenie nowych miejsc wychowania przedszkolnego, w szczególności na obszarach wiejskich; • usługi rozwojowe, w tym w zakresie kompetencji cyfrowych w ramach Podmiotowego Systemu Finansowania za pośrednictwem Bazy Usług Rozwojowych (BUR), dla osób, które chcą z własnej inicjatywy podnosić kwalifikacje/kompetencje; • zapewnienie osobom potrzebującym wsparcia w codziennym funkcjonowaniu usług społecznych i/lub zdrowotnych w społeczności lokalnej/w miejscu zamieszkania przez realizację m.in.: usług opiekuńczych, zdrowotnych, specjalistycznych usług opiekuńczych oraz innowacyjnych usług społecznych. <p>W ramach FEdŚ 2021–2027 działania wynikające ze Strategii ZIT będą realizowane za pomocą instrumentu terytorialnego – Zintegrowane Inwestycje Terytorialne (ZIT). Celem ZIT jest realizacja partnerskich projektów, przyczyniających się do rozwiązywania problemów i wspólnego bądź skoordynowanego zaspakajania potrzeb obszaru objętego ZIT. Instrument ten będzie wykorzystywany do wspierania miejskich obszarów funkcjonalnych, w tym MOF Buska-Zdroju. Biorąc pod uwagę zapisy Umowy Partnerstwa na lata 2021-2027, wskazujące możliwy zakres interwencji wdrażanej w ramach Strategii ZIT wsparcie będzie adresowane w ramach CP 2 (Priorytet 3 Mobilność miejska) oraz CP 5 (Priorytet 6 Wspólnota i przestrzeń)</p>
6.	<p><i>Rozwój Lokalny Kierowany przez Społeczność (RLKS)</i></p>	<p>Działania wynikające z Lokalnych Strategii Rozwoju będą realizowane za pomocą instrumentu terytorialnego – <i>Rozwój Lokalny Kierowany przez Społeczność</i>.</p> <p>Szczegółowy zakres wsparcia zostanie uszczegółowiony w SzOOP i będzie wynikał z LSR, niemniej jednak mając na względzie wstępne informacje uzyskane od lokalnej społeczności (LGD), IZ zakłada, że wsparcie w szczególności obejmie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • odnawialne źródła energii; • przestrzeń publiczną, likwidację barier architektonicznych; • infrastrukturę edukacyjną, rekreacyjną, turystyczną i kulturalną.

		<p>W obszarach wsparcia w ramach instrumentu RLKS zostanie zachowana demarkacja ze wsparciem w ramach inicjatywy LEADER (budżet EFRROW).</p> <p>Główne grupy docelowe:</p> <ul style="list-style-type: none"> • mieszkańcy województwa świętokrzyskiego obszarów objętych IIT; w tym GPR; • mieszkańcy obszarów objętych Lokalnymi Strategiami Rozwoju.
7.	<p><i>Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020 (PROW 2014–2020)</i> <i>Wspólna Polityka Rolna na lata 2021–2027 (WPR 2021–2027)</i></p>	<p>Dziewięć celów przyszłej WPR to:</p> <ul style="list-style-type: none"> • zapewnienie rolnikom godziwych dochodów; • zwiększenie konkurencyjności; • pozycja rolnika w łańcuchach wartości; • rolnictwo i łagodzenie zmiany klimatu; • wydajne gospodarowanie glebą; • różnorodność biologiczna i krajobrazy rolnicze; • zmiany strukturalne i wymiana pokoleń; • zatrudnienie i wzrost gospodarczy na obszarach; • zdrowie, żywność i oporność na środki przeciwdrobnoustrojowe.
8.	<p><i>Krajowy Plan Odbudowy – w ramach Funduszu Odbudowy</i></p>	<p>Dokument programowy określający cele związane z odbudową i tworzeniem odporności społeczno-gospodarczej Polski po kryzysie wywołanym pandemią COVID-19 oraz służące ich realizacji reformy strukturalne i inwestycje. KPO koncentruje swoje działania na sześciu europejskich filarach odpowiedzi na kryzys i budowy odporności:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) zielona transformacja, 2) transformacja cyfrowa, 3) inteligentny i trwały wzrost sprzyjający włączeniu społecznemu, 4) spójność społeczna i terytorialna, 5) opieka zdrowotna oraz odporność gospodarcza, społeczna i instytucjonalna, 6) polityki na rzecz następnego pokolenia, takie jak edukacja i umiejętności.
9.	<p><i>Rządowy Fundusz Inwestycji Lokalnych (RFIL)</i></p>	<p>RFIL to program, w ramach którego rządowe środki trafiają do gmin, powiatów i miast w całej Polsce na inwestycje bliskie ludziom. Wsparcie jest bezzwrotne i pochodzi z Funduszu Przeciwdziałania COVID-19. Środki przekazane przez rząd będzie można wykorzystać na bliskie ludziom inwestycje, m.in. budowę żłobków, przedszkoli czy drogi – a także inne niezbędne lokalnie działania.</p>
10.	<p><i>Rządowy Fundusz Polski Ład: Program Inwestycji Strategicznych</i></p>	<p>Program Inwestycji Strategicznych ma na celu zwiększenie skali inwestycji publicznych przez bezzwrotne dofinansowanie inwestycji realizowanych przez JST. Program realizowany jest poprzez promesy inwestycyjne udzielane przez BGK.</p>

11.	<i>Rządowy Fundusz Rozwoju Dróg</i>	<p><i>Rządowy Fundusz Rozwoju Dróg</i> (dawniej <i>Fundusz Dróg Samorządowych</i>) ma na celu poprawę bezpieczeństwa ruchu drogowego i parametrów technicznych lokalnej sieci drogowej, a także poprawę oraz zwiększenie atrakcyjności i dostępności terenów inwestycyjnych. Rozwój lokalnej infrastruktury drogowej stanowi przy tym działanie komplementarne do inicjatyw podejmowanych na szczeblu krajowym w odniesieniu do budowy systemu autostrad i dróg ekspresowych, przyczyniając się do stworzenia spójnego i zintegrowanego systemu transportowego. Źródła finansowania <i>Rządowego Funduszu Rozwoju Dróg</i> to wpłaty pochodzące z Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej (NFOŚiGW), dotacje z budżetu państwa (w tym z części budżetu, której dysponentem jest Minister Obrony Narodowej), Państwowego Gospodarstwa Leśnego Lasy Państwowe oraz z zysku jednoosobowych spółek Skarbu Państwa i spółek, w których wszystkie akcje (udziały) są własnością Skarbu Państwa.</p>
12.	<i>Fundusze Europejskie dla Polski Wschodniej 2021–2027 (FEdPW)</i>	<p>Dokument ten ma na celu <i>Utrwalenie warunków sprzyjających konkurencyjności gospodarki oraz wyższej jakości życia w PW+</i>. Cel główny zostanie osiągnięty poprzez koncentrację interwencji na następujących celach szczegółowych:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wzmacnianie konkurencyjności i innowacyjności przedsiębiorstw; • wzmacnianie atrakcyjności osadniczej miast i podniesienie jakości życia mieszkańców w dobie zmian klimatu; • zwiększenie dostępności transportowej makroregionu; • wzrost wykorzystania potencjału turystyki i uzdrowisk dla rozwoju; • zapewnienie efektywnego systemu zarządzania i wdrażania Programem. <p>W ramach FEdPW możliwe będzie finansowanie m.in. na:</p> <ul style="list-style-type: none"> • realizację działań mających na celu zwiększanie świadomości przedsiębiorców w zakresie korzyści płynących z transformacji w kierunku cyfrowej i zielonej gospodarki; • rozwój inteligentnych sieci elektroenergetycznych (systemów dystrybucyjnych); • zagospodarowanie wód w zlewniach miejskich; • zakładanie zielono-niebieskiej infrastruktury w mieście; • opracowanie dokumentów planistycznych w zakresie adaptacji do zmian klimatu dla miast PW+; • podnoszenie świadomości ekologicznej i promowanie postaw proekologicznych; • zakup bezemisyjnego taboru tramwajowego i trolejbusowego, a także taboru autobusowego spełniającego wymogi dla „ekologicznie czystych pojazdów”; • budowę, przebudowę i modernizację infrastruktury na potrzeby transportu zbiorowego i komplementarnych form mobilność, w tym integracja różnych form mobilności w postaci centrów przesiadkowych dla transportu publicznego; • digitalizację systemu mobilności w mieście; • wsparcie dla przygotowania Planów Zrównoważonej Mobilności Miejskiej (SUMP); • przebudowę, modernizację lub rewitalizację wybranych odcinków linii kolejowych na kompleksowej sieci TEN-T;

		<ul style="list-style-type: none">• budowę lub przebudowę dróg w celu umożliwienia wykonywania codziennych przewozów publicznego transportu zbiorowego o charakterze użyteczności publicznej;• budowę obwodnic;• budowę infrastruktury ładowania/ tankowania samochodów zeroemisyjnych;• budowę lub modernizację infrastruktury zakładów lecznictwa uzdrowiskowego oraz ich wyposażenie w sprzęt związany ze świadczeniem usług lecznictwa uzdrowiskowego;• modernizację lub budowę obiektów/ przestrzeni stanowiących element zintegrowanego produktu turystycznego;• opracowanie i wdrożenie kompleksowej strategii zarządzania i rozwoju produktu turystycznego, w tym: spójna identyfikacja wizualna, marketing, podział praw i obowiązków pomiędzy partnerami projektu. <p>Przewiduje się, że część projektów i zadań realizowana będzie właśnie z dofinansowaniem w ramach tego programu.</p>
13.	Ewentualne inne fundusze i programy międzynarodowe, europejskie i krajowe.	

Źródło: Opracowanie własne

Tabela 15 Generalna, przewidywana kwota wydatków na realizację Strategii, w ramach poszczególnych celów strategicznych

Lp.	Cel szczegółowy	Szacowana kwota wydatków [mln zł]	Środki beneficjentów	Dofinansowanie
1. Wysoka jakość życia mieszkańców				
1.1	Poprawa warunków życia mieszkańców	190,0 mln zł	38,0 mln zł	152,0 mln zł
1.2	Wysoka jakość i dostępność usług publicznych	170,0 mln zł	34,0 mln zł	136,0 mln zł
2. Silna gospodarka lokalna				
2.1	Zwiększenie atrakcyjności miejsc pracy	195,0 mln zł	39,0 mln zł	156,0 mln zł
2.2	Wzmocnienie kapitału społecznego	90,0 mln zł	18,0 mln zł	72,0 mln zł
SUMA		645,0 mln zł	129,0 mln zł	516,0 mln zł
W tym projekty strategiczne		582,0 mln zł	110,9 mln zł	471,1 mln zł

Źródło: Opracowanie własne

3.3. Ocena spójności celów strategicznych z dokumentami wyższego rzędu

Strategia odnosząc się w swych założeniach (celach głównych, strategicznych i działaniach priorytetowych) do zidentyfikowanych problemów mieszkańców MOF Buska-Zdroju, uwzględnia kontekst innych dokumentów strategicznych na szczeblu lokalnym (stanowiąc istotny element całościowej wizji rozwoju obszaru), a także dokumentów regulujących działania w przedmiotowym obszarze na szczeblu subregionalnym, regionalnym, krajowym oraz europejskim. W związku z tym, komplementarność z innymi działaniami oraz priorytetami wpływa na skuteczność i efektywność realizacji Strategii. Zestawienie tych dokumentów wraz z nawiązaniem do ich założeń przedstawiono w tabeli 16.

Tabela 16 Wykaz powiązań celów Strategii Rozwoju z dokumentami strategicznymi i planistycznymi wyższego rzędu

Lp.	Nazwa dokumentu	Nawiązanie Strategii do zapisów dokumentu strategicznego i/lub planistycznego ⁹
POZIOM MIĘDZYNARODOWY I KRAJOWY		
1.	<i>Agenda 2030 na rzecz zrównoważonego rozwoju</i>	<p><i>Agenda 2030 na rzecz zrównoważonego rozwoju</i>, przyjęta w 2015 r. przez 193 państwa Organizacji Narodów Zjednoczonych (ONZ), to program działań o bezprecedensowym zakresie i znaczeniu, definiujący model zrównoważonego rozwoju na poziomie globalnym. Zgodnie z Agendą 2030 współczesny wysiłek modernizacyjny powinien koncentrować się na wyeliminowaniu ubóstwa we wszystkich jego przejawach, przy równoczesnej realizacji szeregu celów gospodarczych, społecznych i środowiskowych.</p> <p>Analiza spójności dokumentów strategicznych z Agendą ONZ 2030 stanowi swego rodzaju novum w polskiej polityce rozwoju. Zobowiązanie do realizacji Agendy jest dobrowolne i nie umocowane w instrumentach finansowych, z których mogłaby korzystać Polska lub polskie regiony. Niemniej układ celów Agendy wyznacza uniwersalny, globalny model zrównoważonego rozwoju, a sygnatariusze Agendy, w tym Polska, solidarnie zobowiązali się do aktywnej realizacji i monitorowania jej postępu.</p> <p>Cele Agendy, w które bezpośrednio wpisują się założenia Strategii, to:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. <i>Cel 3. Zapewnić wszystkim ludziom w każdym wieku zdrowe życie oraz promować dobrobyt;</i> 2. <i>Cel 4. Zapewnić wszystkim wysokiej jakości edukację oraz promować uczenie się przez całe życie;</i> 3. <i>Cel 6. Zapewnić wszystkim ludziom dostęp do wody i warunków sanitarnych poprzez zrównoważoną gospodarkę zasobami wodnymi;</i> 4. <i>Cel 8. Promować stabilny, zrównoważony i inkluzywny wzrost gospodarczy, pełne i produktywne zatrudnienie oraz godną pracę dla wszystkich ludzi;</i> 5. <i>Cel 11. Uczynić miasta i osiedla ludzkie bezpiecznymi, stabilnymi, zrównoważonymi oraz sprzyjającymi włączeniu społecznemu;</i>

⁹ Zapis założeń dokumentów przytoczono w niezmięnionej formie.

		<p>6. <i>Cel 13. Podjąć pilne działania w celu przeciwdziałania zmianom klimatu i ich skutkom;</i></p> <p>7. <i>Cel 15. Chronić, przywrócić oraz promować zrównoważone użytkowanie ekosystemów lądowych, zrównoważone gospodarowanie lasami, zwalczać pustynnienie, powstrzymać i odwracać proces degradacji gleby oraz powstrzymać utratę różnorodności biologicznej.</i></p> <p>Spójność założeń Strategii z wyżej wymienionymi celami przejawia się bezpośrednio lub pośrednio we wszystkich celach Agendy, tj.:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Cel 1 „Poprawa warunków życia mieszkańców” poprzez rozwój infrastruktury komunalnej oraz ochronę środowiska i ograniczanie niskiej emisji – spójność w szczególności z celami 3, 6, 11, 13, 15 Agendy. 2. Cel 2 „Wysoka jakość i dostępność usług publicznych” poprzez cyfryzację i zagospodarowanie czasu wolnego – spójność w szczególności z celami 4, 8, 11 Agendy; 3. Cel 4 „Wzmocnienie kapitału społecznego” poprzez wspieranie przedsiębiorczości oraz wzmocnianie integracji mieszkańców – spójność w szczególności z celami 3, 8, 11 Agendy.
2.	<p><i>Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030</i></p>	<p><i>Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030 (KSRR)</i> jest dokumentem przyjętym przez Radę Ministrów we wrześniu 2019 r. i jest on w pełni komplementarny do zapisów SOR w wymiarze terytorialnym oraz zgodny z rozstrzygnięciami funkcjonalno-przestrzennymi zawartymi w <i>Koncepcji Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030</i>. KSRR przewiduje realizację trzech głównych celów:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. <i>Zwiększenie spójności rozwoju kraju w wymiarze społecznym, gospodarczym i przestrzennym;</i> 2. <i>Wzmocnianie regionalnych przewag konkurencyjnych;</i> 3. <i>Podniesienie jakości zarządzania i wdrażania polityk publicznych.</i> <p>W zakresie komplementarności z merytorycznymi celami KSRR, <i>Strategia Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Buska-Zdroju na lata 2022–2030</i> wykazuje najsilniejszą komplementarność z celami szczegółowymi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Celu 1., tj. cel. 1.5. <i>Rozwój infrastruktury wspierającej dostarczanie usług publicznych i podnoszącej atrakcyjność inwestycyjną obszarów;</i> • Celu 2., tj. cel 2.1. <i>Rozwój kapitału ludzkiego i społecznego,</i> cel 2.2. <i>Wspieranie przedsiębiorczości na szczeblu regionalnym i lokalnym</i> oraz cel 2.3. <i>Innowacyjny rozwój regionu i doskonalenie podejścia opartego na Regionalnych Inteligentnych Specjalizacjach;</i> • Celu 3., tj. cel 3.1. <i>Wzmocnianie potencjału administracji na rzecz zarządzania rozwojem</i> oraz cel 3.3. <i>Poprawa organizacji świadczenia usług publicznych.</i>
3.	<p><i>Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 z perspektywą do 2030</i></p>	<p>Głównym celem <i>Strategii na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 z perspektywą do 2030 (SOR)</i> jest: <i>tworzenie warunków dla wzrostu dochodów mieszkańców Polski, przy jednoczesnym wzroście spójności w wymiarze społecznym, ekonomicznym, środowiskowym i terytorialnym.</i> Cel ten uwypukla zatem aspekty związane z jakością życia i dobrobytem ludności, stawiając wymiar społeczny na pierwszym miejscu. Cel ten w pewien sposób koreluje z wizją MOF Buska-Zdroju: „Współtworzony</p>

		<p>przez aktywną wspólnotę mieszkańców Miejski Obszar Funkcjonalny Buska-Zdroju przyjazny środowisku naturalnemu”.</p> <p>Poniżej przedstawiono najważniejsze założenia dokumentu, w które bezpośrednio lub pośrednio wpisują się założenia niniejszej Strategii:</p> <p><i>Cel szczegółowy I – Trwały wzrost gospodarczy oparty coraz silniej o wiedzę, dane i doskonałość organizacyjną.</i> <i>Obszar: Przemiany strukturalne sektora. Nowe formy działania i współpracy. Nowoczesne instrumenty wsparcia.</i> <i>Główne obszary koncentracji działań: Małe i średnie przedsiębiorstwa.</i></p> <p>W kontekście powyższego należy zwrócić uwagę szczególnie na spójność z celem strategicznym <i>Silna gospodarka lokalna – cele szczegółowe „Zwiększenie atrakcyjności miejsc pracy” oraz „Wzmocnienie kapitału społecznego”.</i></p> <p><i>Cel szczegółowy II – Rozwój społecznie wrażliwy i terytorialnie zrównoważony.</i> <i>Obszar: Poprawa dostępności usług świadczonych w odpowiedzi na wyzwania demograficzne. Wzrost i poprawa wykorzystania potencjału kapitału ludzkiego na rynku pracy.</i> <i>Główne obszary koncentracji działań: Spójność społeczna.</i> <i>Obszar: Zrównoważony rozwój kraju wykorzystujący indywidualne potencjały endogeniczne poszczególnych terytoriów. Wzmacnianie regionalnych przewag konkurencyjnych w oparciu o specjalizacje gospodarcze i nowe nisze rynkowe. Podniesienie skuteczności i jakości wdrażania polityk ukierunkowanych terytorialnie na wszystkich szczeblach zarządzania.</i> <i>Główne obszary koncentracji działań: Rozwój zrównoważony terytorialnie.</i></p> <p>W kontekście powyższego należy zwrócić uwagę szczególnie na spójność z celem strategicznym <i>Silna gospodarka lokalna – cel szczegółowy „Wzmocnienie kapitału społecznego”.</i></p> <p><i>Cel szczegółowy III – Skuteczne państwo i instytucje służące wzrostowi oraz włączeniu społecznemu i gospodarczemu.</i> <i>Obszar: Uproszczenie prawa zapewniające lepsze warunki dla działalności gospodarczej i realizacji potrzeb obywateli.</i> <i>Główne obszary koncentracji działań: Prawo w służbie obywatelom i gospodarce.</i> <i>Obszar: Inkluzywne i skuteczne instytucje publiczne – dostępne i otwarte dla obywateli oraz przedsiębiorców. Budowa zintegrowanego systemu planowania społeczno-gospodarczego i przestrzennego.</i> <i>Główne obszary koncentracji działań: Instytucje prorozwojowe i strategiczne zarządzanie rozwojem.</i> <i>Obszar: Cyfrowe państwo usługowe.</i> <i>Główne obszary koncentracji działań: E-państwo.</i> <i>Obszar: Wykorzystanie środków z budżetu Unii Europejskiej w sposób przekładający się na trwałe efekty rozwojowe.</i> <i>Główne obszary koncentracji działań: Efektywność wykorzystania środków UE.</i></p>
--	--	--

		<p>W kontekście powyższego należy zwrócić uwagę szczególnie na spójność z celem strategicznym <i>Wysoka jakość życia mieszkańców – cel szczegółowy „Poprawa warunków życia mieszkańców”</i>.</p> <p>Obszary wpływające na osiągnięcie celów <i>Strategii na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 z perspektywą do 2030</i>:</p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>Poprawa jakości kapitału ludzkiego. Zwiększenie udziału kapitału społecznego w rozwoju społeczno-gospodarczym kraju.</i> • <i>Wzmocnienie cyfrowego rozwoju kraju.</i> • <i>Zrównoważenie systemu energetycznego Polski.</i> • <i>Rozwój potencjału środowiska naturalnego na rzecz obywateli i przedsiębiorców.</i> <p>Analizując plan operacyjny dla MOF Buska-Zdroju (tabela 5) stwierdza się, że powyższe obszary wpływają również na osiągnięcie celów <i>Strategii Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Buska-Zdroju na lata 2022–2030 – szczególnie dotyczące poprawy jakości kapitału ludzkiego, wzmocnienia cyfrowego i rozwoju potencjału środowiska naturalnego.</i></p>
4.	<p><i>Polityka Ekologiczna Państwa 2030 – strategia rozwoju w obszarze środowiska i gospodarki wodnej</i></p>	<p>W systemie dokumentów strategicznych <i>Polityka Ekologiczna Państwa 2030 – strategia rozwoju w obszarze środowiska i gospodarki wodnej</i> (PEP2030) stanowi doprecyzowanie i operacjonalizację zapisów SOR. W związku z powyższym, cel główny PEP2030, tj. <i>Rozwój potencjału środowiska na rzecz obywateli i przedsiębiorców</i>, został przeniesiony wprost z SOR.</p> <p>Cele szczegółowe zostały doprecyzowane i określone w odpowiedzi na najważniejsze trendy w obszarze środowiska:</p> <p><i>Cel I: Środowisko i zdrowie. Poprawa jakości środowiska i bezpieczeństwa ekologicznego;</i></p> <p><i>Cel II: Środowisko i gospodarka. Zrównoważone gospodarowanie zasobami środowiska;</i></p> <p><i>Cel III: Środowisko i klimat. Łagodzenie zmian klimatu i adaptacja do nich oraz zarządzanie ryzykiem klęsk żywiołowych.</i></p> <p>Na cele te w sposób bezpośredni lub pośredni odpowiadają w szczególności następujące działania priorytetowe Strategii:</p> <p>Cel szczegółowy „Poprawa warunków życia mieszkańców”, działanie priorytetowe „Ochrona środowiska i ograniczanie niskiej emisji”.</p>
5.	<p><i>Strategia Rozwoju Kapitału Społecznego 2030</i></p>	<p>Cele i kierunki działań <i>Strategii Rozwoju Kapitału Społecznego 2030</i>, z którymi Strategia ZIT jest najmocniej powiązana:</p> <p><i>Cel szczegółowy 1. Zwiększenie zaangażowania obywateli w życie publiczne:</i></p> <p><i>1.1.1. Wzmocnienie i upowszechnienie mechanizmów dialogu i współpracy,</i></p> <p><i>1.1.2. Wspieranie rozwoju partnerstwa i innych form współpracy w obszarze realizacji zadań publicznych,</i></p> <p><i>1.1.3. Doskonalenie rozwiązań instytucjonalno-prawnych umożliwiających rozwój sektora obywatelskiego,</i></p> <p><i>1.2.4. Wspieranie rozwoju ekonomii społecznej i solidarnej,</i></p> <p><i>1.2.5. Przeciwdziałanie wykluczeniu przez edukację włączającą.</i></p> <p><i>Cel szczegółowy 2. Wzmacnianie roli kultury w budowaniu tożsamości i postaw obywatelskich:</i></p>

		<p>2.1. Tworzenie warunków oraz budowanie kompetencji dla wzmocnienia uczestnictwa w kulturze, 2.2. Ochrona dziedzictwa kulturowego oraz gromadzenie i zachowywanie dzieł kultury, 2.3. Digitalizacja, cyfrowa rekonstrukcja i udostępnianie dóbr kultury, 2.4. Umacnianie tożsamości i postaw obywatelskich przez kulturę.</p> <p>W kontekście powyższego należy zwrócić uwagę, że jednym z celów szczegółowych <i>Strategii Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Buska-Zdroju na lata 2022–2030</i> jest „Wzmocnienie kapitału społecznego”, cel ten w wielu aspektach wpisuje się w powyższe założenia. Bezpośrednio wpisuje się w nie także cel: „Poprawa warunków życia mieszkańców”. Wdrożenie <i>Strategii</i> przyczyni się do zwiększenia zaangażowania obywateli w życie publiczne, szczególnie poprzez stworzenie platformy stałej współpracy i komunikacji gminy z mieszkańcami, realizację projektów sprzyjających budowaniu sentymentu i przywiązania do gminy czy wdrażania programu grantowego wspierającego inicjatywy oddolne. Wdrażanie <i>Strategii</i> będzie sprzyjać włączeniu społecznemu, szczególnie poprzez wyrównywanie szans edukacyjnych i kreowanie możliwości do rozwoju młodych ludzi oraz zapewnienie udziału w życiu społecznym seniorom i osobom niepełnosprawnym, których nie brakuje na obszarze MOF Buska-Zdroju, a także poprzez podnoszenie kompetencji zawodowych mieszkańców. Integracja mieszkańców zostanie zwiększona m.in. poprzez tworzenie warunków do partycypacji społecznej. Planowane są także zadania z zakresu cyfryzacji, w tym rozwoju e-administracji, a co za tym idzie digitalizacji i udostępniania danych, w tym dóbr kultury.</p>
6.	<p style="text-align: center;"><i>Strategia zrównoważonego rozwoju wsi, rolnictwa i rybactwa 2030</i></p>	<p><i>Strategia zrównoważonego rozwoju wsi, rolnictwa i rybactwa 2030</i> jest jedną ze strategii rozwoju, o których mowa w <i>Ustawie z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju</i> (Dz. U. z 2021 r. poz. 1057) i zastępuje <i>Strategię zrównoważonego rozwoju wsi, rolnictwa i rybactwa na lata 2012–2020</i> przyjętą uchwałą nr 163 Rady Ministrów z dnia 25 kwietnia 2012 r. (M.P. poz. 839). W <i>Strategii</i> przedstawiono pogłębioną analizę możliwości rozwoju obszarów wiejskich, rolnictwa i rybactwa w wymiarze regionalnym, co umożliwiło określenie kluczowych kierunków ich rozwoju do 2030 r.</p> <p>Cele i kierunki interwencji, w które bezpośrednio wpisują się założenia <i>Strategii Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Buska-Zdroju na lata 2022–2030</i>:</p> <p><i>Cel szczegółowy II Poprawa jakości życia, infrastruktury i stanu środowiska:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>Kierunek interwencji II.1 Rozwój liniowej infrastruktury technicznej;</i> • <i>Kierunek interwencji II.2 Dostępność wysokiej jakości usług publicznych;</i> • <i>Kierunek interwencji II.3 Rozwój infrastruktury społecznej i rewitalizacja wsi i małych miast;</i> • <i>Kierunek interwencji II.4 Zrównoważone gospodarowanie i ochrona zasobów środowiska;</i> • <i>Kierunek interwencji II.5 Adaptacja do zmian klimatu i przeciwdziałanie tym zmianom.</i>

		<p><i>Cel szczegółowy III Rozwój przedsiębiorczości, pozarolniczych miejsc pracy i aktywnego społeczeństwa:</i></p> <ul style="list-style-type: none">• <i>Kierunek interwencji III.1 Odpowiedź na zmiany demograficzne i ich następstwa;</i>• <i>Kierunek interwencji III.2 Rozwój przedsiębiorczości i nowych miejsc pracy;</i>• <i>Kierunek interwencji III.3 Wzrost umiejętności i kompetencji mieszkańców wsi;</i>• <i>Kierunek interwencji III.5 Rozwój ekonomii i solidarności społecznej na obszarach wiejskich.</i> <p>Jednym z elementów przewidzianych do realizacji w ramach <i>Strategii Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Buska-Zdroju na lata 2022–2030</i> jest budowa lub modernizacja infrastruktury technicznej, która będzie prowadzona w sposób zintegrowany z działaniami uzupełniającymi, służącymi zwiększeniu dostępności cyfrowej terenów MOF Buska-Zdroju. Zwiększona będzie dostępność cyfrowa, która coraz silniej warunkuje możliwość upowszechnienia wielu nowych technologii i modeli biznesowych opartych na cyfryzacji i sieci internetowej, w tym Internetu rzeczy, technologii satelitarnych, e-handlu. Planuje się inwestycje z zakresu gospodarki wodno-ściekowej.</p> <p>Do najważniejszych pozarolniczych wyzwań o charakterze społeczno-gospodarczym, przed którymi stoją obszary wiejskie niebędące wiejskimi strefami podmiejskimi dużych miast, zaliczono m.in. inwestycje służące poprawie jakości usług podstawowych na obszarach wiejskich, do których zaliczono edukację, opiekę zdrowotną, opiekę nad matką z dzieckiem, osobami niepełnosprawnymi i seniorami, rozwój kapitału społecznego, jak też poprawę jakości działania instytucji publicznych i kultury – inwestycje takie zostały wskazane jako priorytetowe w <i>Strategii Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Buska-Zdroju na lata 2022–2030</i>. Planowany jest m.in. rozwój e-usług, zwiększenie dostępu do wysokiej jakości systemu ochrony zdrowia, wspieranie rozwoju i uczenia się mieszkańców przez całe życie, w tym w zakresie podnoszenia kompetencji zawodowych, wzmacnianie tożsamości, poczucia wspólnoty i więzi międzypokoleniowych.</p> <p>Wdrażanie Strategii przyczyni się też do dynamizacji przedsięwzięć na rzecz likwidacji niskiej emisji z systemów grzewczych. Planowane jest też wdrożenie i rozwój infrastruktury błękitno-zielonej. Strategia przewiduje realizację projektów z zakresu zwiększenia efektywności energetycznej budynków użyteczności publicznej, mieszkalnych, a także w przedsiębiorstwach, w tym wykorzystanie OZE.</p>
--	--	--

7.	<p><i>Plan gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Wisły¹⁰</i></p>	<p>Akt ten zachowuje moc do dnia 22 grudnia 2022 r. i może być zmieniany – pierwotnie okres obowiązywania aktu to 22 grudnia 2021 r., jednak art. 566 ust. 2 <i>Ustawy z dnia 20 lipca 2017 r. Prawo wodne</i> (tj. Dz.U. z 2021 r. poz. 2233 z późn. zm.) został zmieniony przez art. 3. pkt. 5 <i>Ustawy z dnia 17 listopada 2021 r. o zmianie ustawy o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, innych chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych oraz niektórych innych ustaw</i> (tj. Dz. U. z 2021 r. poz. 2368), na mocy którego: „przepisy wykonawcze wydane na podstawie art. 88h ust. 13 oraz art. 114 ust. 5 ustawy uchylanej w art. 573 zachowują moc do dnia 22 grudnia 2022 r. i mogą być zmieniane”.</p> <p>Plany gospodarowania wodami na obszarach dorzeczy są aktualizowane co 6 lat. Obecnie trwa proces aktualizacji dokumentu, zakończyły się konsultacje społeczne projektu II aktualizacji Planu gospodarowania wodami, natomiast nie został jeszcze przyjęty projekt aktualizacji, w związku z czym odniesiono się do wersji przyjętej rozporządzeniem w 2016 r.</p> <p>Na terenie gmin Busko-Zdrój i Stopnica nie występują większe rzeki, które powodowałyby zagrożenie powodziowe.</p> <p>Gminy Busko-Zdrój i Stopnica położone są w obrębie wód podziemnych (JCWPd)¹¹:</p> <p>I. Kod JCWPd: PLGW2000100:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Stan ilościowy: dobry • Stan chemiczny: dobry • Ogólna ocena stanu JCWPd: dobry • Ocena ryzyka niespełnienia celów środowiskowych: niezagrożona. <p>II. Kod JCWPd: PLGW2000115;</p> <ul style="list-style-type: none"> • Stan ilościowy: dobry • Stan chemiczny: dobry • Ogólna ocena stanu JCWPd: dobry • Ocena ryzyka niespełnienia celów środowiskowych: zagrożona. <p>Poniżej przedstawiono dane o stanie jednolitych części wód powierzchniowych (JCWP) obszaru dorzecza Wisły dla gmin Busko-Zdrój i Stopnica¹²:</p> <p>I. Kod JCWP: RW20006216849:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Nazwa JCWP: Ciek od Broniny, • Stan/potencjał ekologiczny: co najmniej dobry, • Stan chemiczny: dobry, • Stan ogólny: dobry, • Ocena ryzyka nieosiągnięcia celu środowiskowego: niezagrożona, • Przypisane cele środowiskowe: dobry stan ekologiczny, dobry stan chemiczny. <p>II. Kod JCWP: RW20006217649:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Nazwa JCWP: Rząska, • Stan/potencjał ekologiczny: poniżej dobrego,
----	--	--

¹⁰ Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 18 października 2016 r. w sprawie Planu gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Wisły (Dz. U. z 2016 r. poz. 1911).

¹¹ wody.isok.gov.pl

¹² jw.

	<ul style="list-style-type: none">• Stan chemiczny: dobry,• Stan ogólny: zły,• Ocena ryzyka nieosiągnięcia celu środowiskowego: zagrożona,• Przypisane cele środowiskowe: dobry stan ekologiczny, dobry stan chemiczny. <p>III. Kod JCWP: RW20006217883:</p> <ul style="list-style-type: none">• Nazwa JCWP: Wschodnia do Sanicy,• Stan/potencjał ekologiczny: poniżej dobrego,• Stan chemiczny: dobry,• Stan ogólny: zły,• Ocena ryzyka nieosiągnięcia celu środowiskowego: zagrożona,• Przypisane cele środowiskowe: dobry potencjał ekologiczny, dobry stan chemiczny. <p>IV. Kod JCWP: RW2000621788429:</p> <ul style="list-style-type: none">• Nazwa JCWP: Sanica do Brodu,• Stan/potencjał ekologiczny: poniżej dobrego,• Stan chemiczny: dobry,• Stan ogólny: zły,• Ocena ryzyka nieosiągnięcia celu środowiskowego: zagrożona,• Przypisane cele środowiskowe: dobry potencjał ekologiczny, dobry stan chemiczny. <p>V. Kod JCWP: RW200062178844:</p> <ul style="list-style-type: none">• Nazwa JCWP: Dopływ spod Kołaczkowic,• Stan/potencjał ekologiczny: poniżej dobrego,• Stan chemiczny: dobry,• Stan ogólny: zły,• Ocena ryzyka nieosiągnięcia celu środowiskowego: zagrożona,• Przypisane cele środowiskowe: dobry potencjał ekologiczny, dobry stan chemiczny. <p>VI. Kod JCWP: RW2000621788469:</p> <ul style="list-style-type: none">• Nazwa JCWP: Stopniczanka,• Stan/potencjał ekologiczny: poniżej dobrego,• Stan chemiczny: dobry,• Stan ogólny: zły,• Ocena ryzyka nieosiągnięcia celu środowiskowego: zagrożona,• Przypisane cele środowiskowe: dobry potencjał ekologiczny, dobry stan chemiczny. <p>VII. Kod JCWP: RW200092178849:</p> <ul style="list-style-type: none">• Nazwa JCWP: Sanica od Brodu do ujścia,• Stan/potencjał ekologiczny: poniżej dobrego,• Stan chemiczny: dobry,• Stan ogólny: zły,• Ocena ryzyka nieosiągnięcia celu środowiskowego: zagrożona,• Przypisane cele środowiskowe: dobry potencjał ekologiczny, dobry stan chemiczny. <p>Poniżej przedstawiono dane o stanie jednolitych części wód powierzchniowych (JCWP) obszaru dorzecza Wisły dla Gminy Busko-Zdrój¹³:</p> <p>I. Kod JCWP: RW2000621686:</p>
--	---

¹³ jw.

		<ul style="list-style-type: none"> • Nazwa JCWP: Dopływ z Olganowa, • Stan/potencjał ekologiczny: co najmniej dobry, • Stan chemiczny: dobry, • Stan ogólny: dobry, • Ocena ryzyka nieosiągnięcia celu środowiskowego: niezagrożona, • Przypisane cele środowiskowe: dobry stan ekologiczny, dobry stan chemiczny. <p>II. Kod JCWP: RW2000621762:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Nazwa JCWP: Ciek od Gadawy, • Stan/potencjał ekologiczny: poniżej dobrego, • Stan chemiczny: dobry, • Stan ogólny: zły, • Ocena ryzyka nieosiągnięcia celu środowiskowego: niezagrożona, • Przypisane cele środowiskowe: dobry stan ekologiczny, dobry stan chemiczny. <p>III. Kod JCWP: RW20007216549:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Nazwa JCWP: Struga Podłęska, • Stan/potencjał ekologiczny: poniżej dobrego, • Stan chemiczny: dobry, • Stan ogólny: zły, • Ocena ryzyka nieosiągnięcia celu środowiskowego: zagrożona, • Przypisane cele środowiskowe: dobry potencjał ekologiczny, dobry stan chemiczny. <p>IV. Kod JCWP: RW20007216712:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Nazwa JCWP: Dopływ spod Marzęcina, • Stan/potencjał ekologiczny: poniżej dobrego, • Stan chemiczny: dobry, • Stan ogólny: zły, • Ocena ryzyka nieosiągnięcia celu środowiskowego: zagrożona, • Przypisane cele środowiskowe: dobry stan ekologiczny, dobry stan chemiczny. <p>V. Kod JCWP: RW2000721672:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Nazwa JCWP: Ciek od Skorocic, • Stan/potencjał ekologiczny: poniżej dobrego, • Stan chemiczny: dobry, • Stan ogólny: zły, • Ocena ryzyka nieosiągnięcia celu środowiskowego: niezagrożona, • Przypisane cele środowiskowe: dobry stan ekologiczny, dobry stan chemiczny. <p>VI. Kod JCWP: RW2000721685:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Nazwa JCWP: Maskalis do Dopływu z Olganowa (bez Cieku od Broniny), • Stan/potencjał ekologiczny: zły, • Stan chemiczny: dobry, • Stan ogólny: zły, • Ocena ryzyka nieosiągnięcia celu środowiskowego: zagrożona,
--	--	---

	<ul style="list-style-type: none">• Przypisane cele środowiskowe: dobry stan ekologiczny, dobry stan chemiczny. <p>Poniżej przedstawiono dane o stanie jednolitych części wód powierzchniowych (JCWP) obszaru dorzecza Wisły dla Gminy Stopnica¹⁴:</p> <p>I. Kod JCWP: RW20006217652:</p> <ul style="list-style-type: none">• Nazwa JCWP: Dopływ spod Zborowa ze zbiornikiem wodnym,• Stan/potencjał ekologiczny: poniżej dobrego,• Stan chemiczny: dobry,• Stan ogólny: zły,• Ocena ryzyka nieosiągnięcia celu środowiskowego: niezagrożona,• Przypisane cele środowiskowe: dobry stan ekologiczny, dobry stan chemiczny. <p>II. Kod JCWP: RW20006217656:</p> <ul style="list-style-type: none">• Nazwa JCWP: Dopływ z Chrzanowa,• Stan/potencjał ekologiczny: poniżej dobrego,• Stan chemiczny: dobry,• Stan ogólny: zły,• Ocena ryzyka nieosiągnięcia celu środowiskowego: zagrożona,• Przypisane cele środowiskowe: dobry stan ekologiczny, dobry stan chemiczny. <p>III. Kod JCWP: RW200062178869:</p> <ul style="list-style-type: none">• Nazwa JCWP: Pobocznicza,• Stan/potencjał ekologiczny: co najmniej dobry,• Stan chemiczny: dobry,• Stan ogólny: dobry,• Ocena ryzyka nieosiągnięcia celu środowiskowego: niezagrożona,• Przypisane cele środowiskowe: dobry potencjał ekologiczny, dobry stan chemiczny. <p>IV. Kod JCWP: RW20009217889:</p> <ul style="list-style-type: none">• Nazwa JCWP: Wschodnia od Sanicy do ujścia,• Stan/potencjał ekologiczny: dobry i powyżej dobrego,• Stan chemiczny: dobry,• Stan ogólny: dobry,• Ocena ryzyka nieosiągnięcia celu środowiskowego: niezagrożona,• Przypisane cele środowiskowe: dobry potencjał ekologiczny, dobry stan chemiczny. <p>Zadania określone w Strategii, które najmocniej korelują z zapisami <i>Planu gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Wisły</i>, to: „Modernizacja i rozwój infrastruktury wodno-ściekowej”, „Powstanie elementów błękitno-zielonej infrastruktury” oraz „Wspieranie rozwoju małej retencji i bioretencji”.</p>
--	---

¹⁴ jw.

8.	<p><i>Aktualizacja Programu wodno-środowiskowego kraju (aPWŚK)</i></p>	<p><i>Aktualizacja Programu wodno-środowiskowego kraju (aPWŚK)</i> jest jednym z dokumentów planistycznych opracowanych w celu programowania i koordynowania działań zmierzających do realizacji celów środowiskowych, tj.:</p> <ul style="list-style-type: none"> • nie pogarszanie stanu części wód; • osiągnięcie dobrego stanu wód: dobry stan ekologiczny i chemiczny dla naturalnych części wód powierzchniowych, dobry potencjał ekologiczny i dobry stan chemiczny dla sztucznych i silnie zmienionych części wód oraz dobry stan chemiczny i ilościowy dla wód podziemnych; • spełnienie wymagań specjalnych, zawartych w innych unijnych aktach prawnych i polskim prawodawstwie, w odniesieniu do obszarów chronionych (w tym m.in. narażonych na zanieczyszczenia związkami azotu pochodzącymi ze źródeł rolniczych, przeznaczonych do celów rekreacyjnych, do poboru wody dla zaopatrzenia ludności w wodę przeznaczoną do spożycia, do ochrony siedlisk lub gatunków, dla których utrzymanie stanu wód jest ważnym czynnikiem w ich ochronie); • zaprzestanie lub stopniowe wyeliminowanie zrzutu substancji priorytetowych do środowiska lub ograniczone zrzuty tych substancji. <p>Działania zaplanowane w Programie Wodno-Środowiskowym Kraju (PWŚK) w celu poprawy stanu Jednolitych Części Wód Podziemnych¹⁵:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Nazwa/numer JCWPd: 100 – do działań podstawowych należy: ograniczenie poboru wód podziemnych w obszarach o możliwej ascenzji i ingresji wód o podwyższonym zasoleniu do poziomu umożliwiającego utrzymanie składu chemicznego określonego dla wód pitnych, opracowanie dokumentacji na potrzeby ustanowienia obszaru ochronnego zbiornika wód śródlądowych (GZWP), opracowanie projektu rozporządzenia na potrzeby ustanowienia obszaru ochronnego zbiornika wód śródlądowych (GZWP), coroczne raportowanie pomiarów ilości eksploatowanych wód podziemnych przez właściciela /użytkownika ujęcia oraz coroczne raportowanie pomiarów ilości eksploatowanych wód podziemnych przez właściciela/ użytkownika ujęcia. • Nazwa/numer JCWPd: 115 – do działań podstawowych należy: coroczne raportowanie pomiarów ilości eksploatowanych wód podziemnych przez właściciela/użytkownika ujęcia, opracowanie dokumentacji na potrzeby ustanowienia obszaru ochronnego zbiornika wód śródlądowych (GZWP), opracowanie projektu rozporządzenia na potrzeby ustanowienia obszaru ochronnego zbiornika wód śródlądowych (GZWP), przegląd pozwoleń wodnoprawnych związanych z poborem wód podziemnych, coroczne raportowanie pomiarów ilości eksploatowanych wód podziemnych przez właściciela /użytkownika ujęcia. Natomiast do zadań uzupełniających należą: prowadzenie monitoringu lokalnego wokół ujęć wód podziemnych o poborze przekraczającym 1000 m³/d,
----	--	---

¹⁵ wody.isok.gov.pl

		<p>identyfikacja występowania przyczyn pojedynczych stwierdzonych zanieczyszczeń środowiska przyrodniczego.</p> <p>Działania zaplanowane w Programie wodno-środowiskowym kraju (PWŚK) w celu poprawy stanu jednolitych części wód powierzchniowych:</p> <ol style="list-style-type: none">I. W zlewni JCWP Ciek od Broniny zaplanowano działania podstawowe tj.: objęcie nadzorem sanitarnym wody w kąpielisku i wykonanie oceny jakości wody, budowa nowych zbiorników bezodpływowych oraz remont istniejących, regularny wywóz nieczystości płynnych oraz budowa indywidualnych systemów oczyszczania ścieków.II. W zlewni JCWP Rząska zaplanowano działania podstawowe tj.: kontrola postępowania w zakresie gromadzenia ścieków przez użytkowników prywatnych i przedsiębiorców oraz oczyszczania ścieków przez użytkowników prywatnych z częstotliwością co najmniej raz na 3 lata, budowa nowych zbiorników bezodpływowych oraz remont istniejących, regularny wywóz nieczystości płynnych, budowa indywidualnych systemów oczyszczania ścieków. Natomiast do zadań uzupełniających należy monitoring badawczy wód.III. W zlewni JCWP Wschodnia do Sanicy zaplanowano działania podstawowe tj.: kontrola postępowania w zakresie gromadzenia ścieków przez użytkowników prywatnych i przedsiębiorców oraz oczyszczania ścieków przez użytkowników prywatnych z częstotliwością co najmniej raz na 3 lata, budowa nowych zbiorników bezodpływowych oraz remont istniejących, regularny wywóz nieczystości płynnych, budowa indywidualnych systemów oczyszczania ścieków. Natomiast do zadań uzupełniających należy monitoring badawczy wód.IV. W zlewni JCWP Sanica do Brodu zaplanowano działania podstawowe tj.: regularny wywóz nieczystości płynnych, kontrola postępowania w zakresie gromadzenia ścieków przez użytkowników prywatnych i przedsiębiorców oraz oczyszczania ścieków przez użytkowników prywatnych z częstotliwością co najmniej raz na 3 lata. Natomiast do zadań uzupełniających należy monitoring badawczy wód.V. W zlewni JCWP Dopływ spod Kołaczkowic zaplanowano działania podstawowe tj.: kontrola postępowania w zakresie gromadzenia ścieków przez użytkowników prywatnych i przedsiębiorców oraz oczyszczania ścieków przez użytkowników prywatnych z częstotliwością co najmniej raz na 3 lata, budowa nowych zbiorników bezodpływowych oraz remont istniejących, regularny wywóz nieczystości płynnych oraz budowa indywidualnych systemów oczyszczania ścieków. Natomiast do zadań uzupełniających należy monitoring badawczy wód.VI. W zlewni JCWP Stopniczanka zaplanowano działania podstawowe tj.: kontrola postępowania w zakresie gromadzenia ścieków przez użytkowników prywatnych i przedsiębiorców oraz oczyszczania ścieków przez użytkowników prywatnych z częstotliwością co najmniej raz na 3 lata, budowa nowych zbiorników bezodpływowych oraz remont istniejących,
--	--	---

		<p>regularny wywóz nieczystości płynnych oraz budowa indywidualnych systemów oczyszczania ścieków. Natomiast do zadań uzupełniających należy monitoring badawczy wód.</p> <p>VII. W zlewni JCWP Sanica od Brodu do ujścia zaplanowano działania podstawowe tj.: budowa indywidualnych systemów oczyszczania ścieków, kontrola postępowania w zakresie gromadzenia ścieków przez użytkowników prywatnych i przedsiębiorców oraz oczyszczania ścieków przez użytkowników prywatnych z częstotliwością co najmniej raz na 3 lata, budowa nowych zbiorników bezodpływowych oraz remont istniejących, regularny wywóz nieczystości płynnych. Natomiast do zadań uzupełniających należy monitoring badawczy wód.</p> <p>VIII. W zlewni JCWP Dopływ z Olganowa zaplanowano działanie podstawowe tj.: regularny wywóz nieczystości płynnych.</p> <p>IX. W zlewni JCWP Ciek od Gadawy zaplanowano działania podstawowe tj.: budowa indywidualnych systemów oczyszczania ścieków, budowa nowych zbiorników bezodpływowych oraz remont istniejących, regularny wywóz nieczystości płynnych.</p> <p>X. W zlewni JCWP Struga Podłęska zaplanowano działania podstawowe tj.: regularny wywóz nieczystości płynnych, kontrola postępowania w zakresie gromadzenia ścieków przez użytkowników prywatnych i przedsiębiorców oraz oczyszczania ścieków przez użytkowników prywatnych z częstotliwością co najmniej raz na 3 lata. Natomiast do zadań uzupełniających należy monitoring badawczy wód.</p> <p>XI. W zlewni JCWP Dopływ spod Marzęcina zaplanowano działania podstawowe tj.: kontrola postępowania w zakresie gromadzenia ścieków przez użytkowników prywatnych i przedsiębiorców oraz oczyszczania ścieków przez użytkowników prywatnych z częstotliwością co najmniej raz na 3 lata oraz regularny wywóz nieczystości płynnych. Natomiast do zadań uzupełniających należy monitoring badawczy wód.</p> <p>XII. W zlewni JCWP Ciek od Skorocic zaplanowano działanie podstawowe tj.: regularny wywóz nieczystości płynnych.</p> <p>XIII. W zlewni JCWP Maskalis do Dopływu z Olganowa (bez Ciek od Broniny) zaplanowano działania podstawowe tj.: modernizacja oczyszczalni ścieków Siesławice, regularny wywóz nieczystości płynnych, kontrola postępowania w zakresie gromadzenia ścieków przez użytkowników prywatnych i przedsiębiorców oraz oczyszczania ścieków przez użytkowników prywatnych z częstotliwością co najmniej raz na 3 lata, kontrola postępowania z zakresie oczyszczania ścieków przez przedsiębiorstwa z częstotliwością co najmniej raz na 3 lata, oraz modernizacja sieci kanalizacyjnej w aglomeracji Busko-Zdrój.</p> <p>XIV. W zlewni JCWP Dopływ spod Zborowa ze zbiornikiem wodnym zaplanowano działania podstawowe tj.: budowa nowych zbiorników bezodpływowych oraz remont istniejących, regularny wywóz nieczystości płynnych oraz budowa indywidualnych systemów oczyszczania ścieków.</p>
--	--	--

		<p>XV. W zlewni JCWP Dopływ z Chrzanowa zaplanowano działania podstawowe tj.: kontrola postępowania w zakresie gromadzenia ścieków przez użytkowników prywatnych i przedsiębiorców oraz oczyszczania ścieków przez użytkowników prywatnych z częstotliwością co najmniej raz na 3 lata, budowa nowych zbiorników bezodpływowych oraz remont istniejących, regularny wywóz nieczystości płynnych oraz budowa indywidualnych systemów oczyszczania ścieków. Natomiast do zadań uzupełniających należy monitoring badawczy wód.</p> <p>XVI. W zlewni JCWP Pobocznica zaplanowano działania podstawowe tj.: budowa nowych zbiorników bezodpływowych oraz remont istniejących, regularny wywóz nieczystości płynnych oraz budowa indywidualnych systemów oczyszczania ścieków.</p> <p>XVII. W zlewni JCWP Wschodnia od Sanicy do ujścia zaplanowano działania podstawowe tj.: budowa nowych zbiorników bezodpływowych oraz remont istniejących, regularny wywóz nieczystości płynnych oraz budowa indywidualnych systemów oczyszczania ścieków.</p> <p>Większość działań wskazanych do realizacji w <i>Aktualizacji Programu wodnośrodowiskowego kraju (aPWŚK)</i> dotyczy przede wszystkim regularnego wywozu nieczystości płynnych przez ich właścicieli oraz modernizacji oczyszczalni ścieków.</p> <p>W Strategii określono działanie priorytetowe „Ochrona środowiska i ograniczenie niskiej emisji”, wpisujące się pośrednio w powyższe cele środowiskowe.</p>
9.	<p><i>Plan zarządzania ryzykiem powodziowym dla obszaru dorzecza Wisły¹⁶ (PZRP)</i></p>	<p>Art. 566 ust. 2 <i>Ustawy z dnia 20 lipca 2017 r. Prawo wodne</i> (tj. Dz.U. z 2021 r. poz. 2233 ze zm.) został zmieniony przez art. 3. pkt. 5 <i>Ustawy z dnia 17 listopada 2021 r. o zmianie ustawy o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, innych chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych oraz niektórych innych ustaw</i> (tj. Dz. U. z 2021 r. poz. 2368), na mocy którego: „przepisy wykonawcze wydane na podstawie art. 88h ust. 13 oraz art. 114 ust. 5 ustawy uchylanej w art. 573 zachowują moc do dnia 22 grudnia 2022 r. i mogą być zmieniane”. Plany zarządzania ryzykiem powodziowym aktualizowane są co 6 lat. Obecnie trwa proces aktualizacji dokumentu – projekt aktualizacji nie został jeszcze przyjęty, w związku z czym odniesiono się do wersji z 2016 r.</p> <p>W <i>Planie zarządzania ryzykiem powodziowym dla obszaru dorzecza Wisły</i> nie wskazano na liście projektów strategicznych o najwyższym priorytecie, wpływających na ograniczenie ryzyka powodziowego na obszarze dorzecza Wisły, żadnej inwestycji, która zlokalizowana by była na terenie MOF Buska-Zdroju.</p> <p>Zadania określone w Strategii, które najmocniej korelują z zapisami <i>Planu zarządzania ryzykiem powodziowym dla obszaru dorzecza Wisły</i>, to: „Modernizacja i rozwój infrastruktury wodno-ściekowej”, „Powstanie elementów błękitno-zielonej infrastruktury” oraz „Wspieranie rozwoju małej retencji i bioretencji”.</p>

¹⁶ Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 18 października 2016 r. w sprawie przyjęcia *Planu zarządzania ryzykiem powodziowym dla obszaru dorzecza Wisły* (Dz. U. z 2016 r. poz. 1841).

10.	Plan przeciwdziałania skutkom suszy ¹⁷ (PPSS)	<p>Zgodnie z zapisami Planu: <i>Działania mające na celu wzmocnienie oraz przywrócenie zdolności retencyjnych danego obszaru, takie jak:</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1) <i>ochrona oraz odbudowa ekosystemów;</i> 2) <i>ochrona oraz odbudowa bioróżnorodności m.in. poprzez renaturyzację i renaturalizację ekosystemów wodnych i od wód zależnych oraz terenów podmokłych, zalesienia, biologizację gleby;</i> 3) <i>wdrażanie zasady zrównoważonego planowania i projektowania obszarów miejskich (tzw. smart city, wprowadzanie elementów błękitno-zielonej infrastruktury);</i> 4) <i>zmiany na rzecz ograniczania wodochłonności gospodarki – skutecznie przeciwdziałają skutkom suszy, ale także mają swój pozytywny wpływ na tworzenie gospodarki neutralnej dla klimatu. Zatem działania adaptacyjne stosowane w przeciwdziałaniu skutkom suszy nie tylko minimalizują skutki wystąpienia suszy, ale również przyczyniają się do obniżania zagrożenia występowania tego zjawiska.</i> <p>W Planie zamieszczono mapy klas zagrożenia: suszą rolniczą na terenach rolnych lub leśnych, suszą hydrologiczną, suszą hydrogeologiczną w JCWPd oraz łączną. Należy uznać, że na terenach gmin MOF Buska-Zdroju występuje słabe i umiarkowane zagrożenie wystąpienia suszy rolniczej, silne zagrożenie suszą hydrologiczną, natomiast słabe suszą hydrogeologiczną. Łączne zagrożenie suszą na terenie MOF Buska-Zdroju jest silne.</p> <p>Rekomendowane działania służące przeciwdziałaniu skutkom suszy na terenie MOF Buska-Zdroju:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Realizacja przedsięwzięć zmierzających do zwiększania lub odtwarzania naturalnej retencji; • Wykorzystanie wód z systemów drenarskich do nawożenia i nawadniania upraw polowych; • Uwzględnienie tematyki suszy hydrologicznej i hydrogeologicznej w ramach planów zarządzania kryzysowego wszystkich szczebli; • Opracowanie i wdrożenie działań/lekcji dot. tematyki suszy do szkół podstawowych oraz ponadpodstawowych, w szczególności w zakresie definicji suszy, przyczyn jej występowania, skutków oraz sposobów identyfikowania i przeciwdziałania jej skutkom; • Propagowanie ponownego wykorzystania wód; • Opracowanie zasad finansowania działań przeciwdziałających skutkom suszy. <p>Zadania określone w Strategii, które najmocniej korelują z zapisami <i>Planu przeciwdziałania skutkom suszy</i>, to: „Powstanie elementów błękitno-zielonej infrastruktury” „Wspieranie rozwoju małej retencji i bioretencji” oraz „Edukacja proekologiczna mieszkańców”.</p>
-----	--	---

¹⁷ Rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 15 lipca 2021 r. w sprawie przyjęcia Planu przeciwdziałania skutkom suszy (Dz. U. z 2021 r. poz. 1615).

11.	Umowa Partnerstwa dla realizacji spójności 2021–2030 w Polsce ¹⁸	<p>Umowa Partnerstwa określa strategiczne kierunki programowania i ustalenia dotyczące skutecznego i efektywnego korzystania z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego (EFRR), Europejskiego Funduszu Społecznego Plus (EFS+), Funduszu Spójności (FS), Funduszu na rzecz Sprawiedliwej Transformacji (FST) i Europejskiego Funduszu Morskiego, Rybackiego i Akwakultury (EFMRA) na okres od dnia 1 stycznia 2021 r. do dnia 31 grudnia 2027 r. Dokument ten zawiera 6 celów, są to:</p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>Bardziej konkurencyjna i inteligentna Europa dzięki promowaniu innowacyjnej i inteligentnej transformacji gospodarczej;</i> • <i>Bardziej przyjazna dla środowiska niskoemisyjna Europa;</i> • <i>Lepiej połączona Europa;</i> • <i>Europa o silniejszym wymiarze społecznym;</i> • <i>Europa bliżej obywateli;</i> • <i>Umożliwienie regionom i obywatelom łagodzenia społecznych, gospodarczych i środowiskowych skutków transformacji w kierunku gospodarki neutralnej dla klimatu.</i> <p>Założenia Strategii ZIT MOF Buska-Zdroju wpisują się bezpośrednio lub pośrednio w każdy z powyższych wskazanych celów. Szczególna spójność zauważalna jest dla działań priorytetowych w Strategii, takich jak: „Ochrona środowiska i ograniczenie niskiej emisji”, „Infrastruktura komunalna zaspokajająca potrzeby mieszkańców”, „Zagospodarowanie czasu wolnego”, „Cyfryzacja”, „Zachowanie i wykorzystanie dziedzictwa kulturowego i naturalnego”, „Wzmacnianie integracji mieszkańców” oraz „Wspieranie przedsiębiorczości”. W dokumencie tym opisano Zintegrowane Inwestycje Terytorialne, które będą wykorzystywane do wspierania miejskich obszarów funkcjonalnych MOF. W ramach instrumentu ZIT mogą być realizowane wyłącznie projekty zintegrowane, rozwiązujące wspólne problemy, w tym projekty realizowane wspólnie na etapie przygotowania, wykonania lub eksploatacji.</p>
POZIOM REGIONALNY		
12.	Strategia Rozwoju Województwa Świętokrzyskiego 2030+	<p>W <i>Strategii Rozwoju Województwa Świętokrzyskiego 2030+</i> wskazano 4 cele szczegółowe, w których zawarto cele operacyjne i kierunki działań. Te, w które bezpośrednio wpisują się założenia <i>Strategii Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Buska-Zdroju na lata 2022–2030</i>, to:</p> <p><i>Cel strategiczny 1. Inteligentna gospodarka i aktywni ludzie:</i></p> <p><i>Cel operacyjny 1.1 Zwiększenie konkurencyjności i innowacyjności świętokrzyskiej gospodarki,</i></p> <p><i>Cel operacyjny 1.2. Kompetentne kadry dla gospodarki regionu,</i></p> <p><i>Cel operacyjny 1.3. Wsparcie procesu transformacji kluczowych branż gospodarki regionu.</i></p> <p><i>Cel strategiczny 2. Przyjazny dla środowiska i czysty region:</i></p> <p><i>Cel operacyjny 2.1. Poprawa jakości i ochrona środowiska przyrodniczego,</i></p>

¹⁸ Projekt dokumentu *Umowa Partnerstwa dla realizacji spójności 2021–2030 w Polsce*, przyjęty przez Radę Ministrów, przekazany do Komisji Europejskiej.

		<p><i>Cel operacyjny 2.2. Adaptacja do zmian klimatu i zwalczania skutków zagrożeń naturalnych,</i> <i>Cel operacyjny 2.3. Energetyka odnawialna i efektywność energetyczna.</i></p> <p><i>Cel strategiczny 3. Wspólnota i bezpieczna przestrzeń, które łączą ludzi:</i> <i>Cel operacyjny 3.1. Silny kapitał społeczny w regionie,</i> <i>Cel operacyjny 3.2. Powszechnie dostępne wysokiej jakości usługi społeczne i zdrowotne w środowisku lokalnym,</i> <i>Cel operacyjny 3.3. Wzmocnienie spójności przestrzennej i społecznej regionu.</i></p> <p><i>Cel strategiczny 4. Horyzontalny – sprawne zarządzanie regionem:</i> <i>Cel operacyjny 4.1. Rozwój systemu zarządzania strategicznego rozwojem,</i> <i>Cel operacyjny 4.2. Budowa rozpoznawalnej marki regionu świętokrzyskiego,</i> <i>Cel operacyjny 4.3. Wzmacnianie partnerstwa i współpracy na rzecz rozwoju województwa.</i></p> <p>Wszystkie założenia w <i>Strategii Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Buska-Zdroju na lata 2022–2030</i>, w tym działania priorytetowe i zadania, wpisują się bezpośrednio lub pośrednio w powyższe cele i kierunki działań.</p> <p>Należy również zwrócić uwagę, że w <i>Strategii Rozwoju Województwa Świętokrzyskiego 2030+</i> Miasto i Gmina Busko-Zdrój, oraz Miasto i Gmina Stopnica zostały wskazane jako miasta średnie tracące funkcje społeczno-gospodarcze.</p> <p>W <i>Strategii</i> tej wskazano, że: <i>Miasta te cechują się niekorzystnymi wskaźnikami demograficznymi – zachodzi tam najszybsza w skali regionu depopulacja, a procesy starzenia się społeczności są najbardziej zaawansowane. Pomimo problemów gospodarczych, których wyrazem jest stosunkowo wysoki poziom bezrobocia, miasta te należą obok Kielc do najważniejszych ośrodków przedsiębiorczości w regionie.</i></p> <p>Jednymi z zadań priorytetowych, które będą wdrażane przez gminy MOF Buska-Zdroju, to m.in.: powstanie Centrum Przesiadkowego w Busku-Zdroju, rozwój turystyki w oparciu o zasoby kulturowe i przyrodnicze, tworzenie sprzyjających warunków do inwestowania, rozwój usług publicznych, edukacji, budowanie i rozwój partnerstw lokalnych.</p>
13.	<p><i>Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Świętokrzyskiego¹⁹</i></p>	<p>W <i>Planie Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Świętokrzyskiego</i> przedstawiono cel główny, który brzmi: <i>Wzmocnienie spójności terytorialnej regionu oraz konkurencyjności jego struktur funkcjonalnych drogą poprawy dostępności komunikacyjnej, zwiększenia wpływu miast na sąsiadujące obszary wiejskie, a także ułatwienia dostępu społeczeństwa do rynków pracy i wyżej zorganizowanych usług.</i> W dokumencie tym wyznaczono także kierunki rozwoju poszczególnych gmin wchodzących w skład MOF Buska-Zdroju – Gmina Busko-Zdrój zajmuje obszary turystyczno-uzdrowiskowe o największym potencjale rozwoju wydobywania i przetwórstwa surowców mineralnych. Natomiast Gmina Stopnica to obszar o największym potencjale rolniczym wraz</p>

¹⁹ Załącznik Nr 1 do Uchwały Nr XLVII/833/14 Sejmiku Województwa Świętokrzyskiego z dnia 22 września 2014 r.

		<p>z występowaniem kulminacji działań w zakresie poprawy dostępności do usług.</p> <p><i>Strategia Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Buska-Zdroju na lata 2022–2030</i> określa działania priorytetowe i zadania wpisujące się w cele warunkujące, które stanowią rozwinięcie celu strategicznego PZPWŚ. Działania priorytetowe MOF Buska-Zdroju:</p> <ul style="list-style-type: none">• „Atrakcyjna oferta inwestycyjna”, „Wzmocnienie integracji mieszkańców” oraz „Wspieranie przedsiębiorczości” wpisują się w cel 1 PZPWŚ – <i>Wzrost konkurencyjności i innowacyjności przestrzeni gospodarczej województwa w tym szczególnie miast z myślą o wykorzystaniu lokalnych potencjałów rozwoju i dostosowaniu tej przestrzeni do rozwoju gospodarki opartej na wiedzy;</i>• „Wzmacnianie integracji mieszkańców” oraz „Wspieranie przedsiębiorczości” wpisują się w cel 3 PZPWŚ – <i>Tworzenie warunków sprzyjających rozwojowi zasobów ludzkich oraz integracji rynków pracy;</i>• „Zachowanie i wykorzystanie dziedzictwa kulturowego i naturalnego” wpisuje się w cel 4 PZPWŚ – <i>Ochrona i racjonalne zagospodarowanie zasobów przyrodniczych i dóbr kultury, zgodnie z zasadą zrównoważonego rozwoju;</i>• „Cyfryzacja” wpisuje się w cel 5 PZPWŚ – <i>Kształtowanie systemów infrastruktury technicznej i społecznej w aspekcie poprawy dostępności i spójności przestrzennej oraz osiągnięcia wysokiego standardu świadczenia usług.</i> <p>Strategicznymi atutami województwa w kształtowaniu wizerunku regionu konkurencyjnego i otwartego dla inwestorów, który chce uczestniczyć w procesach rozwojowych kraju i Europy jest m.in.: urozmaicony i atrakcyjny turystycznie krajobraz oraz unikalne wody lecznicze umożliwiające rozwój funkcji uzdrowiskowej w rejonie Buska-Zdroju.</p> <p>W <i>Planie Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Świętokrzyskiego</i> uwzględniono aspekty turystyczne i uzdrowiskowe, które dotyczą pośrednio lub bezpośrednio MOF Buska-Zdroju. Zaznaczono, że na Ponidziu główną rolę spełniać będzie Miasto Busko-Zdrój, które winno stać się w perspektywie krajowym ośrodkiem wyspecjalizowanego lecznictwa sanatoryjno-uzdrowiskowego.</p> <p>W <i>Planie Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Świętokrzyskiego</i> zawarto kierunki przekształceń struktury funkcjonalno-przestrzennej województwa, gdzie wskazano obszary o największym potencjale rolniczym. Głównym zadaniem polityki przestrzennej na tych obszarach, także na terenie MOF Buska-Zdroju będzie tworzenie warunków terenowych do wzrostu efektywności gospodarowania w rolnictwie z jednoczesną ekologizacją produkcji rolniczej oraz ograniczeniem negatywnych zjawisk w środowisku rolniczym. W Planie tym zawarto również kierunki kształtowania środowiska przyrodniczego i kulturowego, gdzie jednym z nich jest ochrona walorów uzdrowiskowych występujących na terenie województwa. Do celów polityki ochronnej zaliczono: <i>zachowanie i racjonalne wykorzystanie walorów przyrodniczych (w tym zwłaszcza cennych zasobów wód mineralnych) i klimatycznych dla celów uzdrowiskowych.</i></p>
--	--	---

		<p>Obszary o największym potencjale przyrodniczo-krajobrazowym w województwie to m.in.: obszar turystyczno-uzdrowiskowy, w którego skład wchodzi Gmina Busko-Zdrój.</p> <p>W <i>Planie Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Świętokrzyskiego</i> uwzględniono: w przyszłości należałoby wyznaczyć i oznakować kolejne trasy i ścieżki rowerowe. Obszar uzdrowiskowy Busko-Zdrój w powiązaniu z obszarem nadnidziańskim posiada duży potencjał uzdrowiskowo-turystyczny, niemniej wymaga większego wypromowania i doinwestowania.</p> <p>W <i>Strategii Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Buska-Zdroju na lata 2022–2030</i> uwzględniono budowę ścieżki rowerowej, która będzie poprowadzona z Buska-Zdroju do Stopnicy tworząc spójną ścieżkę rowerową ze SPA VELO, a także wykorzystanie potencjału turystycznego do rozwoju przedsiębiorczości.</p>
14.	<p><i>Regionalna Strategia Innowacyjności Województwa Świętokrzyskiego 2030+</i></p>	<p>Turystyka zdrowotna została wpisana w <i>Regionalną Strategię Innowacyjności Województwa Świętokrzyskiego 2030+</i> jako Świętokrzyskie Inteligentne Specjalizacje. Ważnym aspektem jest fakt, iż teren Buska-Zdroju wpisuje się w popularyzację oferty lecznictwa uzdrowiskowego.</p> <p>Z uwagi na postępujący proces starzenia się społeczeństwa i przewidywane coraz większe potrzeby w tym zakresie, szczególnego znaczenia nabiera segment, poświęcony potrzebom zdrowotnym osób starszych. Istotą kwestią jest również wdrażanie usług i programów prozdrowotnych mających na celu asymilację osób niepełnosprawnych z różnymi dysfunkcjami psychofizycznymi, uzależnieniami i izolowanych społecznie. W zakresie tej inteligentnej specjalizacji znajduje się także działalność badawczo-rozwojowa, ukierunkowana na opracowanie innowacyjnych form leczenia i rehabilitacji, posiadających duży potencjał dla rynkowego wykorzystania rezultatów tych badań.</p> <p>Cel strategiczny niniejszej Strategii: <i>Silna gospodarka lokalna</i> z uwzględnieniem celu szczegółowego <i>Zwiększenie atrakcyjności miejsc pracy</i> wpisuje się pośrednio w wyżej wymienioną inteligentną specjalizację jaką jest turystyka zdrowotna.</p>

Źródło: Opracowanie własne

4. Wymiar przestrzenny polityki rozwoju – podejście zintegrowane w strategii rozwoju

Jak wspomniano we Wstępie niniejszego opracowania, w dniu 13 listopada 2020 r. wszedł w życie nowy pakiet przepisów dotyczących polityki rozwoju – *Ustawa z dnia 15 lipca 2020 r. o zmianie ustawy o zasadach prowadzenia polityki rozwoju oraz niektórych innych ustaw* (Dz. U. z 2020 r. poz. 1378), której celem jest realizacja postanowień *Strategii na Rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030)* w zakresie konsolidacji systemu zarządzania rozwojem Polski i etapowego wprowadzania systemu zintegrowanych strategii. Poza integracją strategii rozwoju na różnych poziomach administracji, celem nowelizacji przepisów była także integracja w dokumentach strategicznych wymiaru społecznego i gospodarczego z przestrzennym.

Ustawodawca jasno określił elementy strategii rozwoju gminy i strategii rozwoju ponadlokalnego. Są wśród nich takie, które nie występowały w dotychczasowych strategiach:

1. Model struktury funkcjonalno-przestrzennej,
2. Ustalenia i rekomendacje w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej w gminie,
3. Obszary strategicznej interwencji określone w strategii rozwoju województwa wraz z zakresem planowanych działań,
4. Obszary strategicznej interwencji kluczowe dla gminy/obszaru, jeżeli takie zidentyfikowano, wraz z zakresem planowanych działań.

Przestrzeń stanowi kluczowy zasób, dlatego ujęcie przestrzenne interwencji planowanych w sferze gospodarczej i/lub społecznej ma priorytetowe znaczenie dla rozwoju. W przestrzeni przebiegają lub na nią oddziałują wszystkie procesy społeczne, gospodarcze, przyrodnicze. Z jednej strony stanowi więc uwarunkowanie rozwoju, z drugiej jednak podlega licznym zmianom, które wynikają z prowadzonych działań. Nasze oddziaływanie na przestrzeń, kształtowanie jej w sposób planowy lub mimowolny, wpływa na warunki życia i gospodarowania i warunkuje życie przyszłych pokoleń. Człowiek, niezależnie od miejsca zamieszkania, właśnie na danym terytorium doświadcza występujących tam procesów. Konsekwencją niewłaściwie zaprogramowanych i realizowanych działań rozwojowych mogą być różnego rodzaju konflikty przestrzenne, których wyeliminowanie może okazać się trudniejsze w momencie, kiedy już zaistnieją. Dlatego tak istotne jest zwrócenie uwagi na aspekty przestrzenne przy przygotowywaniu zarówno dokumentów strategicznych, jak

i wdrożeniowych. Przestrzeń powinna być traktowana nie tylko jako oczywiste uwarunkowanie dla rozwoju sfery społecznej i gospodarczej, ale jako kluczowa wartość publiczna. Jest ona podstawą do formułowania celów rozwojowych z uwzględnieniem interesu publicznego, w tym ładu przestrzennego.

Niniejsza Strategia zapewnia koordynację przestrzenną wszelkich planowanych działań w zgodzie ze zrównoważonym rozwojem i ładem przestrzennym.

4.1. Model struktury przestrzenno-funkcjonalnej oraz ustalenia i rekomendacje w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej

Teren MOF Buska-Zdroju stanowi dobry punkt komunikacyjny. Lokalizacja Buska-Zdroju jest dogodna, gdyż położone jest w odległości zaledwie 48 km od Kielc i 88 km od Krakowa. Przez Gminę Busko-Zdrój przebiega droga krajowa 73 Wiśniówka–Jasło, sieć dróg wojewódzkich, tj.: droga 767 Pińczów – Busko-Zdrój (przez Kameduły, Las Winiarski, Wełecz), droga 776 Kraków – Busko-Zdrój (przez Siesławice) oraz droga 973 Busko-Zdrój – Tarnów (przez Zbludowice, Radzanów, Olganów, Dobrowoda). Stopnica położona jest w odległości 65 km od Kielc, 15 km od Buska-Zdroju oraz 100 km od Krakowa. Podstawę sieci komunikacyjnej w gminie stanowią: droga krajowa nr 73 (Wiśniówka–Jasło) oraz dwie drogi wojewódzkie: nr 756 (Starachowice–Stopnica) i nr 757 (Opatów–Stopnica).

Powierzchnia użytków rolnych (w tym grunty orne, sady, łąki i pastwiska trwałe) w Gminie Busko-Zdrój wynosi 22 044,5 ha, zaś w Gminie Stopnica 9 922,1 ha. Powierzchnia zabudowana i zurbanizowana w poszczególnych gminach wchodzących w skład MOF Busko-Zdrój prezentuje się następująco: Gmina Busko-Zdrój: 1 423,3 ha, Gmina Stopnica: 508,5 ha. Gmina Busko-Zdrój posiada 79,9 ha terenów rekreacyjno-wypoczynkowych, natomiast Gmina Stopnica 7,4 ha.

Miasto Busko-Zdrój jest podstawowym elementem struktury funkcjonalno-przestrzennej w gminie. Mieszczą się tam szkoły, zakłady opieki zdrowotnej, liczne obiekty sanatoryjne i szpitale uzdrowiskowe, Centrum Kultury, ośrodki handlu, usług rzemieślniczych i gastronomicznych, produkcji oraz infrastruktury technicznej. Busko-Zdrój jest siedzibą powiatu buskiego. Na terenie gminy występują także ośrodki podrzędne, które tworzą wsie, gdzie świadczone są usługi na poziomie podstawowym. Na obszarze Miasta Busko-Zdrój mieści się część uzdrowiskowa, a więc zagospodarowanie przestrzenne powinno ograniczać się do zabudowy związanej z uzdrowiskiem i polegać na powiększaniu terenów zadrzewionych.

Na terenie miasta nie będzie powstawać nowa zabudowa zagrodowa, a produkcja rolna w mieście ograniczy się do produkcji związanej z zaopatrzeniem miasta-uzdrowiska w produkty rolno-spożywcze, a także kwiaty²⁰.

Miasto Stopnica jest podstawowym elementem struktury funkcjonalno-przestrzennej w gminie. Mieszczą się tam szkoła podstawowa i przedszkole publiczne, zakłady opieki zdrowotnej (NZOZ oraz Centrum Rehabilitacyjno-Opiekuńcze), Centrum Kultury, ośrodki handlu, usług rzemieślniczych i gastronomicznych, produkcji oraz infrastruktury technicznej. Na terenie gminy występują także jednostki pomocnicze, które tworzą sołectwa, gdzie świadczone są usługi na poziomie podstawowym.

Teren MOF Buska-Zdroju posiada potencjał do wzrostu aktywności społecznej i gospodarczej oraz rozwoju funkcji osiedleńczej i turystycznej. Obszar ten wyróżnia się dużą atrakcyjnością turystyczną zarówno pod względem występujących na tym obszarze walorów przyrodniczych, jak i kulturowych. Dzięki istniejącemu potencjałowi turystyka głównie w Gminie Busko-Zdrój stanowi istotną gałąź gospodarki. MOF Buska-Zdroju posiada także potencjał do wzrostu funkcji osiedleńczej, jest miejscem atrakcyjnym do zamieszkania. W związku z tym istotne jest prowadzenie racjonalnej polityki przestrzennej. Należy rozważyć uruchamianie nowych terenów pod zabudowę mieszkaniową we wszystkich sołectwach obszaru i co za tym idzie – zapewnić dostępność komunikacyjną tych terenów poprzez budowę niezbędnych dróg oraz wyposażenie w pozostałą niezbędną infrastrukturę techniczną. Należy przy tym uwzględnić wszystkie etapy prawne i formalne w realizacji tego typu zamierzeń dla wszystkich miejscowości obszaru. Realizowane projekty wywoływać będą efekt synergii – będą niosły za sobą większe korzyści i przynosiły lepsze rezultaty, aniżeli gdyby każdy z samorządów prowadził działania we własnym zakresie i gdyby nie powstał drogowy szlak spójnego i wspólnego działania jakim jest niniejsza Strategia.

Aspiracją rozwojową MOF Buska-Zdroju jest zapewnienie wysokiej jakości życia swoim mieszkańcom i stanie się miejscem, w którym ludzie chcą mieszkać i być aktywni zarówno w sferze społecznej, jak i gospodarczej. Realizacja tej aspiracji jest możliwa przy zachowaniu ładu przestrzennego, m.in.: poszanowania dla ochrony środowiska przyrodniczego oraz krajobrazu (rezerwa terenów zielonych/niezabudowanych), ale także wyznaczaniu

²⁰ *Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta i gminy Busko-Zdrój, załącznik nr 6 do Uchwały Nr XXV/263/2005 Rady Miejskiej w Busku-Zdroju z dnia 04.03.2005 r.*

terenów inwestycyjnych, gdzie możliwy jest rozwój funkcji gospodarczych, w tym usługowych (wspierających funkcję mieszkaniową).

Polityka przestrzenna oparta na zasadzie zrównoważonego rozwoju MOF Buska-Zdroju przez właściwe przeznaczenie i użytkowanie terenu dla prawidłowego, efektywnego funkcjonowania systemu społeczno-gospodarczego obszaru, jest jednym z kluczowych wyzwań strategicznych jakie stoją przed MOF Buska-Zdroju w najbliższych latach. Interwencja polityki przestrzennej ukierunkowana będzie na zwiększenie integracji przestrzennej, społecznej i gospodarczej, zwiększanie atrakcyjności inwestycyjnej, rozwój rynku pracy, poprzez wspomaganie przedsiębiorczości oraz rozwój funkcji gospodarczych o ponadlokalnym obszarze oddziaływania. Ważnym aspektem tworzenia miejsca atrakcyjnego do zamieszkania będzie rozwijanie oferty wysokiej jakości usług publicznych świadczonych na obszarze, w tym szczególnie w miejscowościach stanowiących centra i ośrodki wzrostu dla całego obszaru strategicznej interwencji. Miasta Busko-Zdrój i Stopnica są ośrodkami rozwojowymi, ważnymi dla otaczających ich terenów wiejskich, dlatego istotne jest wzmacnianie ich potencjału i rozwijanie funkcji centrotwórczych. Jednym z najsilniejszych atrybutów jakości życia jest dostępność do szeroko rozumianej infrastruktury komunalnej, w tym technicznej, dlatego też zadania i projekty strategiczne są w niniejszej Strategii mocno akcentowane. Najważniejszym elementem rozwoju tego obszaru jest funkcja osiedleńcza, gospodarcza oraz rolnicza. Tworzenie wysokiej jakości przestrzeni publicznych jest kluczowym elementem struktur urbanistycznych miast, wpływającym na ich atrakcyjność nie tylko dla mieszkańców, ale także dla gości, dlatego też ważne jest, aby takie przestrzenie kształtowane były na obszarze MOF Buska-Zdroju.

Rekomendacje dla kształtowania polityki przestrzennej MOF Buska-Zdroju na najbliższe lata to m.in.:

- Rozwój terenów inwestycyjnych, szczególnie usługowych i mieszkaniowych;
- Rozbudowa oferty dla ruchu turystycznego i uzdrowiskowego, na bazie walorów przyrodniczych, kulturowych i rekreacyjnych;
- Zrównoważony rozwój transportu;
- Instalacja odnawialnych źródeł energii;
- Rozwój zabudowy w oparciu o istniejące i projektowane ciągi komunikacyjne. Nowe inwestycje powinny być lokalizowane przede wszystkim w zasięgu terenów, na których już istnieje infrastruktura techniczna lub jest planowana do realizacji w najbliższych

latach. Należy pamiętać także o ograniczeniach obowiązujących w poszczególnych strefach uzdrowskich, dążyć do zwartości zabudowy i ograniczania zabudowy rozproszonej;

- Kreowanie warunków zmierzających do poprawy jakości życia lokalnej społeczności – wszystkich mieszkańców MOF Buska-Zdroju;
- Rozwój i modernizacja infrastruktury technicznej przy uwzględnieniu integralności wewnętrznej obszaru oraz powiązań ponadlokalnych, służących wzmocnieniu konkurencyjności i spójności regionu;
- Ścisłe połączenie rozwoju przestrzennego z:
 - rozbudową systemu transportu (sieć dróg publicznych, sieć dróg rowerowych, sieć transportu zbiorowego),
 - rozwojem sieci wodociągowo-kanalizacyjnej,
 - dostarczaniem energii elektrycznej i gazu,
 - systemem łączności sieci internetowej.
- Eliminacja barier urbanistycznych i architektonicznych dla osób ze szczególnymi potrzebami;
- Ochrona środowiska naturalnego w tym ochrona walorów przyrodniczych i krajobrazowych polegająca na utrzymaniu dla przyszłych pokoleń posiadanych zasobów i odpowiednim ich gospodarowaniu;
- Utrzymanie w dobrym stanie występujących na terenie obszaru zespołów i obiektów zabytkowych, będących świadectwem historii i tradycji;
- Utworzenie Parków Kulturowych rekomendowanych w *Planie Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Świętokrzyskiego*;
- Ochrona wysokiej jakości rolniczej przestrzeni produkcyjnej i racjonalne jej zagospodarowanie poprzez rozwój rolnictwa ekologicznego, a także ekoturystyki i agroturystyki;
- Zwiększenie powierzchni pokrytej Miejscowymi Planami Zagospodarowania Przestrzennego.

Wskazane rekomendacje dla realizacji polityki przestrzennej MOF Buska-Zdroju realizowane będą m.in. poprzez zadania oraz projekty strategiczne wskazane w niniejszym dokumencie *Strategii Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Buska-Zdroju na lata 2022–2030*.

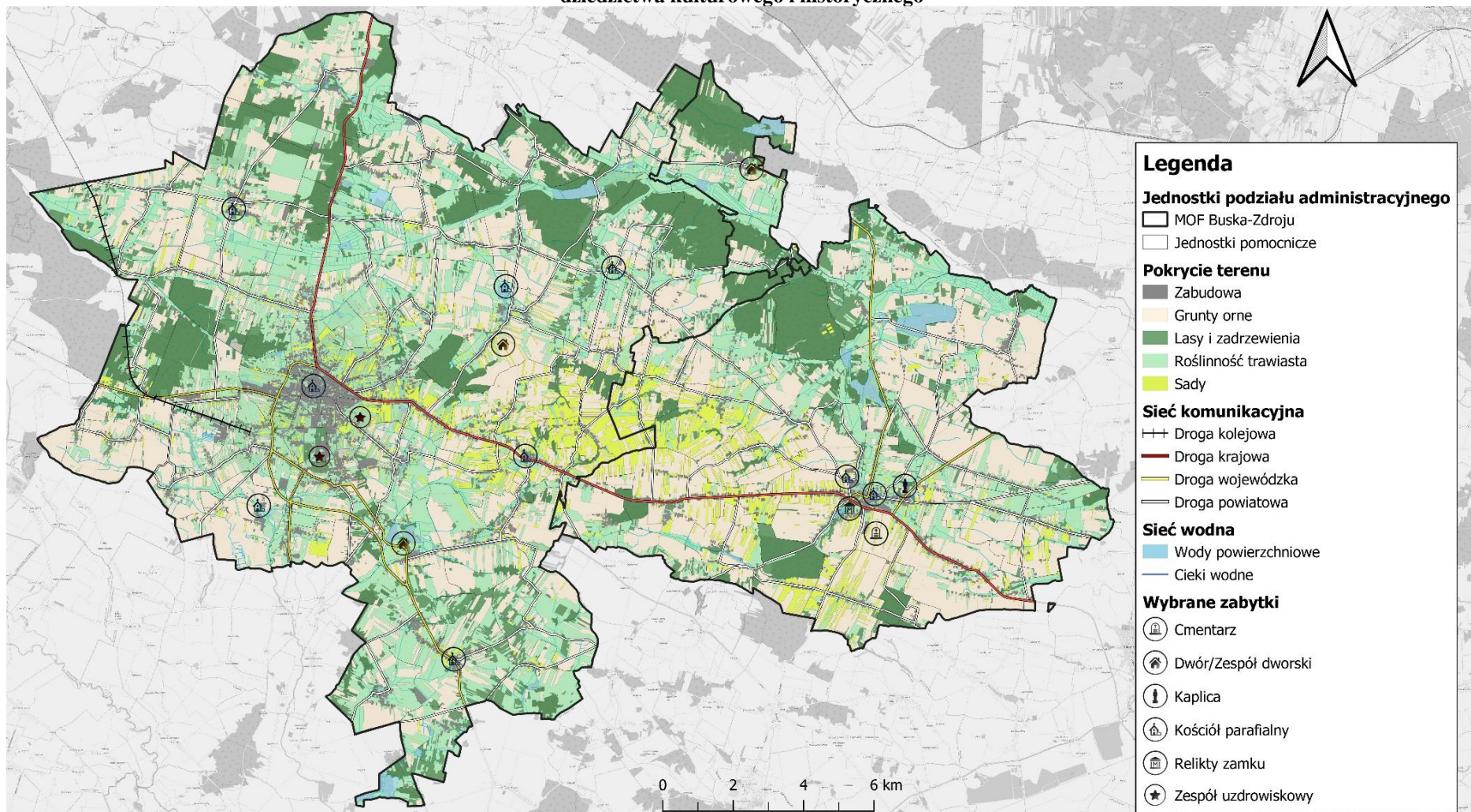
Należy pamiętać, że do instrumentów wdrażania polityki przestrzennej należy studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego (SUiKZP), które jest dokumentem określającym politykę przestrzenną i kierunki zagospodarowania przestrzennego gminy uwzględniające uwarunkowania (czyli czynniki i ograniczenia) rozwoju przestrzennego. Obecnie jednak planuje się gruntowną reformę obowiązującego od prawie 19 lat systemu planowania przestrzennego. Jednym z najważniejszych rozwiązań reformy systemu planowania i zagospodarowania przestrzennego będzie uchylenie przepisów upoważniających do wydawania studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy – rolę studium w zakresie określenia ram polityki przestrzennej ma spełniać strategia rozwoju gminy. Ogólny kierunek polityki przestrzennej przyjęty w strategii będzie podlegał doprecyzowaniu i przełożeniu na konkretne normy dotyczące zagospodarowania przestrzennego w planie ogólnym (schemat zagospodarowania przestrzeni), a następnie w ramach rozstrzygnięć podejmowanych w planach miejscowych i decyzjach o warunkach zabudowy. Obowiązujące Studium Gminy Busko-Zdrój zostało przyjęte *Uchwałą Nr XXV/263/2005 Rady Miejskiej w Busku-Zdroju z dnia 04.03.2005 r. w sprawie zmiany studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta i gminy Busko-Zdrój dla obszarów sołectw Radzanów, Siesławice, Zbudowice oraz części miasta Busko-Zdrój*. Gmina Stopnica posiada *Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Stopnica* przyjęte Uchwałą Nr 25/2000 Rady Gminy w Stopnicy z dnia 5 października 2000 r.

Podstawowym zaś narzędziem polityki przestrzennej gmin są miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego (MPZP). Największa powierzchnia gminy objęta MPZP jest w Gminie Busko-Zdrój – 5,9%, natomiast w Gminie Stopnica tylko 0,10%²¹. Pokrycie planami ułatwia władzom samorządowym racjonalną politykę przestrzenną, ponieważ uniemożliwiają one realizację przypadkowych lokalizacji inwestycji, które stoją w sprzeczności z ładem przestrzennym, ale również z planami i możliwościami gmin w zakresie zapewnienia dostępu do podstawowej infrastruktury.

Model struktury funkcjonalno-przestrzennej przedstawia długookresową strategiczną wizję rozwoju obszaru. Wynika on z wewnętrznych i zewnętrznych uwarunkowań, zdiagnozowanych potrzeb i potencjału obszaru z uwzględnieniem jej specyfiki i zróżnicowania. Struktura funkcjonalno-przestrzenna gminy została przedstawiona za pomocą map uwarunkowań oraz modelu struktury funkcjonalno-przestrzennej.

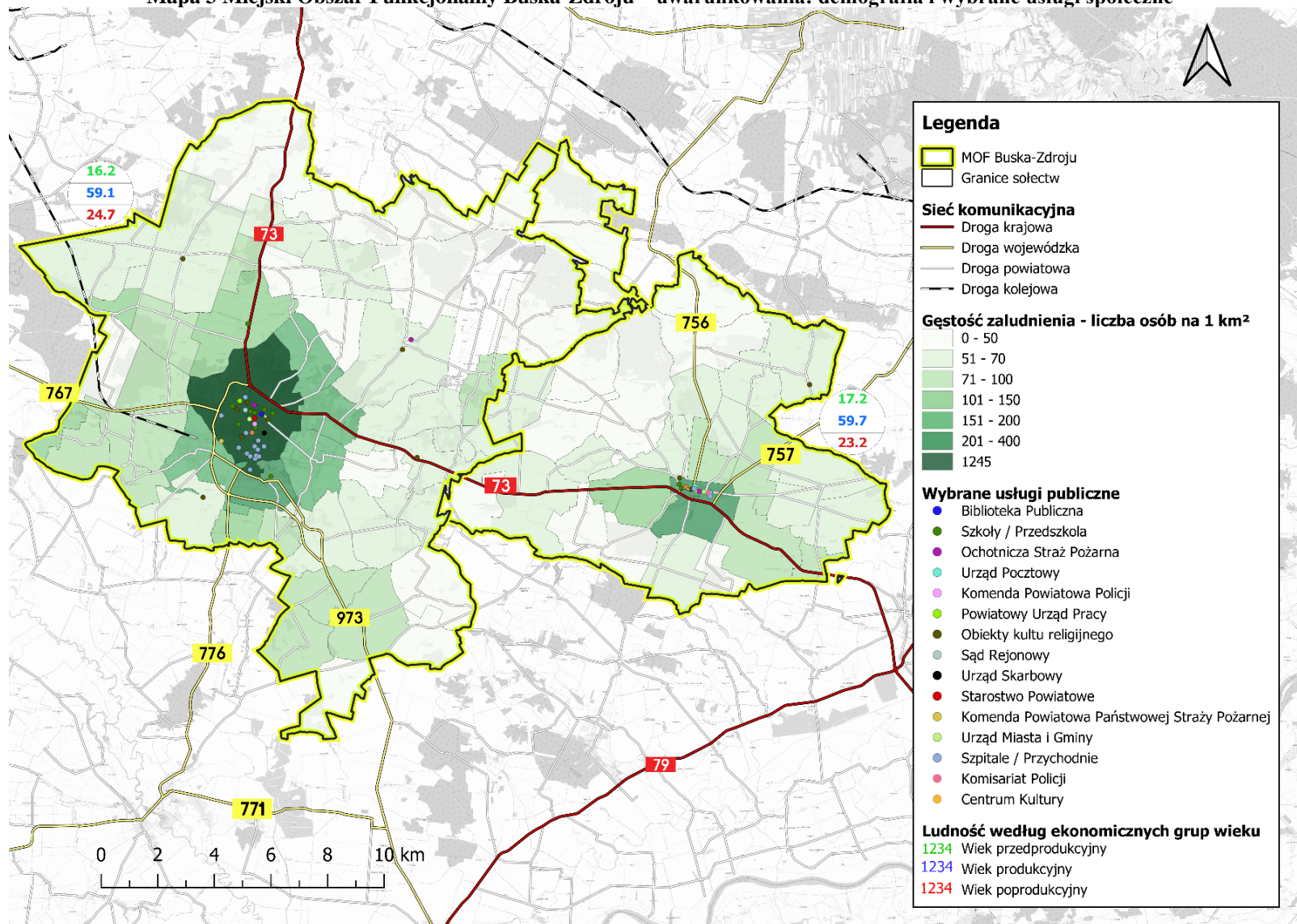
²¹ Monitor Rozwoju Lokalnego, gminy.monitorrozwoju.pl

Mapa 2 Miejski Obszar Funkcjonalny Buska-Zdroju – uwarunkowania: sieć osadnicza, sieć komunikacyjna, pokrycie terenu, sieć wodna, wybrane elementy dziedzictwa kulturowego i historycznego

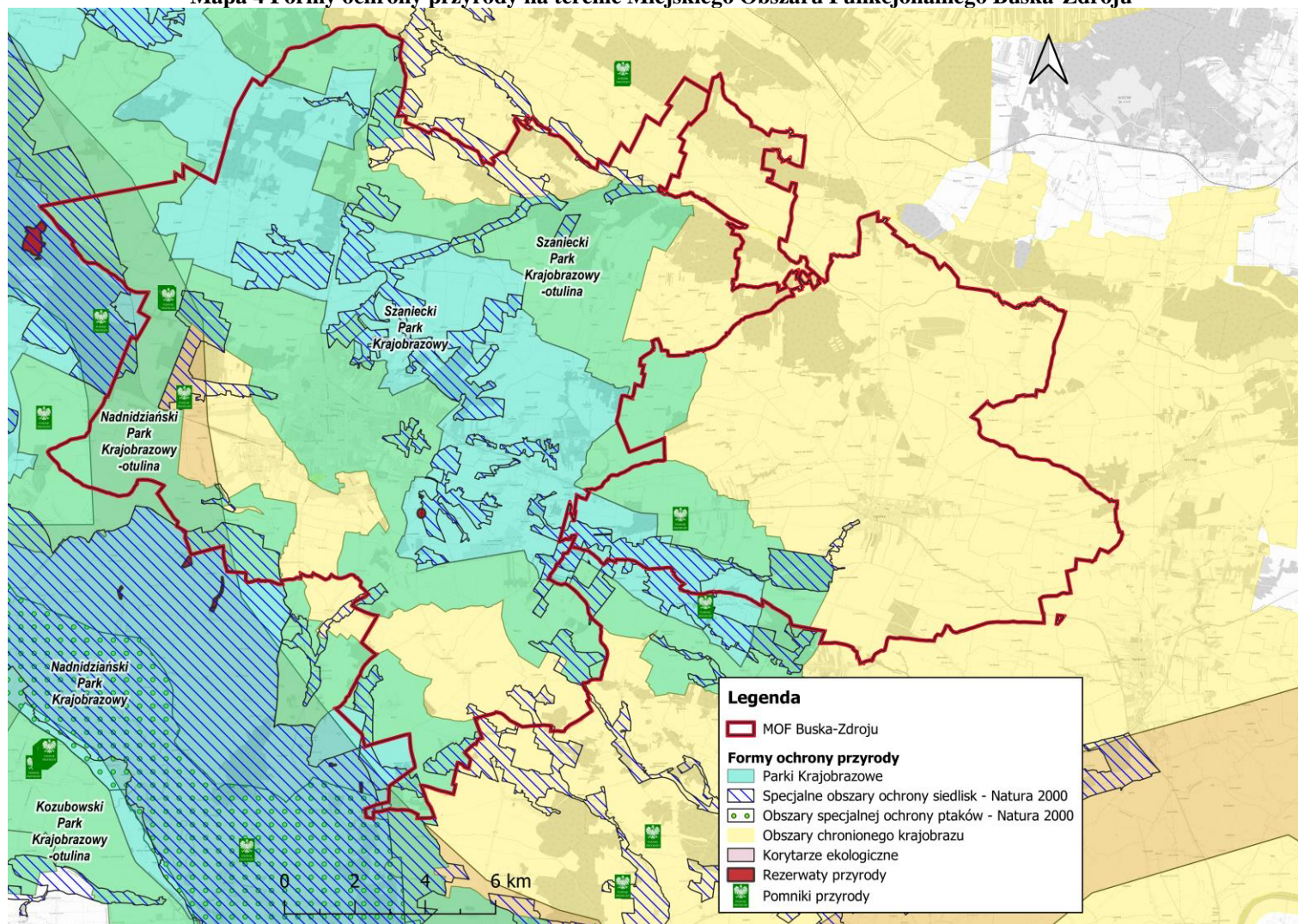
Źródło: Opracowanie własne na podstawie ogólnodostępnych danych i portalów mapowych, geoportal.gov.pl/dane/baza-danych-obiektow-topograficznych-bdot

Mapa 3 Miejski Obszar Funkcjonalny Buska-Zdroju – uwarunkowania: demografia i wybrane usługi społeczne

Źródło: Opracowanie własne

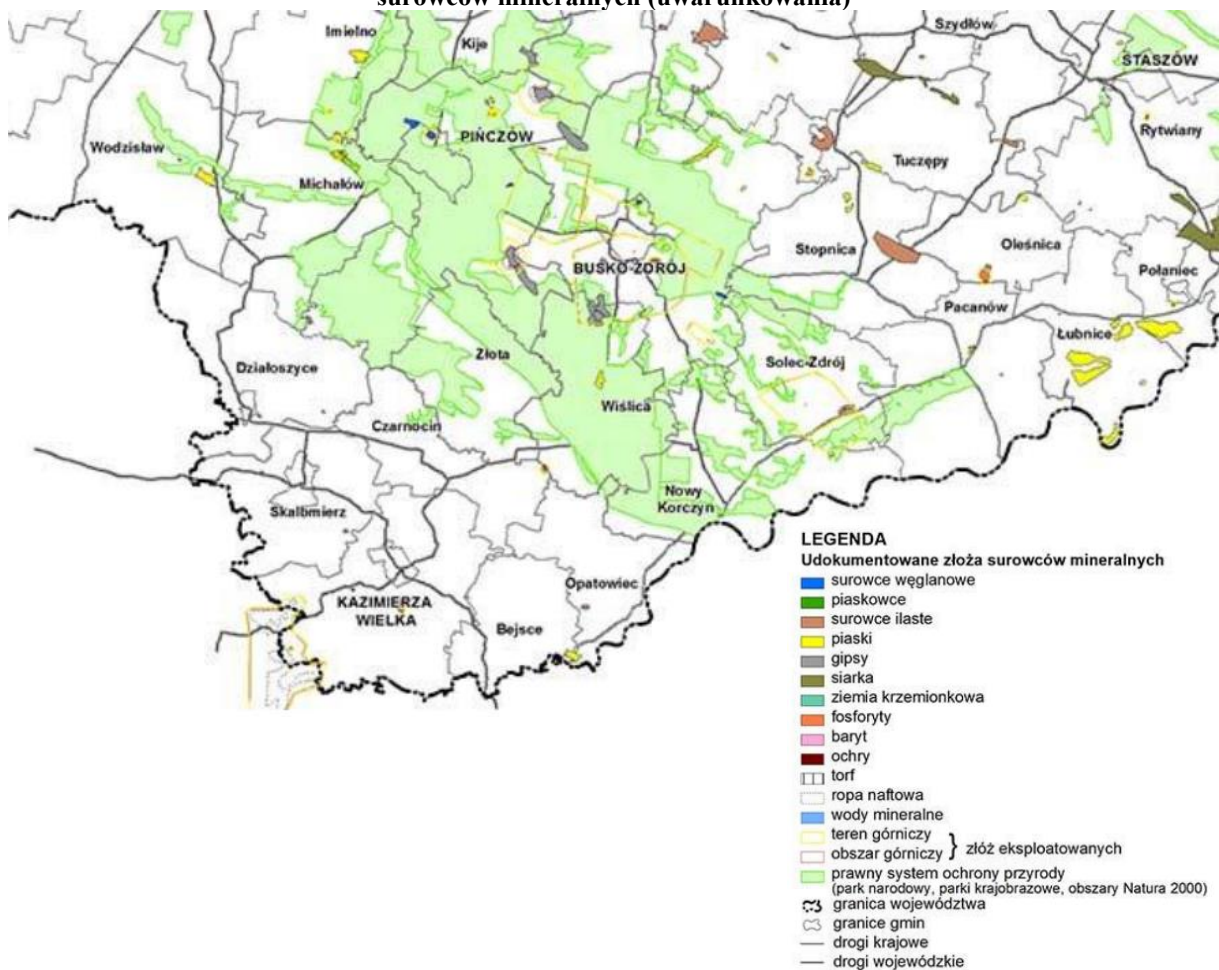
Mapa 4 Formy ochrony przyrody na terenie Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Buska-Zdroju

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Generalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska: Centralny Rejestr Form Ochrony Przyrody, crfop.gdos.gov.pl oraz gdos.gov.pl/dane-i-metadane

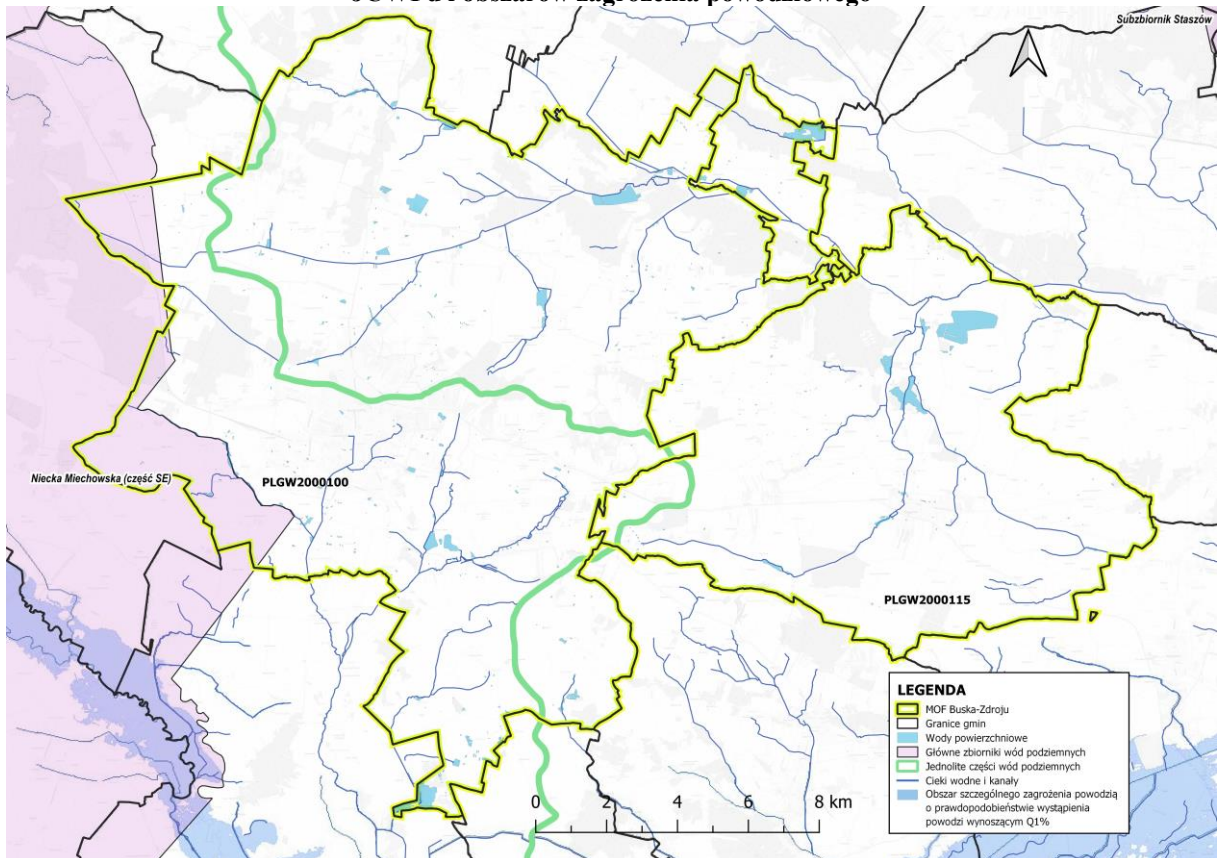
Teren Gminy Stopnica nie jest urodzajny w złoża surowców mineralnych. Pokłady gipsów oraz wód leczniczych, termalnych i mineralnych występują na terenie MOF jedynie w okolicy Buska-Zdroju (mapa 5). Na obszarze nie odnotowuje się zagrożenia powodziowego. Gmina Busko-Zdrój i Gmina Stopnica położone są w obrębie jednolitych częściach wód podziemnych PLGW2000100 oraz PLGW2000115 (mapa 6). Na terenie gmin Busko-Zdrój i Stopnica występują obszary niewodonośne deficytowe w wodę (mapa 7).

Mapa 5 Fragment mapy Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Świętokrzyskiego – złoża surowców mineralnych (uwarunkowania)

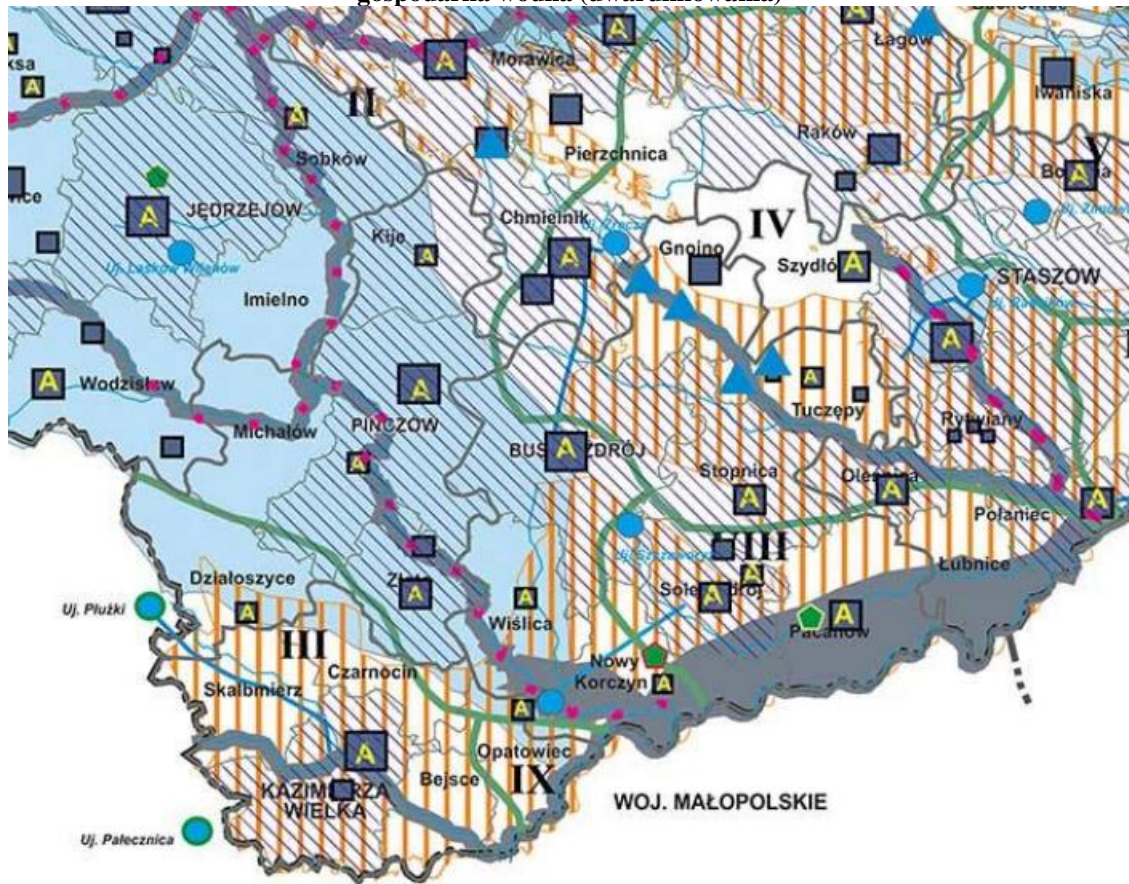
Źródło: Załącznik Nr 1 do Uchwały Nr XLVII/833/14 Sejmiku Województwa Świętokrzyskiego z dnia 22 września 2014 r., str. 98

**Mapa 6 Miejski Obszar Funkcjonalny Buska-Zdroju – uwarunkowania, położenie gmin względem
JCWPd i obszarów zagrożenia powodziowego**

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Centralnej Bazy Danych Geologicznych i Hydroportalu, isok.gov.pl

Mapa 7 Fragment mapy Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Świętokrzyskiego – gospodarka wodna (uwarunkowania)

LEGENDA

Mapa nr 7

- GZWP
- Obszary niewodonośne deficytowe w wodę
- Zlewnie rzek II rzędu:
- I** Pilicy
- II** Nidy
- III** Nidzicy
- IV** Czarnej Staszowskiej
- V** Koprzywianki
- VI** Opatówki
- VII** Kamiennej
- VIII** Kanału Strumięń
- IX** Bezimiennie dopływy Wisły
- X** Ilżanki
- XI** Radomki
- Ujęcie o znaczeniu ponadregionalnym
- Ujęcie o znaczeniu ponadlokalnym
- Magistrale wodociągowe
- Zbiorniki wodne pow. 30 ha z "Programu małej retencji dla woj. świętokrzyskiego" nie kolidujące z przedmiotami ochrony obszarów Natura 2000
- Rzeki posiadające opracowane "Studium dla potrzeb planowania ochrony przeciwpowodziowej" wraz z obszarami szczególnego zagrożenia powodzią
- Pozostałe obszary narażone na niebezpieczeństwo powodzi
- Magazyny przeciwpowodziowe/ wojewódzkie magazyny przeciwpowodziowe

Obszary posiadające wysoki stopień skanalizowania

 100-30%

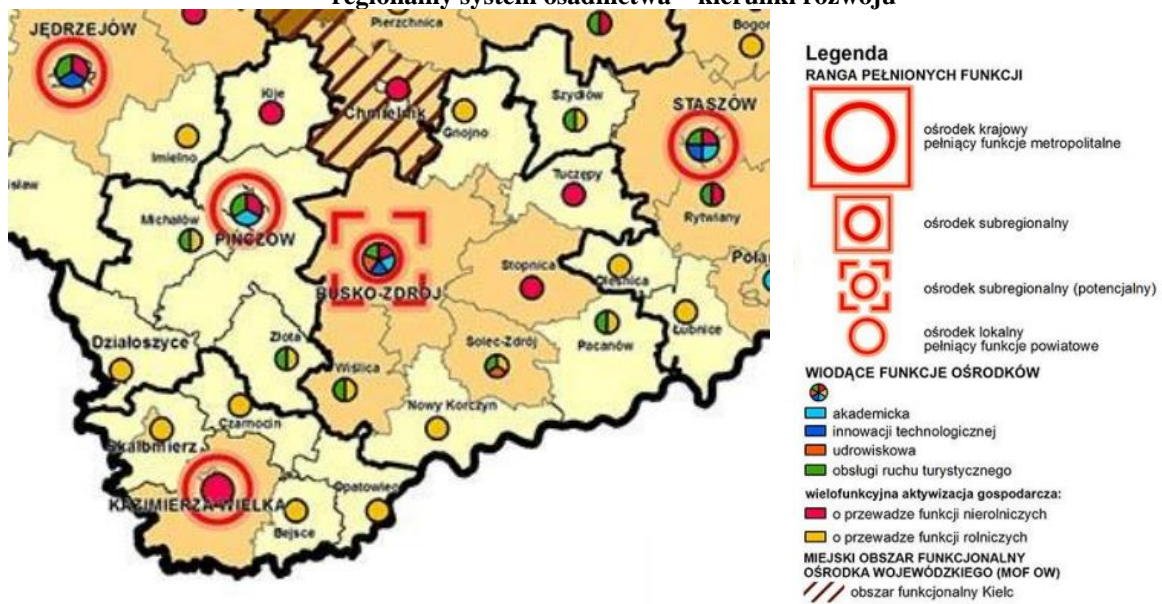
Komunalne oczyszczalnie ścieków:

(źródło: "Program ochrony środowiska dla woj. świętokrzyskiego" oraz "Program budowy przydomowych oczyszczalni ścieków dla woj. świętokrzyskiego")

- Powyżej 15000 m³/d
- Powyżej 1000-15000m³/d
- Powyżej 100-1000m³/d
- Powyżej 20-100m³/d
- do 20m³/d
- Aglomeracje (wyznaczone na podst. art. 43, Prawa Wodnego z dnia 18 lipca 2001 r.)

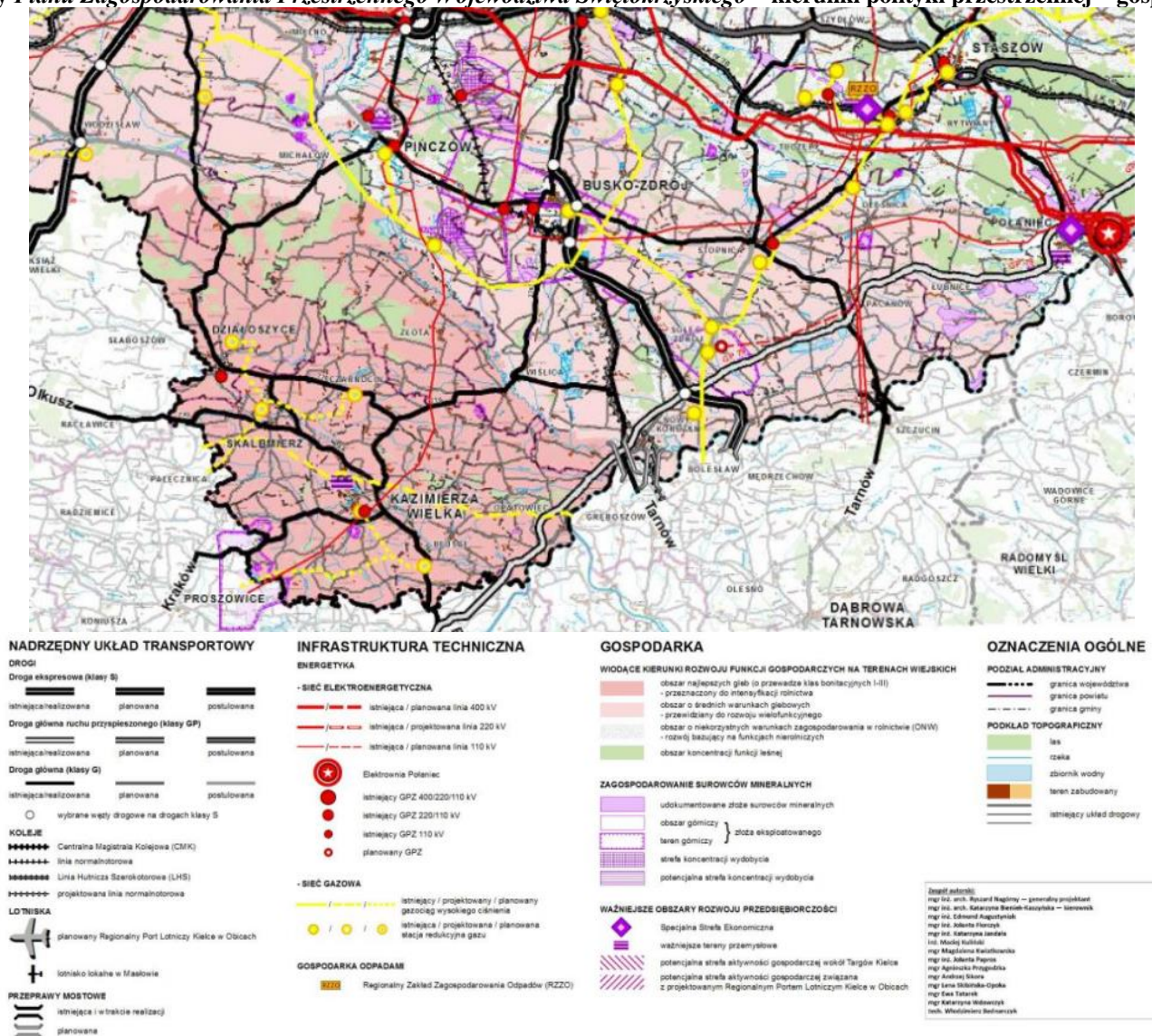
Źródło: Załącznik Nr 1 do Uchwały Nr XLVII/833/14 Sejmiku Województwa Świętokrzyskiego z dnia 22 września 2014 r., str. 81

Mapa 8 Fragment mapy Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Świętokrzyskiego –
regionalny system osadnictwa – kierunki rozwoju

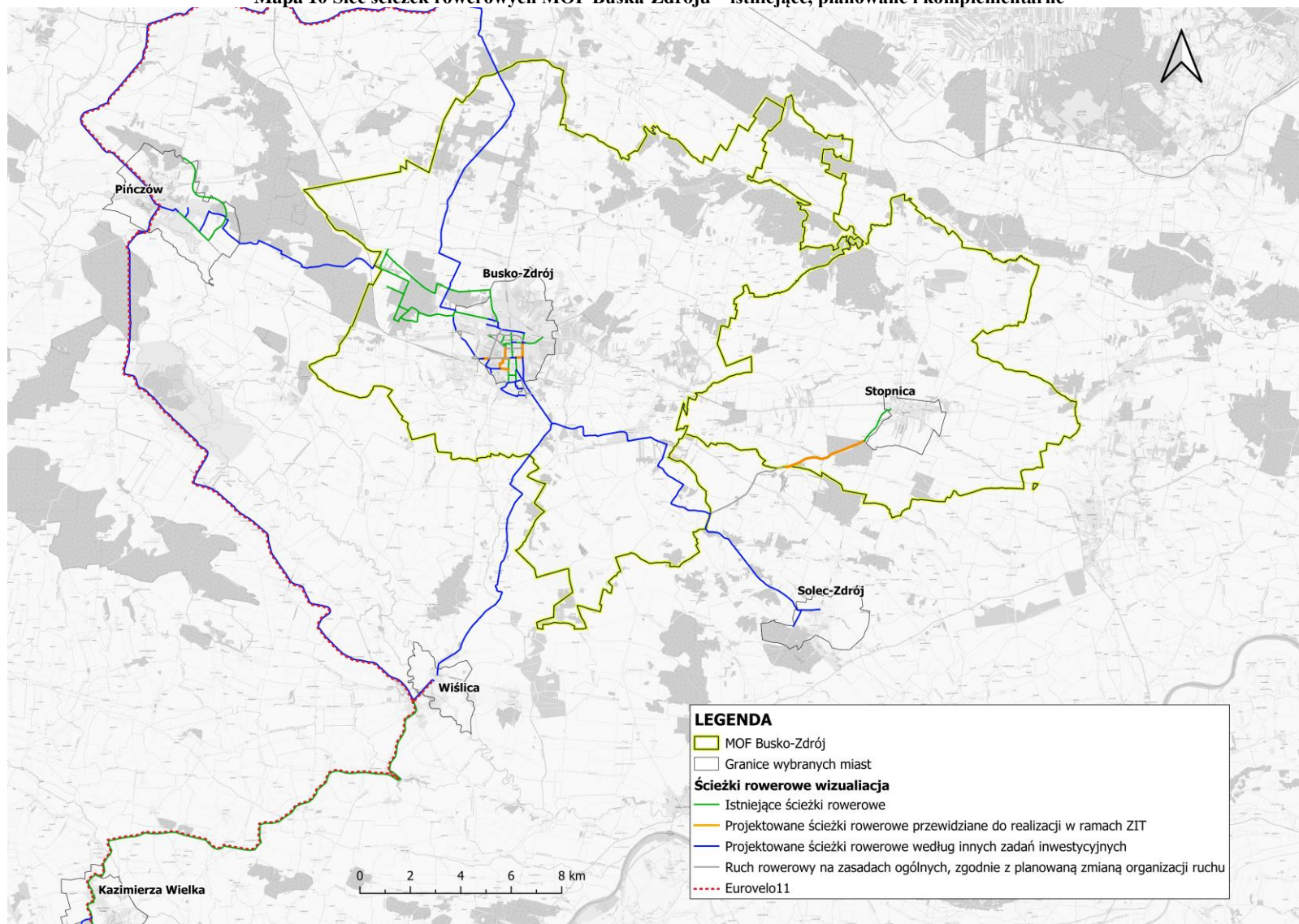
Źródło: Załącznik Nr 1 do Uchwały Nr XLVII/833/14 Sejmiku Województwa Świętokrzyskiego z dnia 22 września 2014 r, str. 272

Mapa 9 Fragment mapy Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Świętokrzyskiego – kierunki polityki przestrzennej – gospodarka i infrastruktura

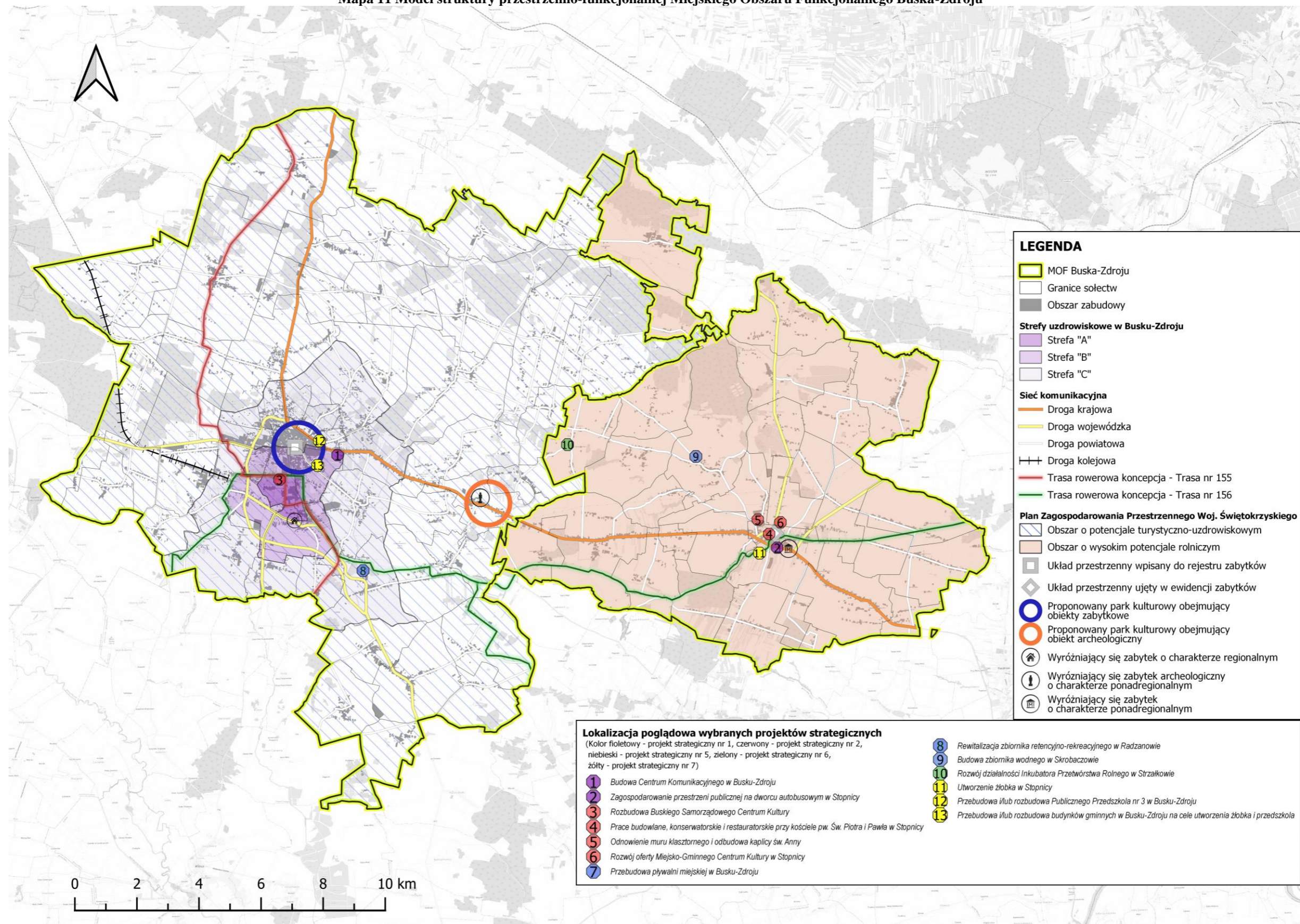
Źródło: Załącznik Nr 1 do Uchwały Nr XLVII/833/14 Sejmiku Województwa Świętokrzyskiego z dnia 22 września 2014 r., s. 455

Mapa 10 Sieć ścieżek rowerowych MOF Buska-Zdroju – istniejące, planowane i komplementarne

Źródło: Opracowanie własne

Mapa 11 Model struktury przestrzenno-funkcjonalnej Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Buska-Zdroju

Źródło: Opracowanie własne

4.2. Obszary strategicznej interwencji wraz z zakresem planowanych działań

4.2.1 Obszary strategicznej interwencji określone w strategii rozwoju województwa i inne ponadlokalne

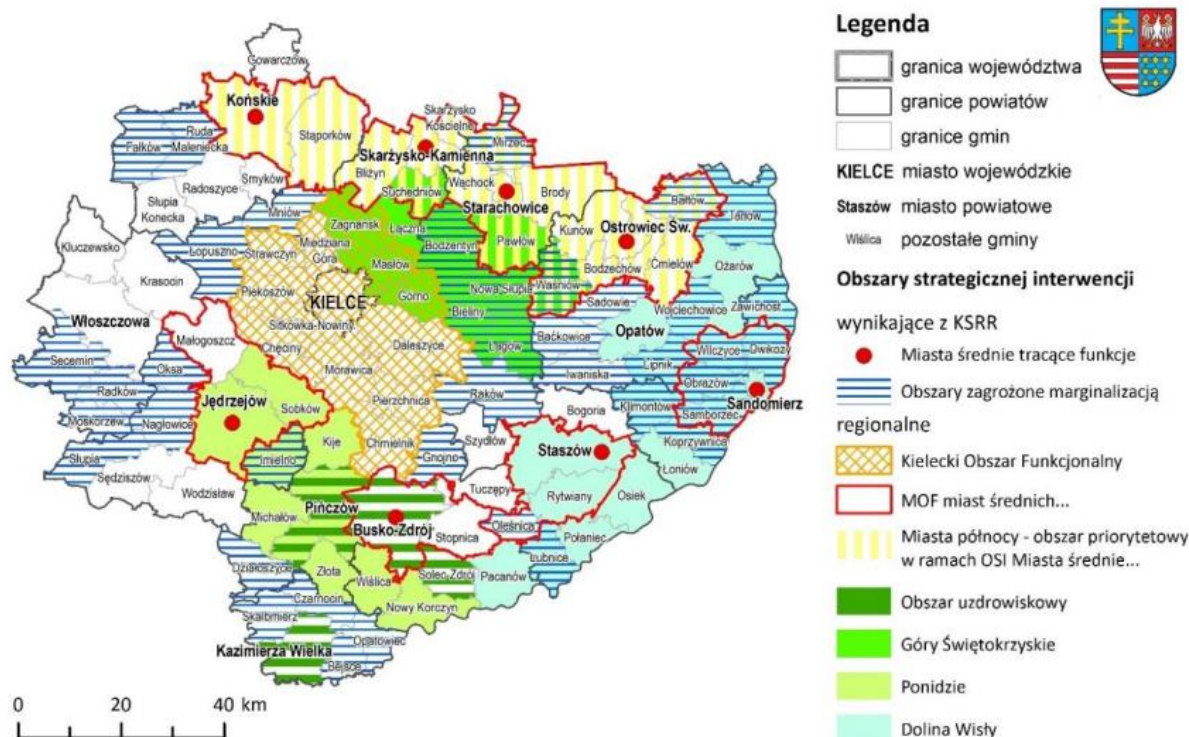
Strategia Rozwoju Województwa Świętokrzyskiego 2030+ wyznacza następujące obszary strategicznej interwencji w województwie:

- miasta średnie tracące funkcje społeczno-gospodarcze (Ostrowiec Świętokrzyski, Starachowice, Jędrzejów, Staszów, Końskie, Skarżysko-Kamienna, Sandomierz i Busko-Zdrój),
- obszary zagrożone trwałą marginalizacją (w województwie świętokrzyskim 40 gmin),
- miejski obszar funkcjonalny ośrodka wojewódzkiego (MOF OW) – Kielecki Obszar Funkcjonalny, obejmujący rdzeń – miasto Kielce oraz 12 gmin podmiejskich,
- MOF miast średnich tracących funkcje społeczno-gospodarcze, w tym: MOF Miasta Północy, MOF Busko-Zdrój, MOF Jędrzejów, MOF Sandomierz, MOF Staszów,
- obszary o największym potencjale przyrodniczo-krajobrazowym: obszar turystyczny Gór Świętokrzyskich (11 gmin), obszar turystyczno-uzdrowiskowy (4 gminy), Ponidzie (9 gmin) i Dolina Wisły (20 gmin).

Strategia Rozwoju Województwa Świętokrzyskiego 2030+ wskazuje jako jeden z obszarów interwencji Miejski Obszar Funkcjonalny Buska-Zdroju. Tereny wchodzące w skład MOF cechują się niekorzystnymi wskaźnikami demograficznymi – zachodzi tam najszybsza w skali regionu depopulacja, a procesy starzenia się społeczności są najbardziej zaawansowane. Pomimo problemów gospodarczych, miasta te należą obok Kielc do najważniejszych ośrodków przedsiębiorczości w regionie. Problemy gospodarcze średnich miast mają także odzwierciedlenie w niższej niż przeciętna w województwie dynamice dochodów samorządów lokalnych²². Zakres obszarów strategicznej interwencji przedstawiono na mapie 12.

²² *Strategia Rozwoju Województwa Świętokrzyskiego 2030+*.

Mapa 12 Obszary strategicznej interwencji na terenie województwa świętokrzyskiego

Źródło: Strategia Rozwoju Województwa Świętokrzyskiego 2030+

W *Strategii Rozwoju Województwa Świętokrzyskiego 2030+* określono oczekiwane skutki interwencji w OSI MOF Miast średnich tracących funkcje społeczno-gospodarcze – w tym MOF Buska-Zdroju. Są to między innymi: rozwój funkcji turystycznych w oparciu o zasoby dziedzictwa kulturowego (w tym pomniki historii) i przyrodniczego, wspieranie termomodernizacji zabudowy i wykorzystania energii odnawialnej w obiektach użyteczności publicznej, rozwój podstawowych usług publicznych: społecznych, zdrowotnych oraz w zakresie edukacji, kultury, turystyki sportu i rekreacji, budowa ścieżek rowerowych – oddzielonych od pasa drogi przeznaczonego do ruchu pojazdów samochodowych, rewitalizacja przestrzeni miejskiej, budowa partnerstw w ramach obszarów funkcjonalnych miast, podnoszenie standardów wyposażenia w infrastrukturę techniczną i społeczną, w tym rozwój sieci telekomunikacyjnych itp. Wszystkie te oczekiwania są zgodne z założeniami i projektami strategicznymi wskazanymi w *Strategii ZIT MOF Buska-Zdroju*.

Gmina Busko-Zdrój w *Strategii Rozwoju Województwa Świętokrzyskiego 2030+* została również wyznaczona wraz z gminami: Solec-Zdrój, Kazimierza Wielka oraz Pińczów jako OSI Świętokrzyskie Uzdrowiska.

Należy zwrócić uwagę na to, że Gmina Stopnica oraz Gmina Busko-Zdrój zostały zaliczone w ramach *Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Świętokrzyskiego*

(PZPWŚ) do małych i średnich miast posiadających najstarszą metrykę osiedleńczą, w których zachowały się wartościowe układy i zespoły urbanistyczno-architektoniczne.

W kontekście obszarów strategicznej interwencji czy obszarów funkcjonalnych wyznaczanych na szczeblu ponadlokalnym, warto zwrócić uwagę, że gminy Busko-Zdrój oraz Stopnica, wraz z gminami: Wiślica, Solec-Zdrój, Nowy Korczyn, Pacanów, Gnojno i Tuczępy, wchodzi w skład Lokalnej Grupy Działania „Królewskie Ponidzie”, która zajmuje cały obszar powiatu buskiego o powierzchni 968 km².

Gmina Busko-Zdrój i Gmina Stopnica będą realizowały projekty w ramach Lokalnej Strategii Rozwoju. Działania wynikające z LSR będą realizowane za pomocą instrumentu terytorialnego – Rozwój Lokalny Kierowany Przez Społeczność.

Mapa 13 Granice obszaru LGD „Królewskie Ponidzie”

Źródło: Oficjalna strona LGD „Królewskie Ponidzie”, krolewskieponidzie.pl

Dodatkowo na terenie Gminy Busko-Zdrój działa Buska Lokalna Grupa Działania „Słoneczny Lider”. To stowarzyszenie działające od 2009 r., wspierające na tym terenie działania związane z rozwojem turystyki, produktu regionalnego oraz wzmacniające świadomość ekologiczną i zdrowotną mieszkańców.

4.2.2 Obszary strategicznej interwencji kluczowe dla obszaru, jeżeli takie zidentyfikowano

Obszary strategicznej interwencji to obszary, które ze względu na występowanie określonych czynników o różnym charakterze, mogą powodować sytuację kryzysową bądź też odwrotnie – posiadać potencjał rozwojowy. Obszary te wymagają podjęcia określonych działań mających na celu zniwelowanie występującego problemu bądź też wykorzystanie zidentyfikowanego potencjału. Wyznaczenie OSI na poziomie lokalnym jest fakultatywne. Na terenie MOF Buska-Zdroju uznaje się za obszar strategicznej interwencji centrum Miasta Buska-Zdrój wyznaczony strefą „A” i „B” ochrony uzdrowskiej oraz centrum Miasta Stopnica.

Rozwój miast stanowi istotny element polityki rozwoju kraju, w tym polityki regionalnej. Miasta różnej wielkości i powiązane z nimi funkcjonalnie obszary odgrywają i cały czas będą odgrywać dużą rolę w rozwoju społeczno-gospodarczym i przestrzennym danych regionów. Ważnym elementem jest stawianie czoła wyzwaniom rozwojowym oraz budowanie warunków do wzmacniania zdolności miast i miejskich obszarów funkcjonalnych do zrównoważonego rozwoju i polepszania jakości życia mieszkańców, ale także i odwiedzających turystów.

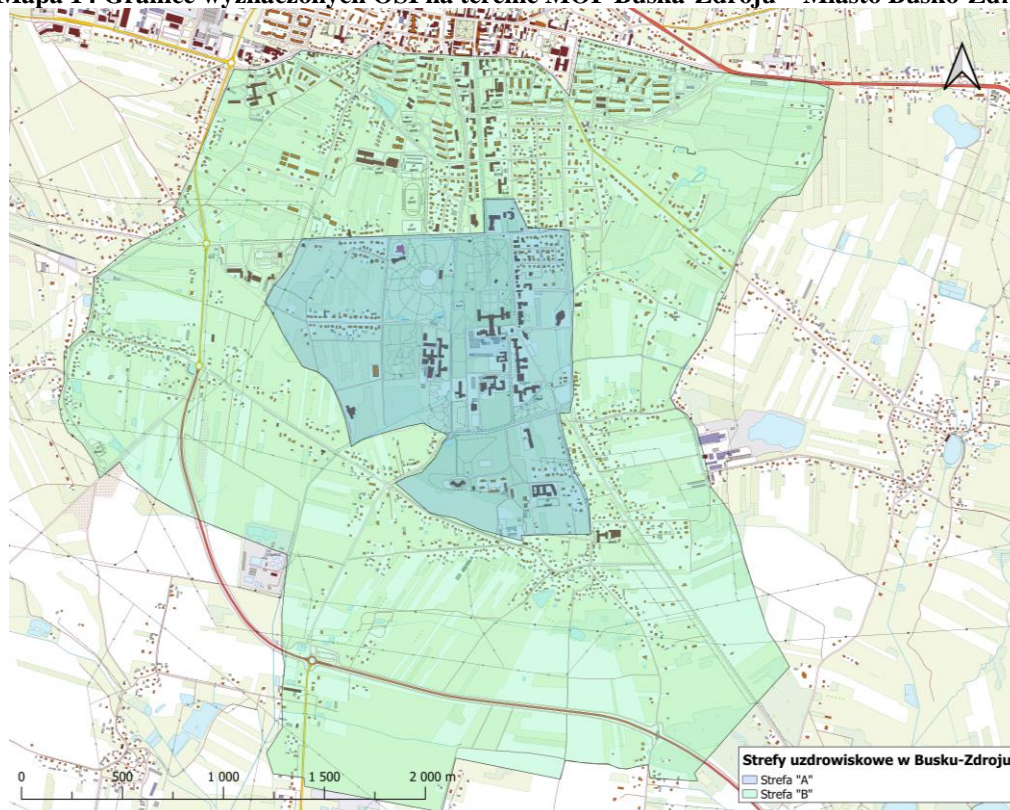
Obszar Uzdrowska Busko-Zdrój o powierzchni 4 538,6 ha obejmuje teren miasta oraz 9 sołectw Gminy Busko-Zdrój, a udział terenów zieleni wynosi 79%. Strefa „A” obejmuje 164,9 ha, natomiast strefa „B” – 814,7 ha²³. Strefa „A” i „B” obejmuje swym zasięgiem m.in.: Park Zdrojowy, podmioty lecznicze, Buskie Samorządowe Centrum Kultury, instytucje publiczne. Centrum Stopnicy obejmuje swym zasięgiem m.in.: rynek, dworzec autobusowy, kompleks sportowo-rekreacyjny, Urząd Miasta i Gminy, kościół pw. św. App. Piotra i Pawła, Miejsko-Gminne Centrum Kultury z siedzibą w XIV-wiecznym odbudowanym Zamku, Klasztor Zgromadzenia Księża Najświętszego Serca Jezusowego – Księża Sercanie Nowicjat. Centra miast stanowiących ośrodki rozwoju MOF Buska-Zdroju powinny być przyjazne i dostępne dla wszystkich mieszkańców oraz oferować wysoką jakość życia. Dąży się do tego, aby obszary te były produktywne i nowoczesne, postrzegane jako miejsca atrakcyjne do lokowania i prowadzenia biznesu – przyciągające przedsiębiorców i inwestorów. Powinno się dążyć do stworzenia miast kompaktowych, czyli takich, gdzie w bliskiej odległości każdy

²³ Załącznik do uchwały Nr XXII/281/2020 Rady Miejskiej w Busku-Zdroju z dnia 25 czerwca 2020 r. – Statut uzdrowska Busko-Zdrój

z mieszkańców może załatwić wszystkie sprawy i skorzystać z podstawowych usług publicznych. Należy dążyć do tego, aby w ścisłych centrach Buska-Zdroju i Stopnicy rozwijały się wszystkie centrotwórcze funkcje miast: administracyjna – związana z obecnością siedzib władz lokalnych i wszelkiego rodzaju urzędów, handlowa – wiążąca się z występowaniem ośrodków handlowych, transportowa – związana z występowaniem węzłów komunikacyjnych, medyczna – oparta na wybudowanych tam ośrodkach medycznych, wykraczająca swą działalnością poza miasto, kulturalna i oświatowa – wiążące się z miejscami kulturalnymi życia społecznego, takimi jak np. muzea, kina oraz ośrodki edukacyjne w postaci szkół, przedszkoli czy żłobków. Centra tych miast są otwarte i rozwijają się w sposób zrównoważony w kierunku terytoriów zwartych przestrzennie, pełne dobrze zorganizowanych, funkcjonalnych i estetycznych przestrzeni publicznych. Są także sprawnie zarządzane – w sposób skuteczny, efektywny i partnerski. Wykorzystują zintegrowane działania adresowane do swoich obszarów funkcjonalnych oraz inicjują partnerską współpracę z mieszkańcami, organizacjami społeczno-gospodarczymi i innymi interesariuszami miejskimi. Wyznaczone dla obszaru MOF Buska-Zdroju wewnętrzne obszary strategicznej interwencji, czyli centra miast, stanowią obszary wzrostu, wyróżniające się potencjałem stymulowania rozwoju całego obszaru.

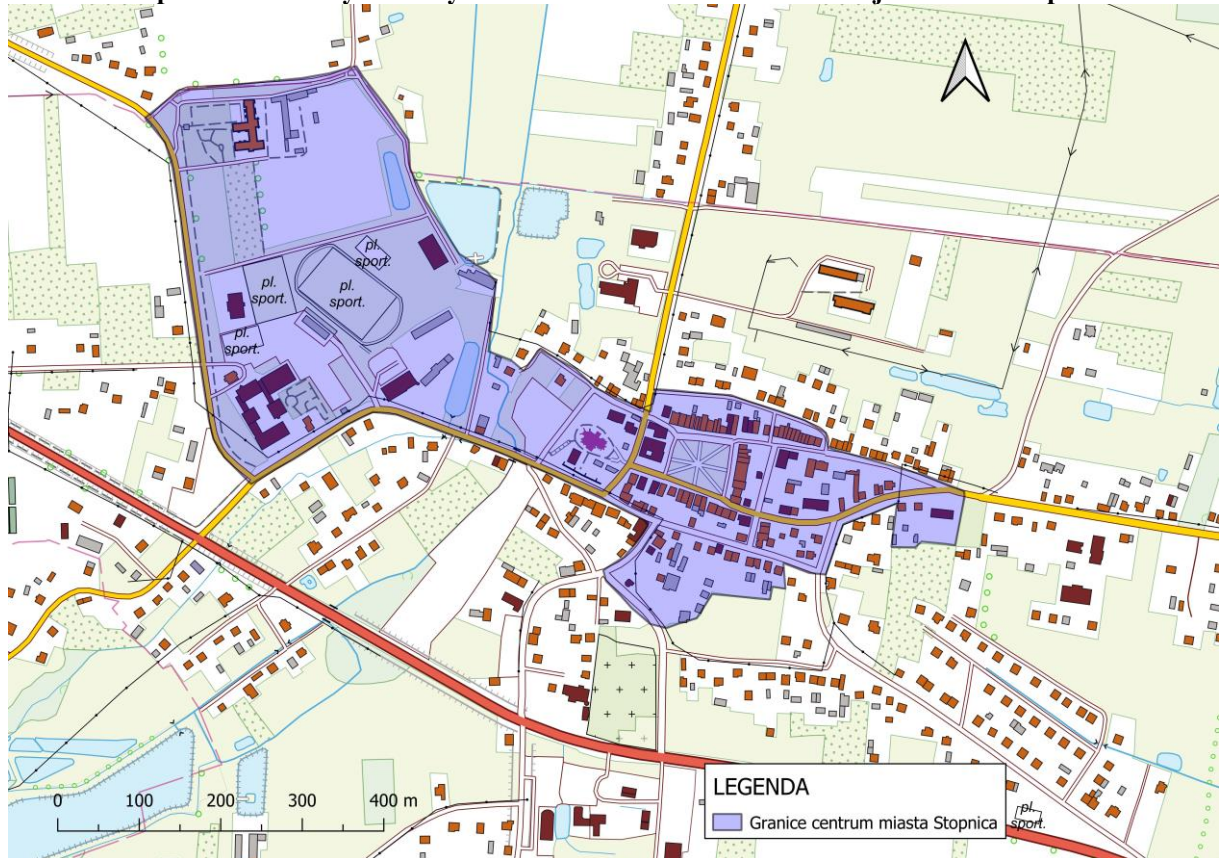
Granice wyznaczonych OSI przedstawiono na mapie 14 i 15.

Mapa 14 Granice wyznaczonych OSI na terenie MOF Buska-Zdroju – Miasto Busko-Zdrój

Źródło: Opracowanie własne

Mapa 15 Granice wyznaczonych OSI na terenie MOF Buska-Zdroju – Miasto Stopnica

Źródło: Opracowanie własne

5. System realizacji Strategii

System wdrażania, monitorowania i finansowania Strategii Rozwoju zawiera bezpośrednie odniesienie do procedur i zakresu odpowiedzialności za realizację zapisów strategicznych, dokonanie pomiaru i obserwacji postępów w realizacji Strategii.

Wdrażanie Strategii powinno odbywać się z zachowaniem kilku kluczowych zasad, istotnych dla prawidłowego systemu funkcjonowania systemu zarządzania:

- **Partnerstwo:** należy pamiętać o kreowaniu partnerskich warunków współpracy między stronami Porozumienia, w tym budowaniu odpowiednich relacji między poszczególnymi podmiotami, nie tylko publicznymi, ale też prywatnymi, szczególnie społecznymi;
- **Równość:** wszyscy partnerzy powinni być przekonani co do łączącej ich wspólnoty interesów i celów. System wdrażania Strategii powinien w takim samym stopniu uwzględniać wszystkich partnerów, bez względu na różnice w ich potencjale, wielkości czy finansach;
- **Elastyczne rozwiązania:** należy liczyć się z tym, że z biegiem czasu i zmieniającymi się uwarunkowaniami, pewne mechanizmy zapewniające efektywność działań mogą okazać się nieaktualne/nieprzydatne. Należy więc tak formułować rozwiązania i procedury, aby sprawnie można było je dostosować do zmieniających się wyzwań i potrzeb;
- **Racjonalne wydatkowanie środków publicznych:** mechanizmy zarządcze w poszczególnych gminach Partnerstwa nie mogą prowadzić do mnożenia się struktur i nieuzasadnionego wydatkowania środków publicznych;
- **Stała współpraca:** zasady wdrażania dokumentu powinny być jasno określone. Istotne jest wprowadzenie mechanizmu współpracy z góry określoną minimalną częstotliwością spotkań osób decyzyjnych i koordynujących proces realizacji Strategii. Należy dążyć do budowania partnerstw i współpracy z sektorami innymi niż tylko publiczne.

W niniejszym rozdziale wskazano podmioty zaangażowane w realizację Strategii, biorąc pod uwagę ich rolę, kompetencje i relacje między nimi. Wskazano mechanizmy i narzędzia wdrażania Strategii, określono sposób monitorowania i ewaluacji realizacji Strategii oraz wskazano wytyczne do sporządzania dokumentów wykonawczych.

5.1. Wdrażanie i monitoring Strategii Rozwoju

Monitoring ma na celu gromadzenie oraz analizę danych na temat przebiegu realizacji danego programu, pozwala na wyłapywanie ewentualnych nieprawidłowości w jego realizacji i wprowadzanie niezbędnych korekt umożliwiających osiągnięcie wcześniejszych założeń.

Określenie systemu monitorowania umożliwi gromadzenie bieżących danych dotyczących postępów we wdrażaniu oraz osiąganiu celów założonych w Strategii. Pozwoli również na obserwację rezultatów prowadzonych działań, a w razie potrzeby na wprowadzenie niezbędnych korekt oraz aktualizacji dokumentu. Zakres monitoringu i ewaluacji Strategii wyznaczają określone w niej cele strategiczne, działania priorytetowe oraz zaplanowane zadania i projekty strategiczne. Monitoring Strategii prowadzony będzie w zakresie finansowym oraz rzeczowym.

Monitoring rzeczowy dostarczy danych na temat aktualnego stanu realizacji Strategii oraz umożliwi ocenę postępu i efektywności jego głównych założeń. Mierzone będą one za pomocą dwuletnich zmian wskaźników produktu i rezultatu, przyporządkowanych do konkretnych projektów strategicznych, jak i wskaźników oddziaływania mierzonych co 2 lata, w odniesieniu do celów strategicznych, które wykorzystane zostały na etapie diagnostycznym obszaru (*Diagnoza sytuacji społecznej, gospodarczej i przestrzennej Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Busko-Zdrój*, 2021 r.). W związku z tym posłużą do przedstawienia skali i charakteru zmian w aktualnej sytuacji czy tendencji zachodzących na obszarze w porównaniu do województwa i kraju. Wszystkie wskaźniki gromadzone będą na bieżąco, w miarę postępu prac, natomiast ich stan osiągnięcia podawany będzie cyklicznie w raportach co 2 lata. Punktem odniesienia w procesie weryfikacji będą dane bazowe dostępne na etapie opracowania Diagnostyki, czyli według stanu na koniec 2019 roku.

Monitoring finansowy dostarczy danych na temat szacunkowego kosztu oraz wykorzystanych źródeł finansowania, będących podstawą do oceny sprawności wydatkowania środków. Na poziomie dokumentu zakłada się monitoring w oparciu o okresowe sprawozdania finansowe. Dane zawarte w tych opracowaniach powinny obejmować m.in. wysokość wkładu własnego i pozyskanych środków zewnętrznych, wydatki poniesione w okresie objętym sprawozdaniem oraz od początku realizacji projektu, procentowy stan zaawansowania realizacji interwencji, stopień osiągnięcia założonych wskaźników, a także informacje na temat postępu wykonania przyjętego harmonogramu w oparciu o ustalony plan finansowy.

Do końca I kwartału kolejnego roku po skończonym okresie sprawozdawczym, wydziały/referaty Urzędów członków Partnerstwa, jednostki organizacyjne gmin i/lub podmioty odpowiedzialne za realizację poszczególnych projektów strategicznych zobowiązane są do składania informacji okresowej do poszczególnych *Koordinatorów ds. Strategii MOF Buska-Zdroju*. Dzięki temu sprawozdawczość zakłada bieżący i ciągły przepływ aktualnych informacji, co pozwala na weryfikację nieprawidłowości oraz wykrycie problemów w procesie wdrażania i monitorowania dokumentu.

Za wdrażanie Strategii odpowiedzialni są reprezentanci gmin członkowskich MOF Buska-Zdroju tj. Burmistrz Miasta i Gminy Busko-Zdrój oraz Burmistrz Miasta i Gminy Stopnica. Burmistrzowie wyznaczą w poszczególnych gminach po jednym *Koordinatorze ds. Strategii MOF Buska-Zdroju*, którzy będą tworzyli *Zespół Operacyjny MOF Buska-Zdroju* zarządzający całym procesem wdrażania, koordynujący działania i przygotowujący raport z monitoringu w okresach dwuletnich. Monitoring polegać będzie na systematycznym zbieraniu oraz analizowaniu ilościowych i jakościowych informacji na temat wdrażanych projektów, a także założonych celów dokumentu na podstawie danych gromadzonych i przekazywanych przez poszczególne samodzielne stanowiska pracy / referaty / wydziały Urzędów członków Partnerstwa, jednostki organizacyjne gmin oraz inne instytucje zewnętrzne i podmioty realizujące projekty na obszarze Partnerstwa i/lub będące partnerami w realizacji określonych działań. Dla zwiększenia skuteczności realizacji Strategii i podkreślenia roli partnerów w procesie zarządzania, a także wzmocnienia procesów partycypacji na etapie wdrażania i oceny realizacji dokumentu, powołany został Komitet Monitorujący ZIT (ciało doradcze Lidera Porozumienia), czyli zespół składający się z osób i podmiotów z różnych sektorów. Poniżej na schemacie przedstawiono instytucjonalną strukturę systemu wdrażania, monitorowania, ewaluacji i aktualizacji dokumentu.

**Schemat 2 Instytucjonalna struktura systemu wdrażania, monitorowania, ewaluacji i aktualizacji
Strategii Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Buska-Zdroju na
lata 2022–2030**

Organy wykonawcze MOF Buska-Zdroju
<ul style="list-style-type: none">• wdrażanie - stymulowanie działań;• integrowanie zasobów;• funkcja decyzyjna, opiniodawcza i kontrolna;• podejmowanie decyzji niezbędnych do bieżącego funkcjonowania struktur Porozumienia;• powoływanie członków Zespołu Operacyjnego (Koordynatorów ds. Strategii MOF Buska-Zdroju);• prowadzenie konsultacji społecznych i opiniowanie na etapie ewentualnych aktualizacji dokumentu, przedstawianie projektu dokumentu do zatwierdzenia przez organy uchwałodawcze
Organy stanowiące (Rady Miejskie)
<ul style="list-style-type: none">• wsparcie merytoryczne przy realizacji i ewaluacji Strategii;• wsparcie merytoryczne przy podejmowaniu decyzji strategicznych;• akceptacja sprawozdań z realizacji Strategii;• analizowanie postępów wdrażania Strategii;• przyjmowanie aktualizacji Strategii;• uwzględnienie zadań zaplanowanych do realizacji przy przyjmowaniu budżetów gmin oraz wieloletnich planów inwestycyjnych lub innych dokumentów strategicznych o znaczeniu lokalnym.
Zespół Operacyjny MOF Buska-Zdroju - Koordynatorzy ds. Strategii MOF Buska-Zdroju
<ul style="list-style-type: none">• upowszechnianie założeń Strategii wśród mieszkańców obszaru;• inicjacja realizacji działań priorytetowych;• koordynacja działań, w tym koordynacja przygotowania okresowych sprawozdań z realizacji Strategii - sporządzanie co 2 lata raportu z postępu realizacji dokumentu. Raport będzie zawierał informacje na temat wartości wskaźników monitoringowych (produktu, rezultatu) i wartości wskaźników oddziaływania, mierzonych co 2 lata;• udostępnianie lokalnej społeczności wyników sprawozdawczości poprzez ich publikowanie na stronach internetowych gmin oraz w Biuletynach Informacji Publicznej, a także przekazywanie informacji wszystkim zainteresowanym podmiotom podczas spotkań;• poszukiwanie nowych źródeł finansowania;• ewaluacja i ewentualne przygotowanie zmian do aktualizacji;• pełni funkcje koordynatora w przypadku realizacji projektów strategicznych lub zadań w Partnerstwie;• koordynacja współpracy między stronami Porozumienia;• bieżący roboczy kontakt z osobami odpowiedzialnymi za przygotowanie i realizację projektów;• współpraca z ekspertami zewnętrznymi oraz instytucjami zaangażowanymi w realizację Strategii.
Komórki Urzędów i jednostki, Partnerzy
<ul style="list-style-type: none">• realizacja poszczególnych zadań i projektów;• przekazywanie informacji o stopniu realizacji zadań do Koordynatora ds. Strategii MOF Buska-Zdroju, sporządzanie statystyk i gromadzenie danych pomocnych w procesie monitorowania;• zgłaszanie wniosków do zmian w Strategii.
Komitet Monitorujący ZIT (ciało doradcze Lidera Porozumienia)
<ul style="list-style-type: none">• opiniowanie projektów zmian/aktualizacji Strategii;• inicjowanie i proponowanie nowych projektów i rozwiązań organizacyjnych;• organ konsultacyjno-doradczy Lidera Porozumienia.

Źródło: Opracowanie własne

Na etapie wdrażania Strategii ZIT MOF Buska-Zdroju, spotkania reprezentantów powinny odbywać się nie rzadziej niż jeden raz w półroczu. Organizatorem spotkań jest Lider, jednak spotkanie może być zorganizowane na wniosek reprezentanta każdej ze stron Porozumienia. Organy wykonawcze gmin członkowskich powinni szybko reagować na potrzeby decyzyjne wyrażane przez Zespół Operacyjny, tak by łatwy kontakt między poziomami zarządzania przyspieszał proces wdrażania Strategii. Ma to umożliwić sprawną ewaluację Strategii i poszczególnych działań oraz pozwolić na podejmowanie świadomych decyzji o niezbędnych zmianach w Strategii lub przyjętych metodach działania.

Zespół Operacyjny jest podmiotem roboczym pełniącym kluczową rolę doradczą w procesie wdrażania strategii ponadlokalnej. W skład Zespołu wchodzi przedstawiciele wszystkich stron Porozumienia (Koordynatorzy ds. Strategii), którzy na poziomie roboczym koordynują proces wdrażania Strategii. Prace Zespołu, które koordynuje Lider Porozumienia, służą prawidłowemu i skutecznemu wdrażaniu Strategii przede wszystkim w zakresie realizacji konkretnych projektów. Członkowie Zespołu Operacyjnego powinni być ze sobą w stałym kontakcie i spotykać się z Burmistrzami gmin porozumienia w razie potrzeby lub co najmniej jeden raz w półroczu, celem omówienia postępów prac, wspólnego rozwiązywania ewentualnych, pojawiających się problemów, potrzeb wynikających z realizacji Strategii itp.

Komitet Monitorujący ZIT stanowi forum współpracy i dialogu z organami gmin MOF w sprawach dotyczących przygotowania, prowadzenia i oceny Strategii oraz pełni funkcję konsultacyjno-doradczą dla Lidera Porozumienia. Członków Zespołu powołają Burmistrzowie gmin porozumienia spośród przedstawicieli różnych grup interesariuszy – w skład zespołu będą wchodzić przedstawiciele sektora społecznego, biznesowego oraz publicznego z gmin partnerskich. Zespół będzie stanowił ważny kanał komunikacji między gminami będącymi stronami Porozumienia a mieszkańcami obszaru i innymi interesariuszami, np. osobami z otoczenia biznesu, które nie są mieszkańcami, ale prowadzą lub chcą prowadzić na tym terenie działalność gospodarczą.

Monitoring realizacji Strategii prowadzony będzie w odniesieniu do wskaźników produktów i rezultatów mających swoje źródło w efektach poszczególnych projektów i zadań, uwzględnionych w planie operacyjnym Strategii. Monitoring realizacji Strategii, w tym osiągniętych wskaźników odbywa się raz na 2 lata i jest realizowany do końca I kwartału kolejnego roku po skończonym okresie sprawozdawczym – pierwszy okres sprawozdawczy przypada na lata 2022–2023, więc pierwszy raport z monitoringu powinien być wykonany do końca czerwca 2024 r. Informacje na temat stanu realizacji Strategii będą przekazywane

mieszkańcom obszaru, jak również wszystkim zainteresowanym, w formie raportów z monitoringu, za pośrednictwem stron internetowych członków Partnerstwa, a także podczas spotkań w trakcie realizacji Strategii z różnymi grupami społecznymi, w tym mieszkańcami, przedsiębiorcami, organizacjami pozarządowymi. Monitorowanie przebiegu rozwoju społeczno-gospodarczego oraz zmian w zagospodarowaniu przestrzennym obszaru będzie procesem ciągłym. Sporządzany raport powinien wskazywać na zachodzące przeobrażenia i tendencje rozwoju oraz umożliwiać dokonywanie oceny stopnia realizacji zapisanych celów, które mierzone będą za pomocą dwuletnich zmian wskaźników. W tabeli 17 przedstawiono wskaźniki mierzalności rozwoju, natomiast w tabeli 18 wskaźniki produktu i rezultatu, które powinny być osiągnięte na koniec realizacji Strategii – wszystkie będą przedmiotem monitoringu. Wartość bazowa dla wskaźników wynosi zero.

Tabela 17 Wskaźniki mierzalności rozwoju MOF Buska-Zdroju

Lp.	Nazwa wskaźnika		Wartość wskaźnika dla MF Buska-Zdroju na koniec:	Wartość wskaźnika – średnia ogółem dla województwa na koniec:	Wartość wskaźnika – średnia ogółem dla Polski na koniec:	Pożądana wartość wskaźnika dla MOF Buska-Zdroju na koniec:
			2019 r.	2019 r.	2019 r.	2030 r.
1.	Liczba ludności ogółem		39 778	1 233 961	38 382 576	40 176 (wzrost o 1%)
2.	Udział ludności wg ekonomicznych grup wieku w [%] ludności ogółem	w wieku przedprodukcyjnym	16,4	16,5	18,1	Osiągnięcie wartości powyżej średniej dla województwa na koniec 2030 r.
		w wieku produkcyjnym	59,3	59,9	60,0	Osiągnięcie wartości powyżej średniej dla województwa na koniec 2030 r.
		w wieku poprodukcyjnym	24,3	23,7	21,9	Utrzymanie wskaźnika na poziomie nie wyższym niż 24,3%
3.	Współczynnik przyrostu naturalnego (przeliczenie na 1000 mieszkańców)		-3,5	-3,5	-0,9	Wskaźnik na poziomie dodatnim
4.	Saldo migracji ogółem na 1 000 ludności		-1,5	-2,8	0,2	Wskaźnik na poziomie dodatnim
5.	Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym [%]		3,3	5,7	3,8	Utrzymanie wskaźnika na poziomie nie wyższym niż 3,3%
5.	Fundacje, stowarzyszenia i organizacje społeczne na 10 tys. mieszkańców		35	37	38	Wskaźnik wyższy od średniej dla województwa i średniej dla kraju na koniec 2030 r.
6.	Jednostki nowo zarejestrowane w rejestrze REGON na 10 tys. ludności		73	76	99	77 (wzrost o 5%)
7.	Podmioty wpisane do rejestru REGON na 10 tys. ludności		1 044	994	1 175	1 200 (wzrost o 15%)
8.	Podmioty na 1000 mieszkańców w wieku produkcyjnym		177	158	196	203 (wzrost o 15%)
9.	Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą na 10 tys. mieszkańców		851	722	837	Utrzymanie wskaźnika na poziomie nie niższym niż 851

Strategia Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Buska-Zdroju na lata 2022–2030

10.	Gospodarstwa domowe korzystające ze środowiskowej pomocy społecznej w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców	170	299	215	Utrzymanie wskaźnika na poziomie niższym od średniej dla województwa i kraju na koniec 2030 r., jednocześnie nie więcej niż 170
11.	Nowe budynki mieszkalne na 1000 ludności	4	2	2	Utrzymanie wskaźnika na poziomie wyższym od średniej dla województwa i kraju na koniec 2030 r., jednocześnie nie mniej niż 4
12.	Pozwolenia wydane na budowę i zgłoszenia budowy z projektem budowlanym w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców	34	25	28	Utrzymanie wskaźnika na poziomie wyższym od średniej dla województwa i kraju na koniec 2030 r.
13.	Udział [%] dochodów własnych w dochodach ogółem	45,0	39,5	49,6	min. 49%
14.	Wydatki ogółem na 1 mieszkańca [zł]	4 863	5 370	6 051	Osiągnięcie wskaźnika na poziomie średniej dla województwa i/lub kraju na koniec 2030 r.
15.	Wydatki majątkowe na 1 mieszkańca [zł]	1 181	1 003	1 011	Wskaźnik na poziomie wyższym od średniej dla województwa i kraju na koniec 2030 r.
16.	Wydatki bieżące na 1 mieszkańca [zł]	3 681	4 382	5 039	min. 75% średniej krajowej na koniec 2030 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego, stat.gov.pl

Tabela 18 Wskaźniki produktu i rezultatu do osiągnięcia w wyniku realizacji Strategii - do uzupełnienia w trakcie konsultacji

Lp.	Nazwa miernika	Jednostka miary	Źródło danych	Wartość docelowa śródkresowa (stan na koniec 2025 r.)	Wartość docelowa (stan na koniec 2030 r.)
WSKAŹNIKI PRODUKTU					
<i>Projekt strategiczny nr 1 Realizacja Strategii ZIT Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Buska-Zdroju poprzez poprawę jakości i dostępności komunikacyjnej w oparciu o zrównoważoną, multimodalną mobilność miejską</i>					
1.	Pojemność ekologicznego taboru do zbiorowego transportu publicznego	pasażerowie			
2.	Wspierana infrastruktura rowerowa	km			
3.	Liczba nowych miejsc parkingowych	szt.			
4.	Liczba nowych miejsc ładowania pojazdów elektrycznych	szt.			
<i>Projekt strategiczny nr 2 Realizacja Strategii ZIT Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Buska-Zdroju poprzez ochronę i udostępnianie dziedzictwa kulturowego oraz rozwój kultury w celu wzmocnienia atrakcyjności turystycznej obszaru dzięki utworzeniu Szlaku Dziedzictwa Kultury</i>					
5.	Liczba obiektów kulturalnych i turystycznych objętych wsparciem	szt.		2	4
6.	Ludność objęta projektami w ramach strategii zintegrowanego rozwoju terytorialnego	os.			
7.	Wspierane strategie zintegrowanego rozwoju terytorialnego	strategie			1
8.	Zintegrowane projekty rozwoju terytorialnego	projekty			2
<i>Projekt strategiczny nr 3 Poprawa efektywności energetycznej i redukcja emisji gazów cieplarnianych</i>					
9.	Liczba zlikwidowanych źródeł niskiej emisji z obiektów użyteczności publicznej	szt.			
10.	Liczba budynków poddanych termomodernizacji	szt.			
11.	Budynki publiczne o lepszej charakterystyce energetycznej	m ²			
12.	Zmodernizowane sieci ciepłownicze	szt.			
13.	Lokale mieszkalne o lepszej udoskonalonej charakterystyce energetycznej	szt.			
14.	Przedsiębiorstwa objęte wsparciem z instrumentów finansowych	szt.			
<i>Projekt strategiczny nr 4 Ograniczenie niskiej emisji z indywidualnych gospodarstw domowych na terenie MOF Buska-Zdroju</i>					
15.	Liczba zlikwidowanych źródeł niskiej emisji z obiektów mieszkaniowych	szt.			

Projekt strategiczny nr 5 <i>Rozwój i poprawa stanu infrastruktury komunalnej na terenie MOF Buska-Zdroju</i>					
16.	Liczba zmodernizowanych i/lub wybudowanych obiektów sportowo-rekreacyjnych	szt.			
17.	Liczba zrewitalizowanych zbiorników wodnych	szt.			2
18.	Długość wybudowanego rurociągu – kanalizacja	mb.			
Projekt strategiczny nr 6 <i>Rozwój przedsiębiorczości i aktywności społecznej mieszkańców szansą na rozwój MOF Buska-Zdroju</i>					
19.	Liczba wspartych inkubatorów przedsiębiorczości	szt.			1
20.	Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, pracujących po opuszczeniu programu (łącznie z pracującymi na własny rachunek)	os.			
21.	Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym objętych wsparciem w programie	os.			
22.	Liczba zorganizowanych szkoleń dla uczniów szkół	szt.			
Projekt strategiczny nr 7 <i>Poprawa i rozwój kompleksowych usług publicznych na terenie MOF Buska-Zdroju</i>					
23.	Liczba utworzonych lub zmodernizowanych przedszkoli i żłobków	szt.			3
24.	Liczba zmodernizowanych i wyposażonych obiektów	szt.			
WSKAŹNIKI REZULTATU					
Projekt strategiczny nr 1 <i>Realizacja Strategii ZIT Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Buska-Zdroju poprzez poprawę jakości i dostępności komunikacyjnej w oparciu o zrównoważoną, multimodalną mobilność miejską</i>					
1.	Szacowana emisja gazów cieplarnianych	Tony równoważnika CO ₂ /rok			
2.	Roczna liczba użytkowników nowego lub zmodernizowanego transportu miejskiego	użytkownicy/rok			
3.	Roczna liczba użytkowników infrastruktury rowerowej	użytkownicy/rok			
Projekt strategiczny nr 2 <i>Realizacja Strategii ZIT Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Buska-Zdroju poprzez ochronę i udostępnianie dziedzictwa kulturowego oraz rozwój kultury w celu wzmocnienia atrakcyjności turystycznej obszaru dzięki utworzeniu Szlaku Dziedzictwa Kultury</i>					
4.	Liczba osób odwiedzających obiekty kulturalne i turystyczne objęte wsparciem	odwiedzający			
Projekt strategiczny nr 3 <i>Poprawa efektywności energetycznej i redukcja emisji gazów cieplarnianych</i>					

Strategia Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Buska-Zdroju na lata 2022–2030

5.	Roczne zużycie energii pierwotnej (w tym: w lokalach mieszkalnych, budynkach publicznych, przedsiębiorstwach, innych)	MWh/rok			
6.	Szacowana emisja gazów cieplarnianych	Tony równoważnika CO ₂ /rok			
Projekt strategiczny nr 4 <i>Ograniczenie niskiej emisji z indywidualnych gospodarstw domowych na terenie MOF Buska-Zdroju</i>					
7.	Dodatkowa zdolność wytwarzania energii elektrycznej i ciepłej ze źródeł odnawialnych	MWe			
Projekt strategiczny nr 5 <i>Rozwój i poprawa stanu infrastruktury komunalnej na terenie MOF Buska-Zdroju</i>					
8.	Ilość nieruchomości przyłączonych do sieci kanalizacyjnej	szt.			
9.	Ilość osób, które korzystają z wybudowanej sieci kanalizacyjnej	os.			
10.	Ilość osób odwiedzających obszar MOF	os.			
Projekt strategiczny nr 6 <i>Rozwój przedsiębiorczości i aktywności społecznej mieszkańców szansą na rozwój MOF Buska-Zdroju</i>					
11.	Liczba nowych działalności gospodarczych	szt.			
12.	Liczba wspartych przedsiębiorstw	szt.			
13.	Liczba udzielonych porad	szt.			
Projekt strategiczny nr 7 <i>Poprawa i rozwój kompleksowych usług publicznych na terenie MOF Buska-Zdroju</i>					
14.	Liczba dzieci korzystających z przedszkoli i żłobków	os.			
15.	Liczba wspartych obiektów	szt.			
16.	Liczba osób objętych wsparciem	os.			
17.	Liczba zakupionego sprzętu do e-usług	szt.			

Źródło: Opracowanie własne

5.2 Ewaluacja i aktualizacja Strategii Rozwoju

Przyjęto, że Strategia Rozwoju ma formułę otwartą, co oznacza, że w przypadku zmian zarówno zewnętrznych, jak i wewnętrznych uwarunkowań społecznych i gospodarczych oraz wykreowania nowych projektów – możliwa będzie jej aktualizacja.

Z wnioskiem o aktualizację Strategii Rozwoju może wystąpić: Zespół Operacyjny, Burmistrz, inicjatywa co najmniej 5 członków Rad Miejskich lub 100 mieszkańców obszaru. Rady Miejskie jako instytucje kontrolne i uchwałodawcze będą mieć za zadanie analizowanie i zatwierdzanie wniosków o zmianę treści dokumentu, a także jego aktualizację poprzez podjęcie stosownej uchwały w tej sprawie.

Wprowadzenie systemu monitoringu oraz powiązanej z nim procedury ewaluacji pozwoli wyeliminować w znacznym stopniu problem dezaktualizacji założeń i celów zawartych w Strategii Rozwoju, wynikający ze zmieniających się warunków funkcjonowania podmiotów realizujących poszczególne projekty, zmian prawodawstwa oraz innych warunków i okoliczności mogących wpłynąć na zasadność podejmowanych działań. Oprócz modyfikacji poszczególnych elementów dokumentu, w trakcie jego realizacji możliwe będzie uwzględnienie nowych zadań i projektów, które będą wpisywać się w cele i działania priorytetowe.

Ewaluacja ma na celu podnoszenie jakości działań poprzez zwiększenie jej adekwatności, skuteczności, użyteczności, efektywności i trwałości. Ewaluacja Strategii będzie prowadzona w celu określenia rzeczywistych efektów zrealizowanych projektów, a jej ocena opierać się będzie na pięciu zasadniczych kryteriach:

- skuteczność – pozwala określić, czy zostały osiągnięte cele Strategii założone na etapie programowania,
- efektywność – pozwala ocenić poziom ekonomiczności Strategii,
- użyteczność – pozwala ocenić zgodności celów Strategii z faktycznymi problemami i potrzebami grupy docelowej,
- trafność – obrazuje do jakiego stopnia cele Strategii odpowiadają potrzebom danego obszaru,
- trwałość – pozwala określić na ile można się spodziewać, że pozytywne zmiany wywołane oddziaływaniem Strategii będą trwać po jej zakończeniu.

Ewaluacja zadań zawartych w *Strategii Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Buska-Zdroju na lata 2022–2030* zostanie podzielona na następujące części:

- *ex-ante* (przed realizacją Strategii) – stanowiąca instrument ułatwiający podejmowanie spójnych decyzji. Jej zadaniem jest próba znalezienia odpowiedzi na pytanie czy działania zakładane w ramach Strategii przyniosą zakładane efekty przy użyciu dedykowanych im instrumentów i zasobów. Ocena ta została przeprowadzona w trakcie opracowywania Strategii, przed jej przyjęciem i stanowi załącznik do niniejszego dokumentu;
- *on-going* (na bieżąco) – instrument obserwacji prowadzonej przez Koordynatora ds. Strategii, który będzie przygotowywał sprawozdanie z realizacji Strategii (raport z monitoringu Strategii), co najmniej raz na dwa lata;
- *mid-term* (w połowie okresu realizacji) – służąca przede wszystkim jako instrument, w wyniku którego może nastąpić aktualizacja Strategii;
- *ex-post* (na zakończenie realizacji Strategii) – służąca ocenie zgodności i efektywności zrealizowanych działań w ramach Strategii z założeniami i celami przyjętymi w niniejszym dokumencie.

W przypadku konieczności aktualizacji dokumentu Strategii, będzie on podlegał procedurze jak podczas przyjęcia, tj. zgodnie z art. 10g ust. 9 *Ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym* (Dz. U. z 2022 r. poz. 559 z późn. zm.).

5.3. Wytyczne do sporządzania dokumentów wykonawczych

Strategia ZIT MOF Buska-Zdroju jest dokumentem programującym rozwój obszaru do 2030 roku. Wszystkie pozostałe, zarówno obowiązkowe jak i fakultatywne plany i programy strategiczne są względem Strategii dokumentami wykonawczymi i powinny pozostać zgodne z jej zapisami, w celu zapewnienia spójności programowania rozwoju. W poniższej tabeli przedstawiono ocenę funkcjonujących w samorządach Partnerstwa programów i planów pod kątem ich aktualności i spójności w kontekście zapisów Strategii (szczególnie głównych jej założeń). Wskazano też dokumenty przewidziane do sporządzenia lub zmiany.

Tabela 19 Dokumenty na poziomie lokalnym – ocena aktualności i spójności w kontekście zapisów Strategii

Lp.	Nazwa dokumentu	Okres obowiązywania	Uwagi / wytyczne
Miasto i Gmina Busko-Zdrój			
1.	<i>Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Miasta i Gminy Busko-Zdrój</i>	od marca 2005 r.	Obowiązujący. W przypadku opracowania nowego dokumentu należy zachować spójność z zapisami Strategii.
2.	<i>Program przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz ochrony ofiar przemocy dla Gminy Busko-Zdrój na lata 2021–2025</i>	2021–2025	Aktualny. Dokument zgodny z założeniami Strategii.
3.	<i>Gminny Program Wspierania Rodziny w Gminie Busko-Zdrój na lata 2022–2024</i>	2022–2024	Dokument aktualny, zgodny z założeniami Strategii, szczególnie z celem szczegółowym „Wzmocnienie kapitału społecznego”.
4.	<i>Plan Gospodarki Niskoemisyjnej dla Gminy Busko-Zdrój do 2024 roku (zaktualizowany w 2021 r.)</i>	do 2024 r.	Aktualny. Dokument zgodny z założeniami Strategii, szczególnie z działaniem priorytetowym „Ochrona środowiska i ograniczanie niskiej emisji”.
5.	<i>Program usuwania wyrobów zawierających azbest z terenu Gminy Busko-Zdrój na lata 2011–2032</i>	2011–2032	Aktualny, zgodny z dokumentem Strategii.
6.	<i>Projekt założeń do planu zaopatrzenia w ciepło, energię elektryczną i paliwa gazowe dla Gminy Busko-Zdrój do roku 2036</i>	do 2036 r.	Aktualny. Dokument zgodny z założeniami Strategii, szczególnie z działaniem priorytetowym „Ochrona środowiska i ograniczanie niskiej emisji”.
7.	<i>Program opieki nad Zabytkami Gminy Busko-Zdrój na lata 2017–2020</i>	2017–2020	Nieaktualny. Trwają prace nad opracowaniem nowego dokumentu.
8.	<i>Wieloletni Program Gospodarowania Mieszkaniowym Zasobem Gminy Busko-Zdrój na lata 2022–2026</i>	2022–2026	Aktualny, zgodny z dokumentem Strategii.
9.	<i>Gminny Program Rewitalizacji Gminy Busko-Zdrój na lata 2015–2025</i>	2015–2025	Aktualny. GPR jest spójny ze Strategią i wpisuje się w jej założenia. Cele szczegółowe zawarte w Strategii korelują z celami rewitalizacji.
10.	<i>Program współpracy Gminy Busko-Zdrój z organizacjami pozarządowymi oraz innymi podmiotami prowadzącymi działalność pożytku publicznego i o wolontariacie na 2022 rok</i>	2022 r.	Program opracowywany jest corocznie. Dokument aktualny, zgodny z założeniami Strategii, szczególnie z celem szczegółowym „Wzmocnienie kapitału społecznego”.

*Strategia Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Buska-Zdroju
na lata 2022–2030*

11.	<i>Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych dla Gminy Busko-Zdrój na lata 2016–2025</i>	2016–2025	Aktualny. Strategia mocno akcentuje kwestie społeczne, w tym wspieranie inicjatyw oddolnych mieszkańców jako jedno z priorytetowych działań, jest więc spójna z założeniami Strategii.
12.	<i>Strategia Rozwoju Elektromobilności dla Gminy Busko-Zdrój na lata 2019–2039</i>	2019–2039	Aktualny. Strategia mocno akcentuje kwestie komunikacji w oparciu o zrównoważoną, multimodalną mobilność miejską, jest więc spójna z założeniami Strategii.
13.	Plan działań na rzecz zrównoważonej energii i klimatu (SECAP)	Nie istnieje	Biorąc pod uwagę cel szczegółowy <i>Poprawa warunków życia mieszkańców</i> i działanie priorytetowe „Ochrona środowiska i ograniczanie niskiej emisji”, zaleca się w okresie obowiązywania Strategii opracowanie i wdrażanie Planu działań na rzecz zrównoważonej energii i klimatu.
Miasto i Gmina Stopnica			
1.	<i>Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Stopnica</i>	2000 r.	Obowiązujący. W przypadku opracowania nowego dokumentu należy zachować spójność z zapisami Strategii.
2.	<i>Program przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz ochrony ofiar przemocy na lata 2021–2026</i>	2021–2026	Aktualny. Dokument zgodny z założeniami Strategii.
3.	<i>Gminny Program Wspierania Rodziny na lata 2022–2024</i>	2022–2024	Aktualny. Dokument zgodny z założeniami Strategii.
4.	<i>Plan Gospodarki Niskoemisyjnej Gminy Stopnica</i>	do 2020 r.	Nieaktualny. W przypadku opracowania nowego dokumentu należy zachować spójność z zapisami Strategii.
5.	<i>Program usuwania wyrobów zawierających azbest z terenu Gminy Stopnica</i>	2012–2032	Obowiązujący. W przypadku opracowania nowego dokumentu należy zachować spójność z zapisami Strategii.
6.	<i>Założenia do planu zaopatrzenia w ciepło, energię elektryczną i paliwa gazowe dla Gminy Stopnica na lata 2018–2033</i>	2018–2033	Aktualny. Dokument zgodny z założeniami Strategii, z celem szczegółowym <i>Poprawa warunków życia mieszkańców</i> , szczególnie z działaniem priorytetowym „Ochrona środowiska i ograniczenie niskiej emisji”.
7.	<i>Program opieki nad Zabytkami dla Gminy Stopnica na lata 2018–2021</i>	2018–2021	Nieaktualny. Trwają prace nad opracowaniem nowego dokumentu. Należy zachować spójność z zapisami Strategii.
8.	<i>Program Gospodarowania Mieszkaniowym Zasobem Gminy Stopnica na lata 2018–2023</i>	2018–2023	Aktualny – zgodny z założeniami Strategii.
9.	<i>Program Rewitalizacji Miasta i Gminy Stopnica na lata 2016–2023</i>	2016–2023	Aktualny – zgodny z założeniami Strategii.
10.	<i>Program współpracy Gminy Stopnica z organizacjami pozarządowymi oraz innymi podmiotami prowadzącymi</i>	2022 r.	Program opracowywany jest corocznie. Dokument aktualny, zgodny z założeniami Strategii, szczególnie z celem

*Strategia Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Buska-Zdroju
na lata 2022–2030*

	<i>działalność pożytku publicznego na rok 2022</i>		szczegółowym „Wzmocnienie kapitału społecznego”.
11.	<i>Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Stopnica na lata 2021–2031</i>	2021–2031	Aktualny. Strategia mocno akcentuje kwestie społeczne, w tym wspieranie integracji mieszkańców jako jedno z priorytetowych działań.
12.	<i>Program Ochrony Środowiska Gminy Stopnica na lata 2017–2020 z perspektywą do 2024 roku</i>	2017–2024	Aktualny – zgodny z założeniami Strategii.
13.	Plan działań na rzecz zrównoważonej energii i klimatu (SECAP)	Nie istnieje	Biorąc pod uwagę cel szczegółowy <i>Poprawa warunków życia mieszkańców</i> i działanie priorytetowe „Ochrona środowiska i ograniczanie niskiej emisji”, zaleca się w okresie obowiązywania Strategii opracowanie i wdrażanie Planu działań na rzecz zrównoważonej energii i klimatu.

Źródło: Opracowanie własne

6 Opis procesu zaangażowania partnerów społeczno-gospodarczych i innych podmiotów

W procesie planowania i realizacji rozwoju Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Buska-Zdroju istotne jest uwzględnianie rzeczywistych potrzeb nie tylko samorządów, ale przede wszystkim społeczności lokalnej. W związku z tym na etapie opracowania Strategii zapewniono włączenie w ten proces mieszkańców i innych interesariuszy. Mieli oni możliwość udziału w opracowaniu dokumentu poprzez wyrażenie swoich opinii m.in. w formie udziału w badaniu ankietowym, możliwość złożenia propozycji projektów własnych do realizacji (nabór fiszek projektowych), czy złożenia uwag i opinii zarówno do projektu *Diagnozy sytuacji społecznej, gospodarczej i przestrzennej MOF Buska-Zdroju*, jak i projektu samej Strategii. Wkład w ostateczny kształt dokumentu miały również instytucje zewnętrzne, włączone w proces konsultacji i opiniowania dokumentu. Udział mieszkańców i innych interesariuszy zagwarantowany jest również na etapie wdrażania i oceny Strategii.

Zgodnie z wymogami Projektu *Umowy Partnerstwa dla realizacji polityki spójności 2021–2027 w Polsce* przeprowadzono nabór na członków Komitetu Monitorującego ZIT. Komitet Monitorujący ZIT stanowi „ciało doradcze” Lidera Porozumienia tj. Gminy Busko-Zdrój. Jego reprezentacja uwzględnia m.in. społeczeństwo obywatelskie, podmioty działające na rzecz ochrony środowiska oraz odpowiedzialne za promowanie włączenia społecznego, praw podstawowych, praw osób ze specjalnymi potrzebami, równości płci i niedyskryminacji. Komitet stanowi forum współpracy i dialogu z organami gmin MOF w sprawach dotyczących przygotowania, prowadzenia i oceny *Strategii Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Buska-Zdroju na lata 2022–2030* oraz pełni funkcję opiniodawczo-doradczą Lidera Porozumienia. Otwarty nabór na członka Komitetu Monitorującego ZIT odbył się w dniach 15–28.02.2022 r., następnie przedłużono nabór do 4 marca 2022 r. W terminie 22–29 marca zorganizowano nabór uzupełniający na członków Komitetu. W wyniku naboru utworzono Komitet Monitorujący ZIT składający się z 7 członków.

6.1 Podsumowanie konsultacji społecznych i procesu opiniowania dokumentu przez Zarząd Województwa

Do uzupełnienia po konsultacjach społecznych i procesie opiniowania

Na podstawie art. 6 ust. 3 *Ustawy z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju* (Dz. U. z 2021 r. poz. 1057) oraz zgodnie z *Uchwałą Nr XXXIV/406/2021 Rady Miejskiej w Busku-Zdroju z dnia 27 maja 2021 r. w sprawie wyrażenia woli podjęcia współpracy Gminy Busko-Zdrój z Gminą Stopnica celem współdziałania w ramach Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Buska-Zdroju oraz przystąpienia do opracowania Strategii Rozwoju Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Buska-Zdroju na lata 2021–2030* oraz *Uchwałą Nr XVII/25/2021 Rady Miejskiej w Stopnicy z dnia 15 czerwca 2021 r. w sprawie wyrażenia woli podjęcia współpracy Gminy Stopnica z Gminą Busko-Zdrój celem współdziałania w ramach Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Buska-Zdroju oraz przystąpienia do opracowania Strategii Rozwoju Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Buska-Zdroju na lata 2021–2030*, w dniach ...r. odbyły się konsultacje społeczne projektu *Strategii Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Buska-Zdroju na lata 2022–2030*, które miały na celu zapoznanie grupy docelowej z projektem dokumentu.

Projekt *Strategii Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Buska-Zdroju na lata 2022–2030* podlegał obowiązkowo konsultacjom:

1. z mieszkańcami gminy,
2. z lokalnymi partnerami społecznymi i gospodarczymi, w szczególności z działającymi na terenie gminy, w tym organizacjami pozarządowymi i przedsiębiorcami,
3. z sąsiednimi gminami i ich związkami,
4. z Dyrektorem Regionalnego Zarządu Gospodarki Wodnej w Krakowie – Państwowe Gospodarstwo Wodne Wody Polskie.

Dodatkowo, MOF Buska-Zdroju włączył w proces konsultacji społecznych następujące podmioty:

5. Lokalna Grupa Działania „Królewskie Ponidzie”;
6. Buska Lokalna Grupa Działania „Słoneczny Lider”;
7. Powiat Buski.

Do podmiotów wskazanych w pkt. 3–7 wysłane zostały pisma informujące o konsultacjach.

Konsultacje odbyły się w terminie od dnia .. do dnia .. 2022 r. w następujących formach:

1. Zbieranie uwag i wniosków w formie papierowej oraz elektronicznej z wykorzystaniem formularza konsultacyjnego. Wypełnione czytelnie formularze można było dostarczyć:
 - a) drogą elektroniczną na adres e-mail: rsid@umig.busko.pl oraz gmina@stopnica.pl wpisując w tytule „Konsultacje społeczne – projekt Strategii ZIT MOF Buska-Zdroju”;
 - b) drogą korespondencyjną na adres Urzędu Miasta i Gminy w Busku-Zdroju, al. Mickiewicza 10, 28–100 Busko-Zdrój oraz Urzędu Miasta i Gminy Stopnica, ul. Kościuszki 2, 28–130 Stopnica, z dopiskiem: „Konsultacje społeczne – projekt Strategii ZIT MOF Buska-Zdroju”;
 - c) bezpośrednio do Biura Obsługi Interesanta w budynku Urzędu Miasta i Gminy w Busku-Zdroju oraz do Biura Obsługi Urzędu Miasta i Gminy Stopnica, w godzinach pracy Urzędów.
2. Spotkania otwartego, umożliwiającego omówienie założeń dokumentu, a także przedstawienie uwag, opinii i propozycji. Spotkanie odbyło się w dniu2022 r. o godz. wzięło w nim udział..... osób.
3. Zbieranie uwag ustnych do protokołu w budynku Urzędu Miasta i Gminy w Busku-Zdroju, al. Mickiewicza 10, 28–100 Busko-Zdrój oraz Urzędu Miasta i Gminy Stopnica, ul. Kościuszki 2, 28–130 Stopnica, w godzinach pracy Urzędów.

Informację o konsultacjach społecznych ww. projektu dokumentu zamieszczono ...2022 r. w następujących formach:

- na stronie internetowej gmin (umig.busko.pl oraz umig.stopnica.pl);
- na stronie Urzędów Gmin w Biuletynie Informacji Publicznej (bip.umig.busko.pl, stopnica.pl/bip/);
- w sposób zwyczajowo przyjęty – na tablicy ogłoszeń w Urzędzie Miasta i Gminy w Busku-Zdroju oraz Urzędzie Miasta i Gminy Stopnica.

Formularz zgłaszania uwag oraz projekt dokumentu *Strategia Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Buska-Zdroju na lata 2022–2030* dostępne były od ...2022 r:

- w wersji papierowej w sekretariacie budynku Urzędu Miasta i Gminy w Busku-Zdroju, w Biurze Obsługi Interesanta oraz w budynku Urzędu Miasta i Gminy Stopnica w Biurze Obsługi Interesanta (parter);

- w wersji elektronicznej na oficjalnych stronach internetowych Urzędu Miasta i Gminy w Busku-Zdroju (umig.busko.pl) oraz Urzędu Miasta i Gminy Stopnica (umig.stopnica.pl).

Jedną z form konsultacji społecznych ww. projektu dokumentu było otwarte spotkanie z interesariuszami, które odbyło się w dniu o godz. w W spotkaniu uczestniczyło Podczas spotkania przedstawiono główne założenia programowe i wdrożeniowe dokumentu tj. wizja, misja, cele strategiczne wraz z odpowiadającymi im działaniami, a także zakres rzeczowy projektów strategicznych, które planowane są do realizacji przez samorządy gminne. Przedstawione zostały również założenia przestrzenno-funkcjonalne, w tym model funkcjonalno-przestrzenny. Podczas spotkania wpłynęły / nie wpłynęły żadne uwagi.

W trakcie konsultacji społecznych w wyznaczonym terminie wpłynęło..... wypełnionych formularzy uwag.....

Na podstawie art. 10g ust. 5 Ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2022 r. poz. 559 z późn. zm.) pismem z dnia r. Burmistrz Miasta i Gminy Busko-Zdrój zawnioskował o zaopiniowanie projektu *Strategii Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Buska-Zdroju na lata 2022–2030*. Opinia miała dotyczyć sposobu uwzględnienia ustaleń i rekomendacji w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej w województwie, określonych w strategii rozwoju województwa. Wydanie opinii powinno nastąpić w ciągu 30 dni od dnia doręczenia pisma wraz z projektem dokumentu. W tym samym piśmie na podstawie art. 34, ust. 6, pkt. 2) projektu ustawy o zasadach realizacji zadań finansowanych ze środków europejskich w perspektywie finansowej 2021–2027²⁴ zwrócono się z prośbą o zaopiniowanie Strategii w terminie 60 dni od daty otrzymania pisma, w zakresie możliwości finansowania strategii ZIT w ramach Programu Regionalnego.

.....

²⁴ Projekt ustawy przyjęty przez Radę Ministrów w dniu 08.02.2022 r.

6.2 Mechanizmy włączenia mieszkańców w proces przygotowania, realizacji i oceny Strategii – partycypacja społeczna

Partycypacja społeczna to aktywny udział obywateli w wydarzeniach, które ich dotyczą. Daje ona możliwość zabierania głosu oraz uczestnictwa w podejmowanych przez władze decyzjach. Stanowi swego rodzaju klucz do rozwiązywania istniejących problemów społecznych, które niwelowane są przez działania wypracowane podczas konsultacji ze społecznością lokalną.

Partycypacja społeczna i działania aktywizacyjne zostały wpisane w proces rozwoju MOF Buska-Zdroju jako fundament działań na wszystkich jego etapach, tj. diagnozowanie, programowanie, wdrażanie, monitorowanie i ewaluacja. Takie podejście ma na celu podniesienie skuteczności i trwałości projektów strategicznych oraz gotowości i świadomości mieszkańców o partycypacyjnym współdecydowaniu o obszarze.

Partycypacja i partnerstwo to współpraca i równorzędne traktowanie reprezentantów różnych środowisk i instytucji, przy zachowaniu ich suwerenności, z założeniem stałego dążenia do wzajemnego rozumienia się. Proces tworzenia Strategii, już od etapu analiz prowadzonych na potrzeby opracowania Diagnozy, uwzględniał włączanie mieszkańców i innych interesariuszy, a także charakteryzował się otwartością (umożliwiał uczestniczenie jak największej liczbie chętnych osób i organizacji w partnerstwie) i transparentnością (dialog, informowanie i konsultowanie decyzji oraz rozwiązań rozwojowych). W I etapie prac nad przygotowaniem diagnozy społeczno-gospodarczej oraz w ramach jej pogłębienia, sięgnięto po badania opinii. Celem badania było m.in. zbadanie poglądów o warunkach i jakości życia na obszarze MOF.

Na potrzeby prowadzonych analiz i opracowania Strategii przeprowadzono badanie ankietowe na przełomie lipca i sierpnia 2021 r. Zostało ono przeprowadzone wśród mieszkańców gmin, na potrzeby procesu diagnostycznego, w celu opracowania *Strategii Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Buska-Zdroju na lata 2022–2030*. Ankieta była dostępna w wersji on-line oraz w wersji papierowej. Udział w badaniu wzięło 113 osób, co może wskazywać na niską aktywność. Ankieta zawierała 4 pytania – raport z ankiety stanowi załącznik do Diagnozy. Wyniki ankiet wskazują na to, że mieszkańcy dostrzegają problemy związane z dostępem do miejsc pracy, źle oceniają poziom

zarobków, a także jakość i dostępność świadczeń medycznych. Jako jeden z głównych problemów wskazano także sytuację na rynku pracy.

W związku z wymogami przygotowania Strategii do szerokiej partycypacji społecznej, w celu włączenia społeczności lokalnej do wspólnych działań projektowych, przeprowadzono nabór fiszek. Nabór odbył się w terminie 21.09–4.10.2021 r. Wpłynęło 39 fiszek. Przedstawiono w nich propozycje projektów do realizacji na obszarze, sprzyjającym jego rozwojowi w perspektywie do 2030 roku. Fiszki projektowe można było składać osobiście, drogą elektroniczną lub korespondencyjnie na adresy Urzędu Miasta i Gminy w Busku-Zdroju oraz Urzędu Miasta i Gminy Stopnica. Niepodpisane czytelnie imieniem i nazwiskiem, złożone w innej formie niż na załączonym formularzu lub po upływie wyznaczonego terminu – nie były przyjmowane. Po zaakceptowaniu złożonej propozycji oraz przeprowadzeniu ewentualnych konsultacji z autorami wybranych projektów, zostały one zamieszczone w dokumencie, w celu umożliwienia ich autorom pozyskania dofinansowania na ich realizację w perspektywie finansowej Unii Europejskiej na lata 2021–2027. Proponowane projekty musiały wpisywać się w zaplanowane dla obszaru cele, których osiągnięcie pozwoli na zrealizowanie założonej wizji. Cele strategiczne dla MOF Buska-Zdroju: *Wysoka jakość życia mieszkańców* oraz *Silna gospodarka lokalna*. Fiszkę mogli przysyłać mieszkańcy obszaru, przedsiębiorcy i przedstawiciele organizacji pozarządowych oraz instytucji publicznych. Organem właściwym do rozpatrzenia propozycji projektów był zespół pracowników Urzędu Miasta i Gminy w Busku-Zdroju oraz Urzędu Miasta i Gminy Stopnica.

Jednym z warunków wdrażania ZIT w Polsce jest uwzględnienie w strukturze Związku ZIT umocowanego statutowo lub w inny prawny sposób, ciała doradczego organu stanowiącego lub lidera porozumienia składającego się ze wszystkich właściwych dla obszaru realizacji ZIT partnerów społeczno-gospodarczych, posiadające prawo do opiniowania decyzji tego organu lub lidera związanych z przygotowaniem i wdrażaniem Strategii ZIT (realizacja zasady partnerstwa). W związku z powyższym Burmistrz Miasta i Gminy Busko-Zdrój, jako reprezentant Gminy Busko-Zdrój, będącej Liderem Porozumienia MOF Busko-Zdrój przeprowadził w dniach 15.02–4.03.2022 r. nabór na członków Komitetu Monitorującego ZIT. Komitet Monitorujący ZIT stanowi forum współpracy i dialogu z organami gmin MOF w sprawach dotyczących przygotowania, prowadzenia i oceny *Strategii Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Buska-Zdroju na lata 2022–2030* oraz pełni funkcję opiniodawczo-doradczą Lidera Porozumienia. Celem działania

Komitetu jest zapewnienie zwiększenia włączenia społecznego w opracowanie i realizację Strategii. W skład Komitetu Monitorującego ZIT wchodzi 7 osób.

Oprócz jakościowych analiz prowadzonych za pomocą badania ankietowego, zorganizowanych zostało wiele spotkań:

- 9 sierpnia 2021 r. – spotkanie robocze przedstawicieli Partnerstwa (organy wykonawcze gminy i zespół pracowników Urzędu Miasta i Gminy w Busku-Zdroju oraz Urzędu Miasta i Gminy Stopnica) wraz z przedstawicielami Wykonawcy, współtworzącego Strategię (etap diagnozy);
- 14 września 2021 r. – spotkanie robocze przedstawicieli Partnerstwa (organy wykonawcze gminy i zespół pracowników Urzędu Miasta i Gminy w Busku-Zdroju oraz Urzędu Miasta i Gminy Stopnica) wraz z przedstawicielami Wykonawcy, współtworzącego Strategię (podsumowanie diagnozy i rozpoczęcie kształtowania założeń strategii rozwoju);
- 12 października 2021 r. – spotkanie robocze przedstawicieli Partnerstwa (organy wykonawcze gminy i zespół pracowników Urzędu Miasta i Gminy w Busku-Zdroju oraz Urzędu Miasta i Gminy Stopnica) wraz z przedstawicielami Wykonawcy, współtworzącego Strategię (dyskusje na temat założeń i priorytetowych zadań do realizacji w ramach strategii, omówienie propozycji projektów, jakie wpłynęły do Urzędów w trakcie naboru fiszek projektowych);
- 10 listopada 2021 r. – otwarte spotkanie konsultacyjne z Radnymi i Sołtysami;
- 15 grudnia 2021 r. – spotkanie robocze przedstawicieli Partnerstwa (dyskusje na temat ostatecznego kształtu Strategii, omówienie wizji, misji, działań);
- 09 lutego 2022r – zdalne spotkanie konsultacyjne członków MOF w sprawie zadań/działania;
- 23 lutego 2022 r. – spotkanie robocze przedstawicieli Partnerstwa (dyskusje na temat zintegrowanych projektów strategicznych);
- 14 marca 2022 r. – spotkanie konsultacyjne przedstawicieli Partnerstwa z przedstawicielem Urzędu Marszałkowskiego Województwa Świętokrzyskiego;
- 21 marca 2022 r. – spotkanie robocze przedstawicieli Partnerstwa (dyskusje na temat zintegrowanych projektów strategicznych);
- 26 kwietnia 2022 r. – spotkania informacyjno-warsztatowe (wypracowanie pozostałych projektów, dyskusje na temat możliwych źródeł finansowania):

- 12:00 spotkanie Komitetu Monitorującego ZIT,
- 14:00 spotkanie z mieszkańcami Gminy Busko-Zdrój,
- 16:00 spotkanie z mieszkańcami Gminy Stopnica.

Oprócz oficjalnych i roboczych spotkań Partnerów MOF Buska-Zdroju, na ostateczny kształt dokumentu składało się wiele rozmów telefonicznych i osobistych oraz korespondencji e-mailowej autorów niniejszego opracowania z przedstawicielami samorządów Partnerstwa i ich pracownikami.

Elementem partycypacji były również konsultacje społeczne:

- projektu *Diagnozy sytuacji społecznej, gospodarczej i przestrzennej Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Busko-Zdrój*, przeprowadzone w dniach 13–24.09.2021 r.
- projektu *Strategii Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Buska-Zdroju na lata 2022–2030*, przeprowadzone w dniach2022 r.

Mieszkańcy obszaru zostali włączeni w proces konsultacji społecznych *Diagnozy sytuacji społecznej, gospodarczej i przestrzennej Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Buska-Zdroju*, a następnie projektu dokumentu *Strategii Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Buska-Zdroju na lata 2022–2030*. W obu przypadkach mieszkańcy informowani byli o konsultacjach co najmniej 7 dni przed ich rozpoczęciem, poprzez ogłoszenia na stronach internetowych gmin, w Biuletynach Informacji Publicznej oraz na tablicach ogłoszeń Urzędu Miasta i Gminy w Busku-Zdroju oraz Urzędu Miasta i Gminy w Stopnicy. W obu przypadkach uwagi i wnioski zbierane były w formie papierowej i elektronicznej, z wykorzystaniem formularza konsultacyjnego. Formularze konsultacyjne wraz z projektami dokumentów dostępne były w wersji papierowej w sekretariacie w wyżej wymienionych Urzędach oraz w wersji elektronicznej na oficjalnych stronach internetowych gmin i Biuletynie Informacji Publicznej. Wypełnione czytelnie formularze można było dostarczyć:

- a) drogą elektroniczną na wybrany adres e-mail: rsid@umig.busko.pl, gmina@stopnica.pl
- b) drogą korespondencyjną na wybrany adres urzędu: Urząd Miasta i Gminy w Busku-Zdroju, al. Adama Mickiewicza 10, 28–100 Busko-Zdrój, Urząd Miasta i Gminy Stopnica, ul. Tadeusza Kościuszki 2, 28–130 Stopnica.

c) bezpośrednio do wyżej wymienionych Urzędów, w godzinach ich pracy.

W przypadku konsultacji samej Strategii, uwagi zbierane były również w formie uwag ustnych do protokołu, a także zorganizowane było otwarte spotkanie konsultacyjne. Niezwłocznie po przeprowadzeniu konsultacji społecznych projektu niniejszego dokumentu sporządzony został *Raport z konsultacji społecznych projektu Strategii Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Buska-Zdroju na lata 2022–2030*. (po konsultacjach uzupełnić o informacje z raportu)

Włączenie mieszkańców bądź innych kluczowych interesariuszy jest istotne nie tylko na etapie analiz, opracowania Diagnozy i opracowania Strategii, ale też podczas wdrażania Strategii i jej oceny. Mieszkańcy będą brać udział w pracach nad ewentualną aktualizacją dokumentu (będą mogli zainicjować aktualizację i/lub brać udział w konsultacjach społecznych projektu aktualizowanego dokumentu). Przy okazji realizacji projektów strategicznych, na etapie projektowym, organizowane będą spotkania z mieszkańcami. Mieszkańcy będą informowani o etapach realizacji projektów strategicznych, dodatkowo publikowane do publicznej wiadomości będą raporty z monitoringu Strategii.

**6.3 Podsumowanie strategicznej oceny oddziaływania na środowisko
– wpływ zadań na środowisko i udział podmiotów działających na
rzecz ochrony środowiska w opracowaniu Strategii**

DO UZUPEŁNIENIA PO PRZEPROWADZENIU PROCEDURY

Spis schematów

Schemat 1 Programowanie rozwoju.....	23
Schemat 2 Instytucjonalna struktura systemu wdrażania, monitorowania, ewaluacji i aktualizacji <i>Strategii Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Buska-Zdroju na lata 2022–2030</i>	114

Spis tabel

Tabela 1 Schemat analizy SWOT	12
Tabela 2 Analiza SWOT MOF Buska-Zdroju	12
Tabela 3 Drzewo problemów	21
Tabela 4 Drzewo celów	22
Tabela 5 Plan operacyjny	26
Tabela 6 Projekt strategiczny nr 1	34
Tabela 7 Projekt strategiczny nr 2	38
Tabela 8 Projekt strategiczny nr 3	41
Tabela 9 Projekt strategiczny nr 4	43
Tabela 10 Projekt strategiczny nr 5	45
Tabela 11 Projekt strategiczny nr 6	48
Tabela 12 Projekt strategiczny nr 7	50
Tabela 13 Matryca logiczna działań oraz powiązań zidentyfikowanych problemów i potencjałów z projektami i celami ZIT oraz celami polityki UE.....	53
Tabela 14 Możliwe źródła finansowania projektów strategicznych i zadań w ramach <i>Strategii Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Buska-Zdroju na lata 2022–2030</i>	62
Tabela 15 Generalna, przewidywana kwota wydatków na realizację Strategii, w ramach poszczególnych celów strategicznych.....	69
Tabela 16 Wykaz powiązań celów Strategii Rozwoju z dokumentami strategicznymi i planistycznymi wyższego rzędu.....	70
Tabela 17 Wskaźniki mierzalności rozwoju MOF Buska-Zdroju	117
Tabela 18 Wskaźniki produktu i rezultatu do osiągnięcia w wyniku realizacji Strategii	119
Tabela 19 Dokumenty na poziomie lokalnym – ocena aktualności i spójności w kontekście zapisów Strategii	124

Spis map

Mapa 1 Położenie MOF Buska-Zdroju na tle województwa świętokrzyskiego	8
Mapa 2 Miejski Obszar Funkcjonalny Buska-Zdroju – uwarunkowania: sieć osadnicza, sieć komunikacyjna, pokrycie terenu, sieć wodna, wybrane elementy dziedzictwa kulturowego i historycznego	95
Mapa 3 Miejski Obszar Funkcjonalny Buska-Zdroju – uwarunkowania: demografia i wybrane usługi społeczne	96
Mapa 4 Formy ochrony przyrody na terenie Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Buska-Zdroju.....	97
Mapa 5 Fragment mapy <i>Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Świętokrzyskiego</i> – złoża surowców mineralnych (uwarunkowania)	98
Mapa 6 Miejski Obszar Funkcjonalny Buska-Zdroju – uwarunkowania, położenie gminy względem JCWPd i obszarów zagrożenia powodziowego	99
Mapa 7 Fragment mapy <i>Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Świętokrzyskiego</i> – gospodarka wodna (uwarunkowania)	100
Mapa 8 Fragment mapy <i>Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Świętokrzyskiego</i> – regionalny system osadnictwa – kierunki rozwoju.....	101
Mapa 9 Fragment mapy <i>Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Świętokrzyskiego</i> – kierunki polityki przestrzennej – gospodarka i infrastruktura	102
Mapa 10 Sieć ścieżek rowerowych MOF Buska-Zdroju – istniejące, planowane i komplementarne	103
Mapa 11 Model struktury przestrzenno-funkcjonalnej Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Buska-Zdroju.....	104
Mapa 12 Obszary strategicznej interwencji na terenie województwa świętokrzyskiego	106
Mapa 13 Granice obszaru LGD „Królewskie Ponidzie”	107
Mapa 14 Granice wyznaczonych OSI na terenie MOF Buska-Zdroju – Miasto Busko-Zdrój	109
Mapa 15 Granice wyznaczonych OSI na terenie MOF Buska-Zdroju – Miasto Stopnica	110